

**แนวทางการส่งเสริมการผลิตด้วยหอมทองแบบแปลงใหญ่
ของเกษตรกรจังหวัดชัยภูมิ**

นายยุทธนา นาคคำ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต
วิชาเอกส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

พ.ศ. 2564

**Extension Guidelines for the Collaborative Farms
(Banana Cultivar “Hom Thong”) in Chaiyaphum Province**

Mr. Yooththana Nakkham

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Agriculture in Agricultural Extension and Development
School of Agriculture and Cooperatives
Sukhothai Thammathirat Open University

2021

ชื่อวิทยานิพนธ์ แนวทางการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองของเกษตรกรแปลงใหญ่

จังหวัดชัยภูมิ

ผู้วิจัย นายยุทธนา นาคคำ รหัสนักศึกษา 2629002177

ปริญญา เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต (ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร)

อาจารย์ที่ปรึกษา (1) รองศาสตราจารย์ ดร.จินดา ขลิบทอง (2) รองศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมศักดิ์ คุ้มทรัพย์

ปีการศึกษา 2564

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพส่วนบุคคล สังคม และเศรษฐกิจของเกษตรกร 2) การผลิตกล้วยหอมทองของเกษตรกรแปลงใหญ่ 3) ปัญหา และข้อเสนอแนะในการผลิตกล้วยหอมทองของเกษตรกร 4) ความต้องการ และแนวทางการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองของเกษตรกรแปลงใหญ่

ประชากรที่ศึกษา ได้แก่ เกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทองที่เข้าร่วมแปลงใหญ่จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 144 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง ตามสูตรทาร์ยามาน ได้จำนวน 105 คน สุ่มตัวอย่างแบบง่าย เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติทดสอบความสัมพันธ์และทดสอบความแตกต่าง การจัดอันดับและการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) เกษตรกรร้อยละ 52.4 เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 55.51 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.10 คน ได้รับข่าวสารความรู้จากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร 2) ประสิทธิภาพปลูกกล้วยหอมทองเฉลี่ย 2.95 ปี พื้นที่ปลูกเฉลี่ย 2.98 ไร่ ต้นทุนการผลิตเฉลี่ย 29,174.85 บาทต่อไร่ ผลผลิต 3,651.33 กก.ต่อไร่ รายได้ 69,862.05 บาทต่อไร่ เกษตรกรผลิตกล้วยหอมทองโดยส่วนใหญ่ปฏิบัติตามมาตรฐาน ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติของเกษตรกร ได้แก่ อายุ ประสิทธิภาพ และต้นทุนการผลิต เกษตรกรสมัครใจเข้าร่วมกลุ่มและปฏิบัติตามการส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ 3) การปลูกและดูแลรักษา มีปัญหาด้านการวางแผนปลูกเพื่อคุณภาพผลผลิตที่มีคุณภาพ การจัดการผลผลิตหลังการเก็บเกี่ยว ด้านการใช้ภาชนะบรรจุและการขนส่งผลผลิตที่เสี่ยงต่อการปนเปื้อน และด้านการจัดเก็บบันทึกข้อมูลกระบวนการผลิต การปฏิบัติตามการส่งเสริมเกษตรแปลงใหญ่ มีปัญหาด้านการพัฒนาเกษตรกรเป็นเกษตรกรปราดเปรื่อง และการรับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ข้อเสนอแนะของเกษตรกร ควรปลูกกล้วยหอมทองในระยะปลูกที่เหมาะสมเพื่อป้องกัน โรคและแมลง ใช้ภาชนะบรรจุที่มีมาตรฐาน และมีโรงเรือนคัดแยกและบรรจุภัณฑ์ที่ได้มาตรฐาน ควรจัดเก็บข้อมูลสมาชิกเพื่อนำมาวางแผนการผลิต พัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่องเป็นแกนนำกลุ่มและขอรับรองมาตรฐานแบบกลุ่ม 4) เกษตรกรมีความต้องการการส่งเสริมมากกว่าความรู้ที่ได้รับ ในด้านการปลูกและดูแลรักษาให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ การเพิ่มมูลค่าสินค้า และการตลาด ต้องการการส่งเสริมจากหน่วยงานราชการ กลุ่มโอ วิดีโอ และอินเทอร์เน็ต ด้วยวิธีการฝึกปฏิบัติและสาธิต แนวทางการส่งเสริมโดยหน่วยงานราชการเป็นหลักรับรองมาตรฐานทุกภาคส่วน สนับสนุนองค์ความรู้ และปัจจัยการผลิตที่เหมาะสม จัดหาแหล่งเงินทุน และเชื่อมโยงการตลาด

คำสำคัญ แนวทางการส่งเสริม กล้วยหอมทอง แปลงใหญ่

Thesis title: Extension Guidelines for the Collaborative Farms (Banana Cultivar “Hom Thong”) in Chaiyaphum Province

Researcher: Mr.Yooththana Nakkham ; **ID:** 2629002177

Degree: Master of Agriculture (Agriculture and Development);

Thesis advisors: (1) Dr.Jinda Khlibtong, Associate Professor ;

(2) Dr.Chalermesak Toomhirun, Associate Professor ; **Academic year:** 2021

Abstract

The objectives of this research were to study 1) personal, social and economic conditions of the farmers 2) the production of banana cultivar "Hom Thong" by the members of the collaborative farms. 3) the farmers' problem and suggestion about the production of banana cultivar "Hom Thong" 4) extension requirements and guidelines for the production of banana cultivar “Hom Thong” by the members of the collaborative farms.

The population of this research was the 144 banana growers (cultivar “Hom Thong”) who participated in the collaborative farming project in Chaiyaphum Province. The sample size of 105 farmers was determined by using Taro Yamane formula with the error value of 0.05 and simple random sampling method. Data were collected by using interview questions and were analyzed by using statistics i.e. frequency distribution, percentage, minimum value, maximum value, mean, standard deviation, Pearson Correlation, t-test, ranking and content analysis.

The results showed that 1) 52.4% of the farmers were female with the average age of 55.51 years and finished primary education. The average number of household labors was 2.10 persons. They obtained information from agricultural extension officers. 2) The number of years of experience in banana production (cultivar “Hom Thong”) was 2.95 years. The average farm size and yield were 2.98 rai and 3,651.33 kg/rai, respectively. The average production cost and income were 29,174.85 and 69,862.05 baht/rai, respectively. Most of them grew banana cultivar “Hom Thong” in compliance with the standards. Factors related to the farmers' practice were age, experience and production cost. The farmers voluntarily participated and practiced according to the collaborative farming extension. 3) Planting and care: the farmers' problems were farm layout for quality product, post harvest management, packaging and transportation at contamination risk and the recording of production data. The problems about practice in compliance with collaborative farming extension were the farmers' development to be smart farmers and to be certified for good agricultural practice standards. 4) The farmers required more extension in the production and care to get qualified products, value added product and marketing from the government. The extension methods required were manuals, video tapes and internet media as well as practice and demonstration. The extension guidelines were as follows: the government agency was the host and integrated with other sectors, the government agency should support knowledge and appropriate input factors, the government agency should provide sources of fund and links to the markets.

Keywords: Extension Guidelines, Banana cultivar “Hom Thong”, Collaborative Farm

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ด้วยดี ผู้วิจัยได้รับความกรุณาอย่างสูงจาก รองศาสตราจารย์ ดร.จินดา ขลิบทอง อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ที่ได้ให้คำปรึกษา แนะนำแนวคิด หลักคิด อย่างอิสระ ด้านการทำ วิทยานิพนธ์อันมีคุณค่าให้แก่ผู้วิจัย รองศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม กรุณาสละเวลาอันมีค่า ถ่ายทอดความรู้ เติมเต็มองค์ความรู้ด้านการวิเคราะห์ข้อมูล นับเป็นส่วนหนึ่งที่ สำคัญยิ่ง ที่ผู้วิจัยมิอาจไม่กล่าวถึงได้ คำปรึกษา แนะนำ หลักคิดต่างๆที่ผู้วิจัยได้รับจากอาจารย์ทั้งสอง ท่านขณะทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ นั้น มีอาจเต็มคุณค่าลงเพียงเพราะวิทยานิพนธ์นี้สมบูรณ์ลง แต่ยัง ตราตรึงเป็นหลักคิด แนวคิดให้ผู้วิจัยดำเนินกิจการงานในหน้าที่ของผู้วิจัยตลอดไป ไม่เสื่อมคลาย ขอ กราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบคุณคณาจารย์ทุกท่าน ที่ให้ความรู้ วิชาการ เจ้าหน้าที่ของ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชที่อำนวยความสะดวกทุกด้าน แก่ผู้วิจัยตลอดการศึกษาเล่าเรียนที่นี้ เป็นส่วนหนึ่งที่ส่งผลให้การศึกษาของผู้วิจัยประสบความสำเร็จ ขอบคุณเกษตรกรกลุ่มแปลงใหญ่ กล้วยหอมทองจังหวัดชัยภูมิ ทุกท่านสละมีเวลาอันมีค่าให้ข้อมูล เจ้าหน้าที่กลุ่มส่งเสริมและ พัฒนาการผลิต สำนักงานเกษตรจังหวัดชัยภูมิ ทุกท่านที่อำนวยความสะดวกในการทำวิทยานิพนธ์ และรวบรวมข้อมูลการวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างดี กราบขอบพระคุณมารดา คุณแม่พนม นาคคำ สนับสนุน ด้านการศึกษาตั้งแต่ผู้วิจัยยังเป็นเด็กตลอดมาจนถึงปัจจุบัน ทั้งคอยให้กำลังใจ ติดตามการศึกษาของ บุตรคนนี้เสมอมา

สุดท้ายนี้ ในส่วนที่เป็นคุณค่า ความสำเร็จ และประโยชน์อันพึงมีจากวิทยานิพนธ์นี้ ผู้วิจัยขอมอบแด่ครอบครัว ครูบาอาจารย์ ตลอดจนผู้มีพระคุณทุกท่านไว้ ณ ที่นี้

ยุทธนา นาคคำ

มกราคม 2565

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	2
กรอบแนวคิดการวิจัย	2
ขอบเขตของการวิจัย	4
นิยามศัพท์เฉพาะ	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	6
บริบทจังหวัดชัยภูมิ	6
การผลิตกล้วยหอมทอง	11
แนวคิดและทฤษฎีการส่งเสริมการเกษตร	26
การส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่	36
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	39
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	45
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	45
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	46
การเก็บรวบรวมข้อมูล	50
การวิเคราะห์ข้อมูล	50

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	54
ตอนที่ 1 สภาพส่วนบุคคล สังคม และเศรษฐกิจของเกษตรกรสมาชิกแปลงใหญ่ กล้วยหอมทองจังหวัดชัยภูมิ	54
ตอนที่ 2 การผลิตกล้วยหอมทองแบบแปลงใหญ่ของเกษตรกรจังหวัดชัยภูมิ	58
ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอของเกษตรกร ในการผลิตกล้วยหอมทองแปลงใหญ่ จังหวัดชัยภูมิ	68
ตอนที่ 4 ความต้องการและแนวทางการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทอง แบบแปลงใหญ่	75
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	86
สรุปการวิจัย	86
อภิปรายผล	91
ข้อเสนอแนะ	96
บรรณานุกรม	98
ภาคผนวก	103
ก แบบสัมภาษณ์	104
ข การทดสอบเครื่องมือ	115
ค ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	122
ประวัติผู้วิจัย	132

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 2.1	ผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดชัยภูมิ ณ ราคาคงที่ปี 2560
	จำแนกตามสาขาการผลิต 9
ตารางที่ 4.1	เพศ อายุ และระดับการศึกษา 54
ตารางที่ 4.2	จำนวนสมาชิกและแรงงานในครัวเรือน 55
ตารางที่ 4.3	การเป็นสมาชิกองค์กร 56
ตารางที่ 4.4	แหล่งข้อมูลข่าวสาร 57
ตารางที่ 4.5	พื้นที่ถือครอง 57
ตารางที่ 4.6	แหล่งเงินทุน 58
ตารางที่ 4.7	ประสบการณ์การผลิตกล้วยหอมทอง และการได้รับการฝึกอบรม 58
ตารางที่ 4.8	พื้นที่ปลูกกล้วยหอมทอง ประเภทพื้นที่และเอกสารสิทธิ์ 59
ตารางที่ 4.9	ปริมาณผลผลิตเฉลี่ยและรายได้จากการปลูกกล้วยหอมทอง 60
ตารางที่ 4.10	ช่องทางการจำหน่ายกล้วยหอมทอง 62
ตารางที่ 4.11	ต้นทุนการผลิตกล้วยหอมทอง 62
ตารางที่ 4.12	การปฏิบัติด้านพันธุ์และการปลูกของเกษตรกร 63
ตารางที่ 4.13	การปฏิบัติด้านการดูแลรักษาของเกษตรกร 64
ตารางที่ 4.14	การปฏิบัติด้านการจัดการผลผลิตหลังเก็บเกี่ยวของเกษตรกร 65
ตารางที่ 4.15	การปฏิบัติตามการส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ของเกษตรกร 66
ตารางที่ 4.16	แสดงการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติ ตามมาตรฐาน GAP และ GMP ของเกษตรกร 67
ตารางที่ 4.17	ปัญหาด้านพันธุ์และการปลูก 68
ตารางที่ 4.18	ปัญหาด้านการดูแลรักษา 69
ตารางที่ 4.19	ปัญหาด้านการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว 70
ตารางที่ 4.20	ปัญหาและข้อเสนอของเกษตรกรในการปฏิบัติตามการส่งเสริมเกษตร แบบแปลงใหญ่ 72
ตารางที่ 4.21	ระดับความรู้ที่ได้รับและความต้องการการส่งเสริม 75
ตารางที่ 4.22	ผลการทดสอบความแตกต่างด้วยสถิติ (t-test) ระดับความรู้ที่ได้รับ และระดับความต้องการการส่งเสริม 76

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 4.23 ผลการทดสอบความแตกต่างด้วยสถิติ (t-test) ระดับความรู้ที่ได้รับ และระดับความต้องการการส่งเสริมในประเด็นความรู้.....	77
ตารางที่ 4.24 ระดับความต้องการช่องทางในการส่งเสริม	78
ตารางที่ 4.25 ระดับความต้องการวิธีการส่งเสริม	82
ตารางที่ 4.26 ความต้องการการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองด้านการสนับสนุน การเข้าร่วมของเกษตรกรสมาชิกแปลงใหญ่จังหวัดชัยภูมิ	84

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย	3
ภาพที่ 2.1 เปรียบเทียบ GPP ภาคเกษตรและนอกภาคเกษตร ปี 2556 – 2560	9
ภาพที่ 4.1 ระดับของปัญหาในการผลิตกล้วยหอมทอง ด้านพันธุ์และการปลูก	69
ภาพที่ 4.2 ระดับของปัญหาในการผลิตกล้วยหอมทอง ด้านการดูแลรักษา	70
ภาพที่ 4.3 ระดับของปัญหาในการผลิตกล้วยหอมทอง ด้านการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว	71
ภาพที่ 4.4 ระดับของปัญหาในการปฏิบัติตามการส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่	74
ภาพที่ 4.5 ระดับความรู้ที่ได้รับ และระดับความต้องการการส่งเสริมของเกษตรกร	76
ภาพที่ 4.6 แสดงแนวทางการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองแบบแปลงใหญ่ ของเกษตรกรจังหวัดชัยภูมิ	85

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม ที่ขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ เป็นฐานรากของการสร้างความมั่นคงทางอาหารของประเทศและของโลก ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม แต่เมื่อพิจารณาอัตราการเจริญเติบโตของภาคเกษตรกรรม พบว่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคการเกษตร มีแนวโน้มชะลอตัวอย่างต่อเนื่อง และอัตราการขยายตัวค่อนข้างน้อย เพียงร้อยละ 0.01 ต่อปี สืบเนื่องจากการได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ทำให้เกิดภัยธรรมชาติรุนแรง มีผลต่อปริมาณผลผลิตภาคการเกษตรลดลงด้วย แต่อย่างไรก็ตาม ภาคการเกษตรของไทยมีบทบาทที่สำคัญกับการพัฒนาประเทศ จากการส่งออกสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์ สร้างรายได้ให้แก่ประเทศมีมูลค่าสูงในแต่ละปี ซึ่งประเทศไทยมีแผนยุทธศาสตร์การพัฒนากิจการเกษตรในด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการสินค้าเกษตรตลอดโซ่อุปทาน มีเป้าหมายเพิ่มมูลค่าการส่งออกสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์ให้มีการขยายตัวเพิ่มขึ้น

ผลไม้เป็นสินค้าเกษตรที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจไทย สามารถทำรายได้เข้าประเทศไทยจากการส่งออก และเป็นที่ยอมรับโดยกันทั่วไป ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ ผลไม้ที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจชนิดหนึ่งคือ กล้วยหอมทอง กล้วยหอมทองเป็นพืชที่ชอบอากาศร้อนชื้นเหมาะกับการปลูกในประเทศไทย ส่วนใหญ่เกษตรกรปลูกเพื่อขายผลสดเพื่อการบริโภค และหากผลิตกล้วยหอมทองได้คุณภาพก็จะส่งออกไปต่างประเทศ ข้อมูลการส่งออกกล้วยสด ตั้งแต่ปี 2560 ถึง 2563 พบว่ามีความผันผวน โดยมีปริมาณ และมูลค่าการส่งออกเพิ่มขึ้นในปี 2561 และมีแนวโน้มลดลงในปี 2562 และ 2563 ตามลำดับ มูลค่าการส่งออกเฉลี่ย 540,344,187 บาท (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2564) ผลผลิตส่งออกไปยังประเทศญี่ปุ่น และจีน เป็นต้น

จังหวัดชัยภูมิ เป็นแหล่งผลิตสินค้าเกษตรที่หลากหลาย เนื่องจากมีสภาพภูมิศาสตร์ที่ความเหมาะสมแก่การเพาะปลูกพืชหลายชนิด กล้วยหอมทองเป็นสินค้าเกษตรชนิดหนึ่งที่สร้างรายได้ให้กับเกษตรกร พื้นที่ผลิตกล้วยหอมทองของจังหวัดชัยภูมิ จำนวน 2,050 ไร่ ปัจจุบันรวมกลุ่มแปลงใหญ่ 4 กลุ่ม 4 อำเภอได้แก่ อำเภอหนองบัวแดง บ้านเขว้า เกษตรสมบูรณ์ และเทพสถิต ปัจจุบันเกษตรกรพบปัญหาด้านการผลิต การรวมกลุ่มบริหารจัดการ และปัญหาการตลาด

ขาดอำนาจการต่อรอง ไม่สามารถกำหนดราคาเองได้ การจำหน่ายกล้วยหอมทองส่วนใหญ่จำหน่ายให้พ่อค้าคนกลางในพื้นที่ และส่งออกต่างประเทศบางส่วน ซึ่งเกษตรกรจำเป็นต้องผลิตกล้วยหอมทองให้ได้ปริมาณที่เพียงพอ และคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนดจึงสามารถส่งออกได้

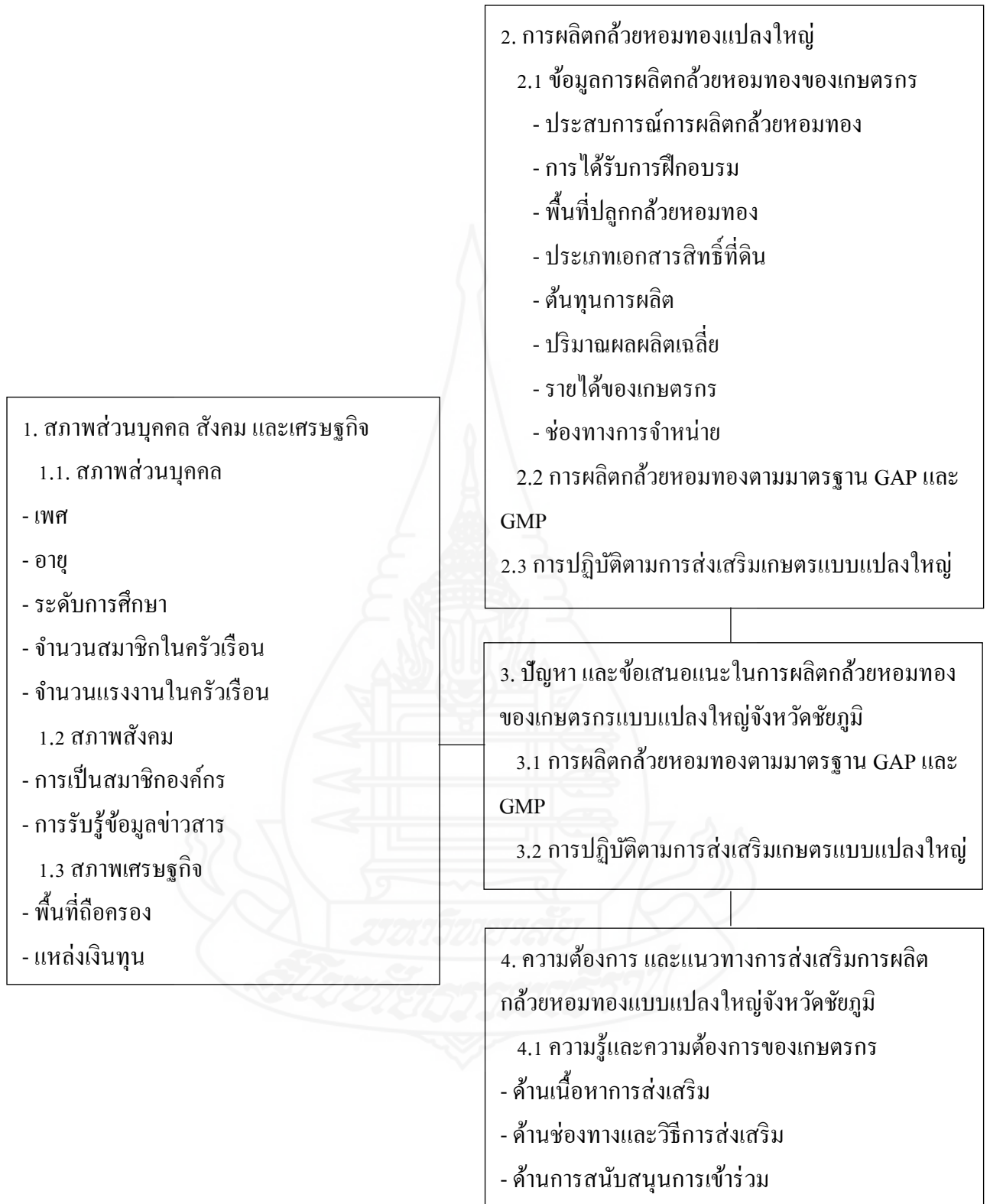
การศึกษาแนวทางการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองแบบแปลงใหญ่ของเกษตรกรจังหวัดชัยภูมิ การผลิตกล้วยหอมทองของเกษตรกร ปัญหาและข้อเสนอแนะในการผลิตกล้วยหอมทอง และความต้องการและแนวทางการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองแบบแปลงใหญ่ในครั้งนี้ เพื่อนำการศึกษามาใช้เป็นแนวทางการส่งเสริมการเกษตร ให้เกษตรกรผลิตกล้วยหอมทองแบบแปลงใหญ่ของจังหวัดชัยภูมิ และพื้นที่อื่น ๆ ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาสภาพส่วนบุคคล สังคม และเศรษฐกิจของเกษตรกร
- 2.2 เพื่อศึกษาการผลิตกล้วยหอมทองแบบแปลงใหญ่ของเกษตรกร
- 2.3 เพื่อศึกษาปัญหา และข้อเสนอแนะในการผลิตกล้วยหอมทองของเกษตรกร
- 2.4 เพื่อศึกษาความต้องการ และแนวทางการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองแบบแปลงใหญ่

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองแบบแปลงใหญ่ของเกษตรกรจังหวัดชัยภูมิ” ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง คู่มือการดำเนินงาน โครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ และผลงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ดังแสดงในภาพที่ 1.1

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

4. ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองแบบแปลงใหญ่ของเกษตรกรจังหวัดชัยภูมิ มีขอบเขตการวิจัย ดังนี้

4.1 ขอบเขตด้านประชากร การวิจัยครั้งนี้ ศึกษาจากเกษตรกรสมาชิกกลุ่มแปลงใหญ่กล้วยหอมทอง จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 4 กลุ่ม เกษตรกรจำนวนรวม 144 คน

4.2 ขอบเขตด้านพื้นที่ การวิจัยครั้งนี้ ศึกษาจากเกษตรกรในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ

4.3 ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้ ศึกษาสภาพเศรษฐกิจและสังคม ของเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทองแบบแปลงใหญ่ในจังหวัดชัยภูมิ เรื่อง เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การผลิตกล้วยหอมทอง การได้รับการฝึกอบรม จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนแรงงานในครัวเรือน การเป็นสมาชิกองค์กร การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร พื้นที่ถือครอง/ปลูกกล้วยหอมทองประเภทเอกสารสิทธิ์ที่ดิน ต้นทุนการผลิต แหล่งเงินทุน ปริมาณผลผลิตเฉลี่ย รายได้ของเกษตรกร และช่องทางการจำหน่าย ศึกษาการผลิตกล้วยหอมทองแบบแปลงใหญ่ ด้านพันธุ์ การปลูกและดูแลรักษา การจัดการคุณภาพผลผลิตหลังการเก็บเกี่ยว และการปฏิบัติตามการส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ ศึกษาสภาพปัญหา และข้อเสนอแนะในการผลิตกล้วยหอมทองของเกษตรกรและการปฏิบัติตามการส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ ศึกษาความต้องการและแนวทางการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองแบบแปลงใหญ่จังหวัดชัยภูมิ ในด้านความรู้ที่ได้รับและความต้องการการส่งเสริม ในด้านช่องทางและวิธีการส่งเสริม และด้านการสนับสนุนการเข้าร่วม

4.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา การวิจัยครั้งนี้ เก็บรวบรวมข้อมูล ตั้งแต่เดือนเมษายน 2564 ถึงเดือน สิงหาคม 2564

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

5.1 เกษตรกร หมายถึง เกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทองรวมกลุ่มเป็นแปลงใหญ่ จังหวัดชัยภูมิ

5.2 การผลิตกล้วยหอมทอง หมายถึง การเตรียมดิน การปลูก การดูแลรักษา การเก็บเกี่ยว และวิทยาการหลังการเก็บเกี่ยว ตามมาตรฐานการส่งออกกล้วยหอมทอง

5.3 กล้วยหอมทองแปลงใหญ่ หมายถึง เกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทองในพื้นที่ใกล้เคียงกัน รวมกลุ่มกัน และร่วมกันบริหารจัดการด้านการผลิต และการตลาด

5.4 ต้นทุนการผลิตกล้วยหอมทอง หมายถึง ต้นทุนการผลิตกล้วยหอมตามปัจจัย ต้นทุนการผลิต ของ ศูนย์สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตร และสหกรณ์ (2563)

5.5 มาตรฐาน หมายถึง มาตรฐานด้านความปลอดภัย มาตรฐานด้านการรวบรวม กัญช์ มาตรฐานการส่งออก รูปลักษณะ สีผิว ขนาด บรรจุ และอื่น ๆ ของกล้วยหอมทองที่กำหนดไว้ เป็นเกณฑ์มาตรฐาน

5.6 การส่งเสริมการเกษตร หมายถึง การถ่ายทอดความรู้ หรือประสบการณ์ใหม่ ๆ เกี่ยวกับการเกษตรไปสู่เกษตรกร รวมถึงการให้คำปรึกษาและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อให้เกิด ความเข้าใจ เกษตรกรสามารถนำไปพิจารณาปฏิบัติ เกิดการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและรายได้

5.7 ความต้องการการส่งเสริม หมายถึง ความคาดหวังของเกษตรกรว่าจะได้รับการ ถ่ายทอดความรู้ หรือประสบการณ์ใหม่ๆ ได้แก่ ด้านเนื้อหาการส่งเสริม ด้านช่องทางและวิธีการ ส่งเสริม และด้านการสนับสนุนการเข้าร่วม

5.8 แนวทางการส่งเสริม หมายถึง รูปแบบ วิธีการ และกระบวนการที่ใช้ในการ ถ่ายทอดความรู้ หรือประสบการณ์ใหม่ๆ เกี่ยวกับการเกษตร ไปสู่เกษตรกร เกิดความเข้าใจ เกษตรกรสามารถนำไปพิจารณาปฏิบัติ

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 ผลการวิจัยนักส่งเสริมการเกษตรสามารถใช้เป็นแนวทางส่งเสริมการผลิตกล้วย หอมทองแบบแปลงใหญ่ในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ และพื้นที่อื่น

6.2 ผลการวิจัยสามารถนำไปวางแผน การจัดการถ่ายทอดความรู้ได้อย่างมี ประสิทธิภาพ

6.3 ผลการวิจัยเกษตรกรสามารถใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการจัดการผลผลิตให้ ได้คุณภาพ ตรงตามความต้องการของตลาดและเพื่อส่งออก

6.4 ผลการวิจัยสามารถนำไปวางแผนพัฒนาคุณภาพผลผลิตและส่งเสริมการตลาด เพื่อการส่งออกกล้วยหอมทอง

รายการบรรณานุกรม บทที่ 1

ศูนย์สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2563).

คำนวณต้นทุนการผลิตกล้วยหอมทอง. Retrieved from

<http://www.oae.go.th/view/1/%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%84%E0%B8%B3%E0%B8%99%E0%B8%A7%E0%B8%93%E0%B8%95%E0%B9%89%E0%B8%99%E0%B8%97%E0%B8%B8%E0%B8%99/TH-TH>

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2564). สถิติการส่งออก (Export) กล้วยสด ปี 2559-2564. Retrieved from <http://impexp.oae.go.th/service/export.php>

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาแนวทางการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองแบบแปลงใหญ่ของเกษตรกร จังหวัดชัยภูมิ ผู้ศึกษาได้ศึกษาข้อมูลพื้นฐานจังหวัดชัยภูมิ การผลิตกล้วยหอมทอง การส่งเสริมเกษตรกรแบบแปลงใหญ่ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการศึกษา ดังต่อไปนี้

1. บริบทจังหวัดชัยภูมิ
2. การผลิตกล้วยหอมทอง
3. แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการเกษตร
4. การส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. บริบทจังหวัดชัยภูมิ

ผู้ศึกษาได้ศึกษาข้อมูลพื้นฐานประวัติความเป็นมา ที่ตั้งและอาณาเขตติดต่อ สภาพพื้นฐานทางด้านภูมิศาสตร์ สภาพพื้นฐานด้านเศรษฐกิจ สภาพการเกษตร จากแผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์จังหวัดชัยภูมิ จากสำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดชัยภูมิ (2563) และข้อมูลด้านการเกษตร สำนักงานเกษตรจังหวัดชัยภูมิ (2564) มีรายละเอียด ดังนี้

1.1 ประวัติและความเป็นมา

จังหวัดชัยภูมิ ก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2440 ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 ปัจจุบันจังหวัดชัยภูมิแบ่งการปกครองทั้งหมด 16 อำเภอ เป็นจังหวัดที่มีพื้นที่ขนาดใหญ่เป็นอันดับ 3 ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และอันดับ 7 ของประเทศ โดยมีเนื้อที่ประมาณ 12,778.3 ตารางกิโลเมตร เป็นที่ตั้งของแหล่งอารยธรรมอันเก่าแก่นับตั้งแต่สมัยทวารวดี สมัยขอม กระทั่งสมัยที่ได้รับอิทธิพลจากอาณาจักรล้านช้าง (สำนักงานจังหวัดชัยภูมิ, 2564b)

1.2 ที่ตั้งและอาณาเขตติดต่อ

จังหวัดชัยภูมิ ตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือบริเวณใจกลางของประเทศ เส้นรุ้งที่ 15 องศาเหนือ เส้นแวงที่ 102 องศาตะวันออก สูงจากระดับน้ำทะเล 631 ฟุต ห่างจากกรุงเทพมหานคร โดยทางรถยนต์ 332 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 12,778.3 ตารางกิโลเมตร หรือ 7,986,429 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 7.6 ของพื้นที่ทั้งหมด ของภาค และร้อยละ 2.5 ของพื้นที่ทั้งประเทศ มี

เนื้อที่ใหญ่เป็นอันดับ 3 ของภาค และใหญ่เป็นอันดับ 7 ของประเทศ มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัด
ใกล้เคียง ทิศเหนือ ติดต่อกับ จังหวัดขอนแก่น และเพชรบูรณ์ ทิศตะวันออก ติดต่อกับ จังหวัด
ขอนแก่น และนครราชสีมา ทิศใต้ ติดต่อกับ จังหวัดนครราชสีมา ทิศตะวันตก ติดต่อกับ จังหวัด
ลพบุรี และเพชรบูรณ์

1.3 สภาพภูมิประเทศและภูมิอากาศ

ลักษณะทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดชัยภูมิว่า มีทั้งภูเขา ที่ราบสูง และลุ่มน้ำ มีป่าไม้ถึง
ร้อยละ 50 ของพื้นที่ สภาพทั่วไปมีความชุ่มชื้น เหมาะแก่การเพาะปลูก มีเทือกเขาพาดผ่านกลาง
พื้นที่ของจังหวัด ได้แก่ ภูเขวก ภูอิเฒ่า ภูแลนคา ภูพังเหย ต่อกับภูพระยาฝ่อซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของ
เทือกเขาเพชรบูรณ์ (สำนักงานจังหวัดชัยภูมิ, 2564a)

1.3.1 สภาพภูมิประเทศ

ลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไปประกอบด้วยป่าไม้และภูเขาร้อยละ 50.42 ของพื้นที่
จังหวัด ที่ราบลุ่มร้อยละ 45.13 ที่ราบสูงนอกเขตป่าไม้ร้อยละ 3.16 พื้นน้ำร้อยละ 0.79 เนื้อที่ดิน
दान ดินเลนใช้ประโยชน์ไม่ได้ร้อยละ 0.50 บริเวณตอนกลางของจังหวัดเป็นพื้นที่ราบ มีพื้นที่ป่าไม้
และเทือกเขาตั้งเรียงรายจากทิศ ตะวันออกสู่ทิศตะวันตก ประกอบด้วยเทือกเขาสำคัญ ได้แก่ ภูอิเฒ่า
ภูแลนคา และภูพังเหย จังหวัดชัยภูมิ สามารถแบ่งภูมิประเทศของจังหวัดออกได้เป็น 3 ลักษณะ
ได้แก่

1) พื้นที่ราบในฝั่งแม่น้ำ มีความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง 0 – 300 เมตร
ได้แก่บริเวณ พื้นที่ราบเรียบ ความลาดเอียงของพื้นที่อยู่ระหว่างร้อยละ 0 - 2 ซึ่งมีพื้นที่ประมาณร้อย
ละ 13 ได้แก่พื้นที่ราบ ลุ่มแม่น้ำชีในเขตอำเภอเมืองชัยภูมิ อำเภอกอนสวรรค์ อำเภอบ้านเขว้า อำเภอ
บำเหน็จณรงค์ อำเภอจัตุรัส อำเภอเนินสง่า บริเวณนี้จะเป็นที่ราบน้ำท่วมถึง

2) พื้นที่ลูกคลื่นลอนต่ำ อยู่ตอนกลางของพื้นที่จังหวัด เป็นแนวยาวตามทิศ
เหนือ-ใต้ ตามแนว เทือกเขาแดงพญาเย็น มีความสูงประมาณ 300 – 500 เมตร จากระดับน้ำทะเลปาน
กลางได้แก่ พื้นที่บางส่วนใน เขตอำเภอเมืองชัยภูมิ อำเภอหนองบัวระเหว อำเภอบ้านเขว้า อำเภอ
แก้งคร้อ อำเภอเทพสถิต อำเภอบำเหน็จณรงค์ อำเภอเกษตรสมบูรณ์และอำเภอบ้านแท่น

3) พื้นที่สูงและภูเขา สภาพภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ลอนลึกและภูเขา ใน
เขตเทือกเขาแดง พญาเย็น มีความสูงตั้งแต่ 500 ถึงมากกว่า 1,000 เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง
ได้แก่ พื้นที่บางส่วนของ อำเภอหนองบัวระเหว อำเภอเทพสถิต อำเภอกอนสาร อำเภอเกษตร
สมบูรณ์ อำเภอหนองบัวแดง อำเภอภูเขียว อำเภอแก้งคร้อ อำเภอภักดีชุมพล อำเภอซับใหญ่ และ
พื้นที่ทางตอนเหนือของอำเภอเมืองชัยภูมิ

1.3.2 ลักษณะภูมิอากาศ

1) ฤดูกาล จังหวัดชัยภูมิมีลักษณะอากาศร้อนชื้น อยู่ในภูมิอากาศแบบมรสุมเขตร้อนมีฤดู 3 ฤดู โดยระยะเวลาในแต่ละฤดูอาจคลาดเคลื่อนไปตามสภาพดินฟ้าอากาศของแต่ละปี มีอากาศหนาวจัด ในฤดูหนาว ร้อนจัดในฤดูร้อน และช่วงฝนสลับกับช่วงแห้งแล้งแตกต่างกันอย่างชัดเจนตามห้วงเวลาตาม ฤดูกาล ได้แก่ ฤดูหนาว ประมาณเดือน พฤศจิกายน – กุมภาพันธ์ ฤดูร้อน ประมาณเดือน มีนาคม – พฤษภาคม และฤดูฝน ประมาณเดือน มิถุนายน – ตุลาคม

2) ปริมาณน้ำฝน จังหวัดชัยภูมิมีลักษณะภูมิอากาศร้อนชื้นและอยู่ในเขตมรสุม มีปริมาณน้ำฝนตั้งแต่ปี 2553 ถึง 2562 เฉลี่ย 99.82 มิลลิเมตร ปริมาณน้ำฝนในช่วงฤดูฝนและมรสุม เดือนเมษายน ถึง ตุลาคมของทุกปี ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย 146.45 มิลลิเมตร โดยมีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยต่ำสุดในเดือนเมษายน 62.80 มิลลิเมตร และสูงสุดในเดือนกันยายน 245.20 มิลลิเมตร เหมาะแก่การเพาะปลูกกล้วยหอมทองในช่วงเวลาดังกล่าว

พบว่าสภาพลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดชัยภูมิ ส่วนใหญ่ประกอบด้วยป่าไม้และภูเขา มีสภาพภูมิประเทศที่หลากหลายตั้งแต่ภูเขาสูง เนินลูกคลื่นลอนต่ำ และที่ราบลุ่มลำน้ำ โดยพื้นที่ปลูกกล้วยหอมทองของจังหวัดชัยภูมิอยู่ในพื้นที่ เนินลูกคลื่นลอนต่ำ ได้แก่ อำเภอบ้านเขว้า และอำเภอเกษตรสมบูรณ์ และพื้นที่สูงและภูเขา ได้แก่ อำเภอเทพสถิต และหนองบัวแดง และมีสภาพภูมิอากาศร้อนชื้นอยู่ในเขตมรสุม เหมาะสมแก่การเพาะปลูกกล้วยหอมทอง เกษตรกรเพาะปลูกกล้วยหอมทองในฤดูฝนเดือนกรกฎาคม – ตุลาคม ที่มีปริมาณน้ำฝนมาก

1.4 ข้อมูลประชากร

ข้อมูลประชากร จาก สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย (2563) พบว่าจำนวนประชากรของจังหวัดชัยภูมิ จำนวนรวม 1,137,357 คน แบ่งเป็น เพศหญิง 574,457 คน และเพศชาย 562,900 คน มีจำนวนครัวเรือน 393,691 ครัวเรือน สมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 2.89 คนต่อครัวเรือน

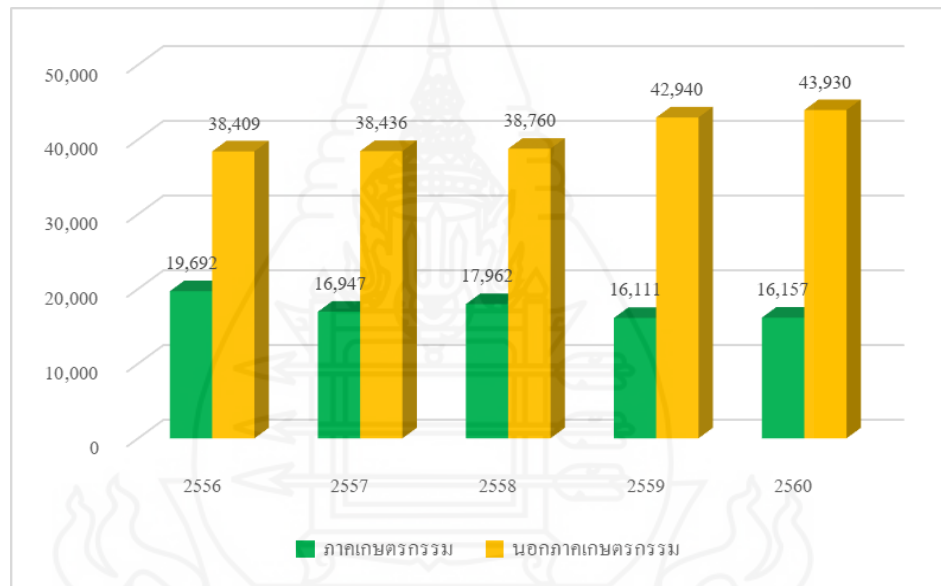
1.5 ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ

สภาพเศรษฐกิจโดยทั่วไป จังหวัดชัยภูมิมีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (GPP) ในปี 2559 มีมูลค่า 59,051 ล้านบาท มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมเฉลี่ยต่อหัว (Per capital GPP) 61,826 บาท โดยรายได้ส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับสาขาการเกษตร มีผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัด (GPP) 16 สาขา ดังตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 ผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดชัยภูมิ ณ ราคาคงที่ปี 2560 จำแนกตามสาขาการผลิต

สาขาการผลิต	2556	2557	2558	2559	2560
1. เกษตรกรรม	19,692	16,947	17,962	16,111	16,157
2. นอกภาคเกษตรกรรม (รวม)	38,409	38,436	38,760	42,940	43,930
ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (ล้านบาท)	58,100	55,383	56,722	59,051	60,087
ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดต่อคน (บาท)	60,508	57,774	59,264	61,826	63,010
ประชากร (1,000คน)	960	959	957	995	954

ที่มา : สำนักงานคลังจังหวัดชัยภูมิ

ที่มา : สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดชัยภูมิ

ภาพที่ 2.1 เปรียบเทียบ GPP ภาคเกษตรและนอกภาคเกษตร ปี 2556 – 2560

จากข้อมูลด้านเศรษฐกิจ จะเห็นว่าจังหวัดชัยภูมิ รายได้ส่วนใหญ่อยู่ที่ภาคการเกษตร โดยผลิตภัณฑ์มวลรวมสาขาเกษตร ปี 2556-2560 เฉลี่ย 17,374 ล้านบาท ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด เฉลี่ย 57,869 ล้านบาท ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดต่อคน เฉลี่ย 60,476 บาท

1.6 ข้อมูลด้านการเกษตร

จังหวัดชัยภูมิมีจำนวนครัวเรือนเกษตรกร 194,131 ครัวเรือน จากจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 393,691 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 49.31 (สำนักงานเกษตรจังหวัดชัยภูมิ, 2564) แสดงให้เห็นว่าประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยอำเภอที่มีครัวเรือนเกษตรกรมากกว่าร้อยละ 50 ได้แก่ อำเภอเกษตรสมบูรณ์ (63.3) บ้านแท่น (62.5) ชับใหญ่ (62.0) เนินสง่า (60.0) บ้าน

เขว้า (59.3) คอนสวรรค์ (55.3) จตุรัส (53.6) แก้งคร้อ (50.8) หนองบัวระเหว (50.7) และภูเขียว (52.4)

สำนักงานเกษตรจังหวัดชัยภูมิ (2564) กล่าวว่า การใช้ที่ดินเพื่อการเกษตร จังหวัดชัยภูมิ มีพื้นที่การเกษตรทั้งหมด 7,957,679.42 ไร่ ประกอบด้วยพื้นที่นาข้าว 1,741,265.67 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 21.9 ไม้ผล 304,566.83 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 3.8 พืชไร่ พืชผักและไม้ดอกไม้ประดับ 1,233,235.41 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 15.5 พื้นที่เกษตรอื่นๆ 126,876.00 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 1.6 รายได้ภาคการเกษตรเฉลี่ย 68,013 บาทต่อครัวเรือนต่อปี หนี้สินภาคการเกษตรเฉลี่ย 75,026 บาทต่อครัวเรือนต่อปี มีวิสาหกิจชุมชน จำนวน 2,445 กลุ่ม สมาชิก 4,031 คน กลุ่มยุวเกษตรกร 168 กลุ่ม สมาชิก 4,024 คน กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร 389 กลุ่ม อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน (อกม.) 1,642 คน กลุ่มส่งเสริมอาชีพ 82 กลุ่ม ศพก. หลัก 16 ศูนย์ ศพก. เครือข่าย 266 ศูนย์ และกลุ่มส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ 403 กลุ่ม Smart farmer ต้นแบบ จำนวน 65 คน Smart farmer 1,868 คน และ Young smart farmer จำนวน 211 คน

ข้อมูลสินค้าเกษตรที่สำคัญ พบว่าจังหวัดชัยภูมิมีสินค้าเกษตรเศรษฐกิจที่หลากหลาย ได้แก่ ข้าว พืชไร่ อ้อยโรงงาน มันสำปะหลัง ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ พืชผัก พริก โดยเฉพาะชนิดสินค้ากลุ่มไม้ผล สับปะรด ส้มโอทองดี มะขามหวาน มะม่วงน้ำดอกไม้ กล้วยหอมทอง ที่เป็นสินค้าเกษตรเศรษฐกิจ สร้างรายได้ให้กับเกษตรกร โดยเฉพาะกล้วยหอมทอง ที่เกษตรกรเริ่มนิยมปลูกกันมากขึ้น สำนักงานเกษตรจังหวัดชัยภูมิ (2564) กล่าวถึงข้อมูลด้านการปลูกพืชเศรษฐกิจของจังหวัดชัยภูมิมียพื้นที่ปลูกกล้วยหอมทอง 2,050 ไร่ ดันทุนการผลิต 12,990 บาทต่อไร่ มีผลผลิตต่อไร่เฉลี่ย 2,540 กิโลกรัมต่อไร่ ราคาที่จำหน่ายได้เฉลี่ย 22 บาทต่อกิโลกรัม มีตลาดทั้งในประเทศและส่งออก เก็บเกี่ยวผลผลิตทั้งปี ปัจจุบันพบปัญหาด้านการผลิตสินค้าไม่ได้คุณภาพมาตรฐานการส่งออก การรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตร การตลาด และการบริหารจัดการผลผลิตในรูปแบบกลุ่ม ปัจจุบันเกษตรกรผู้ผลิตกล้วยหอมทอง ผ่านการรับรองมาตรฐาน GAP จำนวน 53 แปลง และมีโรงคัดบรรจุกล้วยหอมทองที่ได้รับมาตรฐาน GMP จำนวน 1 โรง ที่ตั้งอยู่แปลงใหญ่กล้วยหอมทอง ตำบลถ้ำวัวแดง อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ

ประชากรส่วนใหญ่ของจังหวัดชัยภูมิประกอบอาชีพการเกษตร ที่มีความหลากหลาย ทั้งพืชไร่ นาข้าว ไม้ผล ไม้ยืนต้น พืชผัก และอื่นๆ โดยเฉพาะไม้ผลที่มีหลายชนิด เนื่องจากสภาพภูมิประเทศและสภาพภูมิอากาศที่เหมาะสม ซึ่งกล้วยหอมทอง เป็นไม้ผลที่เกษตรกรสามารถเพาะปลูกให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ ตามความต้องการของตลาดภายในจังหวัดและต่างประเทศ แต่เนื่องจากพื้นที่เพาะปลูกมีจำนวนน้อยจึงยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาด หากมีการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองในจังหวัดชัยภูมิจะเป็นการสร้างรายได้ให้เกษตรกรได้

2. การผลิตกล้วยหอมทอง

ผู้ศึกษาได้ศึกษาข้อมูลการผลิตกล้วยหอมทอง 5 ประเด็น ดังนี้

- 1) ข้อมูลทั่วไปของกล้วยหอมทอง
- 2) การผลิตกล้วยหอมทอง พันธุ์ การปลูก การดูแลรักษาและการเก็บเกี่ยว
- 3) โรคแมลง ศัตรูพืช และการป้องกันกำจัด
- 4) มาตรฐานการผลิต
- 5) การตลาดกล้วยหอมทอง

2.1 ข้อมูลทั่วไปของกล้วยหอมทอง

กล้วย เป็นพืชเก่าแก่คู่สังคม วัฒนธรรม ประเพณีของไทยมาช้านาน ส่วนประกอบของกล้วย ตั้งแต่ ผล ใบ ลำต้น และราก สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ทุกส่วน กล้วยเป็นพืชที่ชอบอากาศร้อนชื้นถิ่นกำเนิดแรกของกล้วยอยู่แถบเอเชียตอนใต้ (เบญจมาศ ศิลาชัย, 2558)

เกษตรกรจังหวัดชัยภูมิ นิยมปลูกกล้วยหอมทองเพื่อจำหน่ายในประเทศและต่างประเทศ กล้วยที่เกษตรกรนิยมปลูกจำแนกอยู่กลุ่ม AAA (AAA Group) กลุ่มย่อยกรอสมีเชล (Gros Michel) ชื่อสามัญ กล้วยหอมทอง หรือ Hom Thong Banana ผลเรียวยาว ความยาวประมาณ 5 เท่าของความกว้างของผล ผลโค้งงอ ปลายผลกล้วยจะขูด ตามลำต้นด้านในสีเขียวหรือชมพูอ่อน ผลเมื่อสุกเหลืองสดใสเมื่อสุก ไม่ดำน้ำตาล โรคตายพราย กล้วยหอมทอง มีลักษณะสำคัญ คือ มีลำต้นเทียมสูง 2.5 ถึง 3.5 เมตร เส้นผ่านศูนย์กลางมากกว่า 15 เซนติเมตร กาบลำต้นด้านนอกมีประจำเล็กน้อย ด้านในสีเขียวอ่อนและมีเส้นสีชมพู ก้านใบมีร่องค่อนข้างกว้างและมีปีก เส้นกลางใบมีสีเขียว การช่อดอกมีขน ใบประดับรูปไข่ค่อนข้างกว้างและมีปีก เส้นกลางใบสีเขียว ก้านช่อดอกมีขน ใบประดับรูปไข่ค่อนข้างยาว ปลายแหลม ด้านบนสีแดงอมม่วง มีไข ด้านล่างสีแดงซีด เครือหนึ่งมี 4 ถึง 6 หวี หวีหนึ่งมี 12 ถึง 16 ผล ผลใหญ่ กว้าง 3 ถึง 4 เซนติเมตร ยาว 21 ถึง 25 เซนติเมตร ปลายผลมีจุดเห็นชัด เปลือกบาง เมื่อสุกเปลี่ยนเป็นสีเหลืองทองแต่ที่ปลายจะเปลี่ยนสีภายหลังเนื้อสีส้มอ่อน ๆ กลิ่นหอม รสหวาน เป็นที่นิยมของตลาดต่างประเทศ เช่น สิงคโปร์ ญี่ปุ่น และยุโรป (เบญจมาศ ศิลาชัย, 2558)

จังหวัดชัยภูมิ มีพื้นที่ทั้งหมด 7.98 ล้านไร่ พื้นที่ทำการเกษตร 3.44 ล้านไร่ พื้นที่ปลูกไม้ผลไม่ยืนต้น 0.26 ล้านไร่ พื้นที่ปลูกกล้วยหอม 2,050 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.79 ของพื้นที่ปลูกไม้ผลไม่ยืนต้น (สำนักงานเกษตรจังหวัดชัยภูมิ, 2564) นับได้ว่ามีพื้นที่ปลูกค่อนข้างน้อยเมื่อเทียบกับพื้นที่ทั้งหมด การผลิตกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออก เกิดขึ้นนายอุดมศักดิ์ เฟิงจันดา เกษตรกรหมู่บ้านห้วยน้ำคำ ตำบลถ้ำวัวแดง อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ มีแนวคิดปรับเปลี่ยนพื้นที่

การเกษตรที่เป็นข้าว และพืชไร่เชิงเดี่ยวอื่น ๆ มาปลูกกล้วยหอมทอง เป็นพืชทางเลือกของเกษตรกร ในชุมชน จึงเริ่มก่อตั้งกลุ่มผู้ผลิตกล้วยหอมทอง มีเกษตรกรที่สนใจรวมกลุ่ม 12 คน โดยได้รับการ ส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองจากหน่วยงานเอกชน โดยไปศึกษาดูงานที่ อำเภอบ้านลาด จังหวัด เพชรบุรี ซึ่งเป็นกลุ่มผู้ผลิตกล้วยหอมทองส่งออกให้ประเทศญี่ปุ่น มาเป็นเวลามากกว่า 20 ปี โดย ได้รับคำแนะนำจากหน่วยงานเอกชน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2556 และขยายเครือข่ายการปลูกขยายพื้นที่ปลูก กล้วยหอมทองไปยังอำเภอใกล้เคียง ได้แก่ อำเภอเมืองชัยภูมิ อำเภอบ้านเขว้า อำเภอเกษตรสมบูรณ์ อำเภอหนองบัวแดง อำเภอภักดีชุมพล และอำเภอเทพสถิต

2.2 การผลิตกล้วยหอมทอง

การผลิตกล้วยหอมทอง ผู้วิจัยได้ศึกษาด้านการขยายพันธุ์ การปลูก การดูแลรักษา การ เก็บเกี่ยว การจัดการคุณภาพกล้วยหอมทอง จากแหล่งข้อมูลวิชาการด้านเทคโนโลยีการผลิตกล้วย ของ เบญจมาศ ศิลาชัย (2558) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.2.1 การขยายพันธุ์ เกษตรกรใช้วิธีการขยายพันธุ์กล้วยด้วยการใช้หน่อ เพราะ สามารถใช้หน่อกล้วยที่แตกมาจากต้นแม่ ขุดมาปลูกใหม่ โดยเกษตรกรมีวิธีการคัดเลือกหน่อกล้วย ที่ดี พร้อมทั้งจะเจริญและยังไม่ออกดอก หน่อชนิดนี้เรียกว่า maiden ขุดหน่อให้ชิดเหง้าของต้นแม่ และอย่าให้กระทบกระเทือนต้นแม่ หน่อที่เกิดจากต้นแม่ มี 3 ชนิดคือ

- 1) หน่ออ่อน (peeper หรือ sitter) มีขนาดเล็ก โผล่ขึ้นพื้นดินรอบ ๆ ต้นอ่อนแอ ไม่เหมาะในการนำไปปลูก เนื่องจากยังมีส่วนต่าง ๆ ไม่ครบ
- 2) หน่อใบแคบ (sword suckers หรือ spears) หน่อมีโคนขนาดใหญ่ มีอาหารสะสมมาก ใบของหน่อยังไม่คลี่เต็มที่หรือยังเป็นใบแคบ เหมาะแก่การนำไปปลูก จะได้ต้นที่แข็งแรงและให้ผลผลิตสูง
- 3) หน่อใบกว้าง (water sucker หรือ umbrellas) เป็นหน่อจากต้นที่แม่ที่แก่จัดแล้วหรือเก็บเกี่ยวผลผลิตไปแล้วหรือเกิดจากหน่อใบแคบ ลำต้นเตี้ยขนาดเล็ก ใบคลี่กว้างไม่เหมาะในการนำไปปลูก เนื่องจากมีการสะสมอาหารน้อย

2.2.2 การปลูก มีสิ่งที่จะต้องคำนึงถึง ดังนี้

- 1) สิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม เนื่องจากกล้วยมีต้นกำเนิดในแถบตะวันออกเฉียงใต้ ควรเลือกพื้นที่ที่มีสภาพแวดล้อมเหมาะสม อากาศอบอุ่นและชุ่มชื้น อุณหภูมิที่เหมาะสมไม่ต่ำกว่า 15 องศาเซลเซียส หรือสูงกว่า 35 องศาเซลเซียส หากอุณหภูมิต่ำมีผลให้การแทงปลีหรือออกดอกช้า หรือออกดอกได้ไม่เต็มที่ การเจริญของลำต้นชะงัก ความชื้นสัมพัทธ์อย่างน้อยร้อยละ 60 ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย 20-22 เซนติเมตรต่อเดือน หรืออยู่ในเขตชลประทานที่มีปริมาณน้ำเพียงพอ

ตลอดฤดูการผลิตกล้วย อีกทั้งยังต้องคำนึงถึงความเร็วลมต้องไม่แรงเกินไป หากความเร็วลมมาก ประมาณ 40-50 กิโลเมตรต่อชั่วโมง จะทำให้ใบกล้วยแตกตามเส้นใบ ซึ่งตั้งฉากกับเส้นกลางใบ มีผลต่อการสังเคราะห์แสง และสร้างอาหารของกล้วย

2) ดินและการเตรียมดิน ดินที่เหมาะสมกับการปลูกกล้วย คือ ดินน้ำไหลทรายมูล (deep friable loam) ที่มีความอุดมสมบูรณ์ดี ระบายน้ำ และหมุนเวียนอากาศได้ดี ไม่อยู่ในพื้นที่ที่มีน้ำท่วมขัง ความเป็นกรดต่างในช่วง 4.5-7 การเตรียมดินของเกษตรกร โดยปรับพื้นที่ให้เตียน สม่ำเสมอ ลาดเอียงไปตามพื้นที่เพื่อการระบายน้ำที่ดี และเพื่อวางแผนการปลูก เก็บตัวอย่างดินนำไปวิเคราะห์ความอุดมสมบูรณ์แล้วจึงทำการไถพรวน กลบดินเพื่อกำจัดวัชพืช และควรปลูกพืชคลุมดินเพื่อป้องกันการชะล้างหน้าดิน อาทิเช่น ถั่วแระ ถั่วพุ่ม ปอเทือง ก่อนปลูกกล้วยควรไถกลบพืชคลุมดินเพื่อใช้เป็นปุ๋ยพืชสดให้ลึกประมาณ 60 เซนติเมตร และเพิ่มปุ๋ยคอกหรือปุ๋ยอินทรีย์ เพื่อเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดิน

3) ระยะเวลาปลูก สำหรับระยะเวลาปลูกขึ้นอยู่กับความอุดมสมบูรณ์ของดิน ถ้าดินมีความอุดมสมบูรณ์ดีระยะเวลาปลูกจะดีกว่าดินที่ไม่อุดมสมบูรณ์ การวางแผนการปลูกควรดูทิศทางของแสงและทิศทางของลม โดยวางแผนปลูกเป็นแนวเหนือ-ใต้ จะทำให้พืชได้รับแสงทั้งวัน และไม่ควรวางแนวขวางทิศทางลม ทั้งนี้การปลูกกล้วยระยะถี่มากเกินไปจะทำให้ต้นกล้วยได้รับแสงไม่พอเพียง และการเขตกรรม ปฏิบัติดูแลรักษาทำได้ยาก การเตรียมหลุมปลูก ทำการขุดหลุมและตากดินที่ขุดก่อนประมาณ 5-7 วัน ขนาดกว้าง X ยาว 45-50 เซนติเมตร นำดินชั้นบนผสมกับปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอกที่ผ่านกระบวนการหมักสมบูรณ์รองก้นหลุมให้สูงขึ้นมาประมาณ 20 เซนติเมตร แล้วจึงนำหน่อกล้วยหรือต้นกล้วยวางและเอาดินกลบให้แน่น และรดน้ำ หากต้องการให้ปลีเกิดในทิศทางเดียวกัน ให้วางหน่อเรียงอยู่ในทิศทางเดียวกันหรือให้แปลอยู่ในทิศทางเดียวกัน เนื่องจากปลีจะออกตรงกันข้ามกับแปล เกษตรกรส่วนใหญ่นิยมปลูกในฤดูฝน ควรพูนดินกลบโคนต้นเพื่อป้องกันน้ำขัง ส่วนการปลูกในฤดูอื่นควรทำเป็นแอ่งเพื่อให้น้ำขัง เพิ่มความชุ่มชื้นในดินไม่แห้งเร็วจนเกินไป ในพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์หรือมีแหล่งน้ำเพียงพอตลอดทั้งปี สามารถปลูกกล้วยได้ทุกฤดู และมีการวางแผนการปลูกและประมาณการณช่วงเก็บเกี่ยวให้ได้ผลผลิตตลอดทั้งปี

2.1.3 การดูแลรักษา และการเก็บเกี่ยว

1) การให้น้ำ กล้วยหอมทอง เป็นพืชที่มีใบขนาดใหญ่ ทำให้พื้นที่การให้พื้นที่การคายน้ำมาก จึงต้องการน้ำมาก อย่างไรก็ตาม อยู่กับอารมณ์และความชุ่มชื้นของดินด้วย ถ้าหากความชุ่มชื้นของดินน้อยและมีแรงลม จะมีการคายน้ำมากกล้วยก็ต้องการน้ำมาก ถ้าหากกล้วยขาดน้ำจะมีใบสีซีดผลจะขนาดเล็กและสั้นกว่าปกติถ้าขาดน้ำมากต้นอาจล้มได้ วิธีการให้น้ำของเกษตรกรมีหลายวิธี ได้แก่

- (1) การรดด้วยสายยาง เหมาะสำหรับผู้มีต้นทุนน้อย ใช้ในพื้นที่ราบทั่วไป
- (2) ใช้ระบบน้ำหยด สามารถกำหนดปริมาณน้ำที่ให้ให้ได้ตามต้องการ แต่มีการลงทุนสูง
- (3) ปล่องให้น้ำไปตามร่องหรือรอบต้น เหมาะสำหรับพื้นที่ราบที่มีความลาดเอียง มักใช้วิธีการชักร่องเพื่อปลูกกล้วย ให้เกิดเนินดินระหว่าง หรือบริเวณโดยรอบต้น

2) การให้ปุ๋ยของเกษตรกรมีความแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ ที่มีความอุดมสมบูรณ์แตกต่างกัน และควรปฏิบัติตามคำแนะนำจากผลการวิเคราะห์ดิน ก่อนการปลูกเกษตรกรจะรองกันหลุมด้วยปุ๋ยคอกแล้ว ยังจำเป็นต้องให้ปุ๋ยเคมี เพื่อให้กล้วยหอมทองมีการเจริญเติบโตที่ดี ให้ผลผลิตสูง โดยการให้ปุ๋ยเคมี ครั้งแรกหลังจากปลูกแล้วประมาณ 1 เดือน โดยใช้ปุ๋ยสูตร 46-0-0 จำนวน 100 กรัมต่อต้น หรือ 46-0-0 จำนวน 50 กรัมต่อต้น ร่วมกับสูตร 15-15-15 จำนวน 50 กรัมต่อต้น หลังจากนั้นให้ปุ๋ยสูตร 15-15-15 จำนวน 100 ถึง 150 กรัมต่อต้นต่อเดือน และเกษตรกรบำรุงพื้นที่พุดินด้วยปุ๋ยคอกหรือปุ๋ยหมัก สลับกับปุ๋ยเคมี ทุก 2-3 เดือน จนกระทั่งเก็บเกี่ยว การให้ปุ๋ยเกษตรกรจะโรยรอบโคนต้น และให้น้ำตามทันที หรือทำการกลบดินเพื่อป้องกันการระเหยของปุ๋ย นอกจากนี้ เกษตรกรยังผลิตปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพไว้ใช้เอง เพื่อช่วยลดต้นทุนด้านสารเคมี และปุ๋ยเคมี เพื่อฉีดพ่นทางใบ ได้แก่ น้ำหมักจาวปลวก น้ำหมักผลไม้ และน้ำหมักปลา

3) การคลุมดิน เกษตรกรจะคลุมดิน พื้นที่ปลูกกล้วยหอมทองเพื่อป้องกันวัชพืช รักษาความชื้นในดิน และป้องกันการชะล้างหน้าดิน นอกจากนี้แล้วยังช่วยให้กล้วยหอมทองมีการเจริญเติบโตได้ดี และผลผลิตดี การคลุมดินทำได้หลายวิธี ได้แก่ ปลูกพืชคลุมดิน เช่น พืชตระกูลถั่ว ใช้วัสดุคลุมดิน ซึ่งเกษตรกรมักจะใช้ใบที่แห้งหรือลำต้นกล้วยที่ตัดเป็นท่อนท่อนซึ่งลอกออกเป็นกาบและใช้กับคลุมดิน และใช้พลาสติกคลุมดิน วิธีนี้ใช้ร่วมกับการให้น้ำระบบน้ำหยดช่วยป้องกันวัชพืชและรักษาความชื้นในดินและป้องกันการชะล้างหน้าดิน

4) การเขตกรรม เกษตรกรไม่นิยมพรวนดิน เพราะการพรวนดินอาจทำให้ระบบรากกระทบกระเทือนได้ เนื่องจากกล้วยมีระบบรากตื้นและแผ่กระจายด้านข้าง เกษตรกรมักจะใช้วิธีการกำจัดวัชพืชด้วยวิธีการลาก ถาง ใช้เครื่องตัดคลุมวัชพืช และป้องกันวัชพืชด้วยการคลุมดินหรือวัสดุคลุมดินมากกว่าวิธีการกำจัดโดยวิธีเขตกรรมหรือใช้สารเคมี

5) การจัดการดูแลหน่อ เกษตรกรมีการจัดการดูแลหน่อกล้วยที่เกิดจากต้นแม่ ไม่ให้มีหน่อมากเกินไป การไว้หน่อมากเกินไปนั้นไม่เป็นผลดีเพราะหน่อที่เกิดใหม่ต้องการอาหารเช่นกันจึงแย่งอาหารจากต้นแม่ที่กำลังให้ผลผลิต ทำให้ผลผลิตของต้นแม่ลดลง และขนาด

ของผลไม้ได้คุณภาพ แต่ในขณะที่เดียวกันเกษตรกรจะคัดเลือกหน่อที่ดีไว้สำหรับให้ผลผลิตในฤดูกาลต่อไปด้วย ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้การปลูกกล้วย มีผลผลิตตลอดทั้งปี มีผลผลิตสูง และผลผลิตมีคุณภาพดีด้วย โดยเกษตรกรมีวิธีการดูแลหน่อ ดังนี้

- (1) ทำลายหน่อกล้วย ที่มีคุณลักษณะไม่ดี ไม่ให้มีความสูงเกิน 1 เมตร ออก เพื่อไม่ให้มีผลกระทบกับต้นแม่
 - (2) เลือกหน่อที่มีคุณลักษณะดีไว้ เกษตรกรจะเลือกหน่อใบแคบมีรากเล็กและแข็งแรงซึ่งเรียกว่าหน่อตาม (followers) หน่อตามเหล่านี้จะตกปลีและเก็บเกี่ยวได้หลังจากเก็บเกี่ยวต้นแม่แล้ว ประมาณ 4 ถึง 6 เดือน โดยการเลือกหน่อตาม เกษตรกรมีเทคนิคการเลือกไว้หน่อให้อยู่ในทิศทางเดียวกันเพื่อสะดวกในการดูแลและเก็บเกี่ยวผลผลิต
 - (3) การจัดการหน่อกล้วยเพื่อลดต้นทุน โดยรุ่นที่ 2 จะไว้หน่อกล้วย 2 หน่อต่อกอ จะทำให้ได้ผลผลิตกล้วย 3 เครือในช่วง 2 ปี แต่เกษตรกรอีกส่วนหนึ่งนิยมขุดหน่อปลูกทุกปี โดยขุดหน่อออกและปลูกใหม่เพราะเชื่อว่าผลผลิตที่ได้จากหน่อตามให้ผลผลิตไม่ดีเท่าหน่อปลูกใหม่
- 6) การตัดแต่งใบ การตัดแต่งใบจะช่วยลดแหล่งของเชื้อโรคและป้องกันการเผาไหม้ การตัดแต่งใบเสียสามารถทำได้ตั้งแต่กล้วยเริ่มเจริญเติบโตจนถึงเก็บเกี่ยว เกษตรกรมีเทคนิควิธีการตัดแต่งใบ ด้วยการใช้มีดตัดที่โคนใบ แบ่งลักษณะของใบที่ควรตัดออก ดังนี้
- (1) ตัดแต่งใบที่เป็นโรค แมลง และทำลายให้พื้นที่แปลงกล้วยเป็นประจำทุกเดือน
 - (2) ตัดแต่งใบที่แก่และแห้งมากกว่าร้อยละ 50 เนื่องจากใบเหล่านี้ไม่ได้ช่วยในการปรุงอาหาร แต่ถ้าใบยังไม่แก่ก็จะเอาไว้ก่อน เพราะการไว้ใบจะช่วยให้กล้วยออกดอกเร็วขึ้น ผลผลิตสูง
 - (3) ตัดแต่งใบที่แผ่นใบไปอยู่กับผลกล้วย เมื่อกล้วยตกเครือแล้วเริ่มมีการพัฒนาของผล เพราะใบเหล่านี้จะไปเสียดสีกับผลกล้วยเมื่อมีลมพัดทำให้ผิวไม่สวย

เกษตรกรจะดูแลรักษากล้วยอย่างดีในช่วงการติดผล การตัดแต่งใบ
เกษตรกรจะให้เหลือใบอยู่อย่างน้อยต้นละ 7-12 ใบเพื่อใช้ในการปรุงอาหาร
เพิ่มความเจริญเติบโตของผลกล้วยด้วยการตัดแต่งใบควรทำเดือนละ 1 ครั้ง

7) การทำค้ำยัน กล้วยหอมทองมีลำต้นเทียมเล็ก ผอม เมื่อกกล้วยแทงปลี
และเจริญเป็นผลกล้วย ที่มีน้ำหนักมากอาจดึงลำต้นให้โค้งงอและล้มลงได้ เกษตรกรจึงต้องทำการ
ค้ำยัน ด้วยการใช้ไม้ไผ่ 2 ลำ ความยาวของไม้ควรจะยาวกว่าความสูงของต้น ขุดฝังดินทำเป็นรูป
ตัวเอ็กซ์ (X) ผูกกับลำต้นกล้วยเทียบกับ ไม้ โดยให้มุมด้านบนเป็นที่รองรับน้ำหนักโคนของเครือ
กล้วย

8) การตัดแต่งและดูแลเครือกล้วย เมื่อกกล้วยหอมทองแทงปลีและเจริญ
พัฒนาจนติดผล เกษตรกรจะเริ่มการตัดแต่งดูแลเครือกล้วย ก่อนการคลุมถุง ซึ่งเป็นขั้นตอนที่สำคัญ
การตัดแต่งเครือนี้ไม่ใช่การเพิ่มผลผลิตแต่เป็นการรักษาความสะอาด เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ
โดยเกษตรกรมีเทคนิค และวิธีการ ดังนี้

- (1) ตัดแต่งใบประดับหรือกาบปลี (bract) ในกรณีที่กาบปลีไม่หลุด
- (2) ตัดแต่งปลายของผลกล้วย ที่มีก้านเกสรตัวเมียติดอยู่ หากเมื่อ
กล้วยแก่จะแห้ง สีดำ ไม่สวย จึงต้องปลิดออกในช่วงที่ผล
กล้วยยังเล็ก หรือตัดแต่งช่วงหลังหิวสุดท้ายติดผล แผลทำ
ให้แผลมีขนาดเล็ก
- (3) ตัดแต่งปลี หรือ ซ่อคอกอกเกสรตัวผู้ (bell) ที่ปลายเครือ เพื่อ
ป้องกันการสะสมของโรคและแมลง
- (4) หลังจากนั้น เกษตรกรจะฉีดพ่นสารเคมีป้องกันรา แล้วจึงคลุม
ถุง

9) การคลุมถุง เพื่อป้องกันศัตรูกล้วย เช่น แมลง ค้างคาว นก หนู หรือแรง
เสียดสีจากภายนอกทำให้ผิวกล้วยหอมทองไม่สวย และการคลุมถุงยังมีผลทำให้ผลแก่เร็วขึ้น ส่วน
ใหญ่เกษตรกรจะคลุมถุงเมื่อผลกล้วยหอมทองที่มีการพัฒนาของผลสิ้นสุดแล้ว หรือเมื่อดอกมีการ
พัฒนาเป็นผล 2-3 หวี หรือซึ่งเป็นวิธปฏิบัติทั่วไป แต่ในกรณีที่มีสภาพอากาศเหมาะแก่การระบาดของ
ของศัตรูกล้วย เช่น แมลง เพลี้ยไฟ แมลง เข้าทำลายผลของกล้วยอาจทำให้ผิวกล้วยเสียหาย
เกษตรกรจะทำการคลุมถุง เมื่อปลีกล้วยยังไม่มีการพัฒนาเป็นผล เริ่มตั้งแต่ปลีกล้วยโผล่ขึ้นมา
ระยะในการคลุมถุง ทำได้ดังนี้

- (1) ระยะเหนือเครือ ให้มีความยาวประมาณ 15 เซนติเมตรจากหีบ
แล้วจึงผูกถุงด้วยเชือกติดกับก้านเครือ โดยมีแผ่น

พลาสติกที่บดแสงผูกไว้กับเชือกเพื่อเป็นสัญลักษณ์กำหนด
วันเก็บเกี่ยวที่ถูกต้อง

(2) ระยะจากหวีล่าง ให้มีความยาวประมาณ 25 เซนติเมตร แบบ
ปลายเปิดไม่ต้องใช้เชือกผูก

การคลุมถุง จะทำให้อุณหภูมิในถุงจะสูงขึ้นประมาณ 0.5 องศาเซลเซียส
ส่งผลให้ผลแก่เร็วขึ้นประมาณ 3-4 วัน อีกทั้งยังทำให้น้ำหนักผลเพิ่มขึ้น 1-2
เปอร์เซ็นต์ หากเกษตรกรต้องการให้ผลแก่ช้าลง เกษตรกรมีวิธีการปฏิบัติ
โดยการเพิ่มรูเพื่อเพิ่มระบายอากาศมากขึ้น

10) การเก็บเกี่ยว การเก็บเกี่ยวผลผลิตกล้วยหอมทองของเกษตรกรนั้น มี
ความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับตลาดซึ่งหากต้องการส่งออกจำหน่ายต่างประเทศที่ใช้เวลาการเดินทาง
ยาวนาน การเก็บเกี่ยวผลผลิตจะเก็บขณะผลกล้วยหอมทองยังมีเหลี่ยม หรือไม่แก่เต็มที่ประมาณ
70-80 เปอร์เซ็นต์ การส่งไปต่างจังหวัดภายในประเทศ เกษตรกรจะเก็บผลแก่เต็มที่ซึ่งจะสุกภายใน
1-2 สัปดาห์ และเก็บเกี่ยวผลผลิตที่แก่เต็มที่ 100 เปอร์เซ็นต์ ในกรณีที่จำหน่ายในจังหวัดหรือตลาด
ท้องถิ่น เนื่องจากกล้วยหอมทองจะสุกภายในไม่ถึงอาทิตย์ โดย มาตรฐานความแก่ของกล้วยขึ้นอยู่กับ
กับเหลี่ยมของผลกล้วยหอมทอง (เบญจมาศ ศิลาชัย, 2558) ดังนี้

- (1) Full หมายถึง ผลที่ไม่มีเหลี่ยมเลย เรียกว่า แก่เต็มที่ 100%
- (2) Full $\frac{3}{4}$ หมายถึง ผลที่มีเหลี่ยมแต่ไม่ชัดเจน มีความแก่ประมาณ
90%
- (3) Light Full $\frac{3}{4}$ หมายถึง ผลที่มีเหลี่ยมเห็นชัด มีความแก่ประมาณ
80%
- (4) Light $\frac{3}{4}$ หมายถึง ผลมีขนาดครึ่งหนึ่งของผลที่โตเต็มที่ หรือมี
ความแก่ประมาณ 70%

2.3 โรคแมลง ศัตรูพืช และการป้องกันกำจัด

สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดสุโขทัย สำนักปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
(2563) (สำนักปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2563) ระบุ โรคและแมลงศัตรูกล้วยหอมทองที่
สำคัญ มีดังต่อไปนี้

2.3.1 โรคกล้วย เกษตรกรผู้ผลิตกล้วยหอมทอง มักประสบกับปัญหาโรคกล้วยทำ
ให้ผลผลิตได้รับความเสียหาย โรคกล้วยมีหลายชนิดแต่ที่ส่งผลกระทบต่อผลผลิตกล้วยหอมทอง มี
ดังต่อไปนี้

1) โรคตายพราย เกิดจากเชื้อรา มักจะเป็นกับกล้วยที่มีอายุ 4-5 เดือน ขึ้นไป โดยจะเห็นทางสีเหลืองอ่อนตามก้านใบของใบล่าง หรือใบแก่ก่อนต่อมาปลายใบจะเริ่มเหลือง และขยายออกไปอย่างรวดเร็วจนเหลืองทั่วใบ ใบอ่อนจะมีอาการเหลืองไหม้หรือตายนิ่งและบิดเป็นคลื่น ใบกล้วยจะหักพับบริเวณโคนก้านใบ ใบยอดจะเหลืองตั้งตรงเขียวอยู่ในระยะแรก กล้วยที่ตกเครือแล้วจะเหี่ยว ผลดิบเล็กไม่สม่ำเสมอ หรือแก่ก่อนกำหนด ถ้าตัดลำต้นตามขวางจะพบว่าเนื้อในของกาบใบบางส่วนเป็นสีน้ำตาลแดงและอาจมีเส้นใยของเชื้อราให้เห็นบ้าง การป้องกันและกำจัดในพื้นที่ปลูกอย่าให้มีน้ำแฉะ เพราะจะทำให้กล้วยเจริญได้ไม่เต็มที่ ทำให้อ่อนแอเป็นโรคง่าย โดยเฉพาะดินที่เป็นกรด จะต้องใช้ปูนขาวปรับสภาพดินให้เป็นกลางเสียก่อน คัดเลือกหน่อพันธุ์กล้วยจากแหล่งที่ไม่มีโรค ตัดทำลายต้นที่เป็นโรคด้วยการเผาทิ้ง

2) โรคเหี่ยว เกิดจากเชื้อแบคทีเรีย จะพบอาการเหี่ยวบนใบอ่อนของกล้วย และมีอาการหักตรงก้านใบ และมีอาการหักตรงก้านใบ อาการเหี่ยวจะระบาดอย่างรวดเร็ว หน่อกล้วยที่กำลังแตกยอดมีสีดำยอดบิดและแคะแกระ และตายในที่สุด แสดงอาการคล้ายโรคตายพราย แต่เมื่อตัดดูลักษณะภายในลำต้นจะเปลี่ยนเป็นสีน้ำตาลแดง พบบริเวณไส้กลางต้นและจะขยายไปยังกาบ ก้านใบและไปยังเครือกล้วย ผล หน่อ ตา กล้วยจะเหลืองและตายในที่สุด ภายในจะพบเนื้อเยื่อเน่าตายเห็นเป็นช่องว่าง เมื่อตัดกล้วยอ่อนที่เป็นโรคแช่ในน้ำจะพบเชื้อแบคทีเรียสาเหตุเป็นน้ำขุ่นๆ หลุดออกมาผลเน่าดำ การป้องกันและกำจัด ใช้หน่อกล้วยที่ไม่มีโรคทำพันธุ์ ระวังไม่ให้เกิดแผลกับลำต้นกล้วย แชน่อกกล้วยที่ถูกตัดแต่งในน้ำยาฆ่าเชื้อก่อนปลูก

3) โรคใบจุด ซึ่งเกิดจากเชื้อรา มักเกิดในช่วงฤดูฝนถึงปลายฝนต้นฤดูหนาว ทำให้ใบกล้วยมีลักษณะแผลเป็นสีน้ำตาลขนานไปกับเส้นใบและขยายเป็นวงกว้าง เกิดอาการใบจุดและแผลจะลามติดกันเกิดใบไหม้ ต่อมาใบจะตายบริเวณกว้างและกระจายไปทั่วใบ กล้วยที่เป็นโรคนี้อาจส่งผลให้ผลมีขนาดเล็กผลกล้วยจะเปลี่ยนเป็นสีเหลืองและอาจปริออกเป็นทางยาวตามเหลี่ยมผล การป้องกันกำจัด ตัดใบที่เป็นโรคออกจากแปลงแล้วเผาทำลายทิ้ง

4) โรคยอดม้วน เกิดจากเชื้อไวรัส แผลงพาหะได้แก่ แผลงประเภทปากดูดทุกชนิด ได้แก่ เพลี้ยต่างๆ เชื้อโรคจะแพร่กระจายติดไปกับหน่อหรือส่วนขยายพันธุ์ต่างๆ อาการที่พบคือ ในระยะแรกๆจะปรากฏรอยขีดเขียว และจุดเล็กๆตามเส้นใบ และก้านใบ ใบถัดๆไปจะมีขนาดเล็กกลอง สีเหลือง ใบม้วนที่ปลาย เมื่อโรคนี้อาการระบาดมากขึ้นต้นกล้วยจะแคะแกระ ใบขึ้นรวมกันเป็นกระจุก ดอกและปลีของต้นที่เป็นโรคจะเจริญเติบโตอย่างช้าๆ การป้องกันและกำจัด ทำลายส่วนต่างๆของต้นที่เป็นโรคหรือกอที่สงสัยจะเป็นโรค โดยสังเกตจากอาการดังกล่าวข้างต้น

2.3.2 แมลงศัตรูพืช เป็นศัตรูที่สำคัญที่ส่งผลกระทบต่อกล้วยหอมทองที่พบมากมีดังนี้

1) ค้างวงเงาะต้น หรือค้างวงเงาะกบกล้วย ด้วงหนอนจะไชทำลายต้นที่อยู่เหนือพื้นดิน ขึ้นไปถึงประมาณกลางต้น โดยไชต้นเป็นรูแล้วซ่อนเข้าไปถึงไส้กลางต้น มองเห็นข้างนอกเป็นรอยรอบต้นพurunไปทั่วมักชอบทำลายต้นกล้วยที่โตแล้ว หรือใกล้จะออกปลี หรือกำลังตกเครืออยู่จะทำให้เครือหักพับกลางต้นหรือเหี่ยวเฉาขึ้นตาย การป้องกันและกำจัด ทำความสะอาดสวน โดยเฉพาะเศษชิ้นส่วนของลำต้นกล้วย กาบกล้วย ซึ่งเน่าเปื่อยขึ้นและแฉะโคนต้น เป็นที่วางไข่ของตัวเมีย หรืออาจใช้วิธีตัดต้นกล้วยเป็นท่อนๆวางสุ่มเป็นจุด ในสวนเพื่อล่อแมลงมาวางไข่ประมาณ 7 วันต่อครั้ง ให้เปิดตรวจดูในเวลากลางวัน ถ้าพบตัวอ่อนหรือตัวแก่ให้ทำลาย โดยการใช้สารฆ่าแมลง ราดสวน โคนต้นและบริเวณดินรอบโคนต้น สำหรับหน่อพันธุ์ควรเลือกหน่อที่แข็งแรงไม่มีโรคแมลงติดอยู่

2) หนอนม้วนใบ ตัวแก่เป็นผีเสื้อกลางคืนตัวสีน้ำตาล ปนเทาอกหลังมีปีกสีเหลืองแต้ม 2-3 จุด โดยด้วงหนอนจะกัดกินจากริมใบให้แหว่งเข้ามาเป็นทางยาว และม้วนใบซ่อนในตัวหลอดอยู่จนกระทั่งเข้าดักแด้และมีแป้งขาวๆหุ้มตัวด้วย ถ้าถูกหนอนทำลายมากๆจะทำให้ใบขาดวันใช้ประโยชน์ไม่ได้ การป้องกันและกำจัด จับตัวหนอนมาทำลายทิ้ง หรือโดยการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดแมลงจำพวกเมทิลพาราไธออน

3) หนอนกระทู้ ตัวแก่เป็นผีเสื้อขนาดเล็ก ปีกบนสีน้ำตาลปนเทาส่วนปีกล่างสีขาว ตัวแก่หากินในเวลากลางวัน ส่วนตัวอ่อนชอบกัดกินใบตองอ่อนที่ยังไม่คลี่ หรือคลี่แล้วใหม่ๆ โดยจะกัดเป็นรอยแหว่งไปตามขอบใบเป็นทาง รอยกัดทะตรงกลางใบที่ทะลุเป็นรูกลมๆ โตตามขนาดและวัยของหนอน ใบกล้วยที่ออกใหม่หรือหน่อกล้วย โคนต้นหรือหน่อที่นำมาปลูก พอใบใหม่แตกมักจะมีหนอนกระทู้ตัวเล็กๆเข้ากัดกินได้ผิวเมื่อตัวหนอนโตแล้วก็สามารถไต่ทั้งบนใบและใต้ใบ การป้องกันกำจัดเช่นเดียวกับหนอนม้วนใบ

4) แมลงวันผลไม้ เป็นศัตรูพืชที่สำคัญอย่างยิ่ง เมื่อแมลงวันทองเข้าทำลายจะทำให้กล้วยเกิดรอยช้ำบริเวณใต้ผิวเปลือกบริเวณที่วางไข่ ต่อมาหนอนจะกินเนื้อในของผลกล้วยทำให้ผลกล้วยเป็นรู เนื้อกล้วยเน่า ซึ่งลักษณะของกล้วยที่เกิดจากการเข้าทำลายของแมลงวันทองนั้นจะทำให้กล้วยมีผลผลิตลดลง มีรอยดำหนิ ช่วงเวลาที่ระบาดมากได้แก่ เดือนเมษายน-มิถุนายน การป้องกันและกำจัด ใช้เหยื่อพิษ ซึ่งเป็นสารเคมีผสมอาจผสมสารจับใบเล็กน้อยฉีดพ่นในช่วงเช้าด้านที่มีร่มเงา และฉีดพ่นที่ใบแก่ ห้ามฉีดพ่นที่ใบอ่อนและยอดอ่อน โดยฉีดพ่นต้นละ 50-100 ซีซี

2.4 มาตรฐานการผลิตกล้วยหอมทอง

การผลิตกล้วยหอมทอง โดยปฏิบัติตามมาตรฐานมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practice : GAP) (สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหาร

แห่งชาติ, 2562) มาตรฐานการปฏิบัติที่ดีสำหรับรวบรวมผักและผลไม้สด (Good Manufacturing Practice : GMP) (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2563) มีดังนี้

2.3.1 มาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี Good Agricultural Practice (GAP) ถือว่าเป็นมาตรฐานที่เกษตรกรควรต้องปฏิบัติตามและขอรับรองมาตรฐาน ซึ่งมีรายละเอียดการปฏิบัติตามมาตรฐาน GAP ข้อกำหนด 8 ประการ (สำนักมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ, สืบค้น 14 มีนาคม 2564) ดังนี้

- 1) น้ำที่ใช้ในกระบวนการผลิตต้องมาจากแหล่งที่ไม่มีสภาพแวดล้อมซึ่งก่อให้เกิดการปนเปื้อนต่อผลผลิต
- 2) พื้นที่ปลูก ไม่อยู่ในสภาพแวดล้อมซึ่งก่อให้เกิดการปนเปื้อนวัตถุหรือสิ่งที่เป็นอันตรายต่อผลผลิต
- 3) วัตถุอันตรายทางการเกษตร จัดเก็บเป็นหมวดหมู่ในสถานที่เก็บที่มิดชิด และใช้ตามคำแนะนำของกรมวิชาการเกษตร
- 4) การจัดการคุณภาพในกระบวนการเก็บเกี่ยว มีแผนควบคุมการผลิต เพื่อให้ได้ผลผลิตคุณภาพโดยใช้หลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี
- 5) การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว เก็บเกี่ยวผลผลิตที่มีอายุเหมาะสม ผลผลิตมีคุณภาพตามความต้องการของตลาดและข้อตกลงของประเทศคู่ค้า
- 6) การพักผลผลิต การขนย้ายในแปลงปลูกและการเก็บรักษาผลผลิต มีการจัดการด้านสุขลักษณะเพื่อป้องกันการปนเปื้อนที่มีผลต่อความปลอดภัยของผู้บริโภค
- 7) สุขลักษณะส่วนบุคคล ผู้ปฏิบัติงานต้องมีความรู้ ความเข้าใจในสุขลักษณะส่วนบุคคล เพื่อสามารถปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้องสุขลักษณะ
- 8) การบันทึกข้อมูลและการตามสอบ มีการบันทึกข้อมูลการปฏิบัติงาน การใช้สารเคมี ข้อมูลผู้รับซื้อและปริมาณผลผลิต เพื่อประโยชน์ต่อการตามสอบ

2.3.3 มาตรฐานการปฏิบัติสำหรับรวบรวมผักและผลไม้สด (Good Manufacturing Practice : GMP) กำหนดการปฏิบัติที่ดีสำหรับโรงคัดบรรจุผักและผลไม้สด ตั้งแต่ การรับวัตถุดิบ จัดเตรียม คัดเลือก ตัดแต่ง บรรจุ เก็บรักษา และขนส่ง เพื่อให้ได้ผักและผลไม้สด ที่ปลอดภัยมีคุณภาพเหมาะสมเพื่อการจำหน่าย โดยมาตรฐานนี้ไม่รวมถึงการคัดบรรจุสำหรับผักและผลไม้สดตัดแต่งพร้อมบริโภค (ready-to-eat fresh pre-cut fruits and vegetables) และไม่รวมถึงการดำเนินการคัดบรรจุผักและผลไม้สดในร้านค้าปลีก ร้านค้าส่ง และร้านอาหาร มีรายการและเกณฑ์กำหนดตามมาตรฐานดังต่อไปนี้

1) สถานประกอบการ

(1) ท่าที่ตั้ง และอาคารผลิต อยู่ในบริเวณที่ไม่เกิดการปนเปื้อนที่มีผลต่อคุณภาพและความปลอดภัยของผลิตผลและผลิตภัณฑ์ และต้องมีมาตรการป้องกันอันตราย หากมีความเสี่ยงต่อการปนเปื้อน

(2) เครื่องมือ และอุปกรณ์การผลิตเพียงพอต่อการปฏิบัติงาน และอยู่ในสภาพที่พร้อมใช้งาน ทำความสะอาดได้ง่าย

(3) สิ่งอำนวยความสะดวก มีน้ำสะอาดและ/หรือน้ำบริโภคในปริมาณเพียงพอต่อการผลิต มีการระบายน้ำและการจัดการของเสียในบริเวณอาคารและส่วนผลิตมีสิ่งอำนวยความสะดวกในการทำความสะอาดอย่างเพียงพอ และมีสิ่งอำนวยความสะดวกด้านสุขลักษณะส่วนบุคคลและห้องสุขาเพียงพอสำหรับผู้ปฏิบัติงาน

2) การควบคุมการปฏิบัติงาน

(1) วัตถุประสงค์ มีมาตรการควบคุมการปฏิบัติต่อวัตถุประสงค์ไม่ให้เกิดการปนเปื้อน ภาชนะบรรจุ ภาชนะบรรจุต้องป้องกันการปนเปื้อนและความเสียหายของผลิตผล

(2) กระบวนการผลิต ควบคุมขั้นตอนเฉพาะของกระบวนการผลิตที่เพียงพอ เพื่อป้องกันการปนเปื้อนและการปนเปื้อนข้าม

(3) น้ำ ควบคุมคุณภาพน้ำที่ใช้สัมผัสกับผลิตผลที่เหมาะสม

(4) การจัดการและการกำกับดูแล ผู้ควบคุมการปฏิบัติงานต้องมีความสามารถเพียงพอในการปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้อง มีเอกสารขั้นตอนการดำเนินงานที่ถูกต้องสำหรับการปฏิบัติงานและการตรวจเฝ้าระวัง และระบบเอกสารและบันทึกข้อมูลมีบันทึกข้อมูลกระบวนการผลิต เพื่อสามารถตรวจประเมินและตามสอบได้

3) การบำรุงรักษาและการสุขาภิบาล

(1) การทำความสะอาด มีการทำความสะอาดสถานประกอบการ เครื่องมือและอุปกรณ์อย่างเพียงพอต่อการป้องกันการปนเปื้อน และการจัดการกับของเสียมีการจัดการขยะและของเสียที่เหลือจากการผลิตอย่างเหมาะสม

4) สุขลักษณะส่วนบุคคล

(1) ผู้ปฏิบัติงานและบุคคลภายนอกที่เข้าไปในบริเวณผลิตต้องรักษาความสะอาดส่วนบุคคล

5) การขนส่ง มีมาตรการป้องกันการปนเปื้อนและการเสื่อมคุณภาพของผลิตภัณฑ์ระหว่างการขนส่ง

6) ฉลากผลิตภัณฑ์ ระบุข้อมูลบนฉลากอย่างถูกต้องตามเกณฑ์ที่กำหนด

7) การฝึกอบรม ฝึกอบรมเกี่ยวกับสุขลักษณะอาหารอย่างเหมาะสมแก่ผู้ปฏิบัติงาน

จากข้อกำหนดตามมาตรฐานการผลิตกล้วยหอมทอง ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ข้อมูลแยกเป็นประเด็นเรื่อง พันธุ์ การปลูกและการดูแลรักษา และการจัดการผลผลิตหลังเก็บเกี่ยว สรุปเป็นประเด็นย่อย ได้ดังนี้

การปลูกและดูแลรักษา

1. พันธุ์ ต้นพันธุ์ หรือส่วนขยายพันธุ์ ต้องมาจากแหล่งที่เชื่อถือได้ ตรงตามพันธุ์ ตามความต้องการของตลาด สามารถตรวจสอบแหล่งที่มาและ ประวัติของเมล็ดพันธุ์หรือต้นพันธุ์หรือส่วนขยายพันธุ์ได้

2. การปลูก

1) พื้นที่ปลูกไม่อยู่ในสภาพแวดล้อมซึ่งก่อให้เกิดการปนเปื้อนวัตถุหรือสิ่งที่เป็นอันตรายต่อผลิตผล

2) พื้นที่ที่ใช้ในการเพาะปลูกถูกต้องตามกฎหมาย

3) วางผังแปลง จัดทำแปลง และจัดทำรหัสและข้อมูลประจำแปลงปลูก โดยคำนึงถึงผลกระทบต่อความปลอดภัย สิ่งแวดล้อม คุณภาพผลิตผล และสุขภาพ ความปลอดภัยและสวัสดิภาพของผู้ปฏิบัติงาน

3. การดูแลรักษา

1) น้ำที่ใช้กระบวนการผลิต ต้องมาจากแหล่งน้ำที่ไม่มีสภาพแวดล้อมซึ่งก่อให้เกิดการปนเปื้อนวัตถุหรือสิ่งที่เป็นอันตรายต่อผลิตผล

2) ไม่ใช้น้ำเสียจากโรงงานอุตสาหกรรมหรือกิจกรรมอื่นๆ

3) มีวิธีการให้น้ำที่เหมาะสมกับความต้องการของพืช ลดการสูญเสีย และจัดการน้ำเสียที่เกิดขึ้น

4) ใช้ปุ๋ย และวัตถุอันตรายทางการเกษตรตามคำแนะนำ

5) มีการจัดการที่ดีในการใช้ปุ๋ยและสารปรับปรุงดิน

6) การผลิตเพื่อส่งออก ห้ามใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตรที่ ประเทศคู่ค้าห้าม

7) มีวิธีการให้น้ำที่เหมาะสมกับความต้องการของพืช ลดการสูญเสีย

8) เก็บตัวอย่างดินอย่างน้อย 1 ครั้ง ในระยะเริ่มจัดระบบการผลิตในช่วงเวลาที่มีสภาพแวดล้อมเสี่ยงต่อการปนเปื้อน

9) กล้วยมีระบบรากต้น แพร่รอบต้น ไม่ควรไถพรวนกำจัดวัชพืชในแปลงช่วง 2-3 เดือน

10) จัดให้มีอุปกรณ์การเกษตรที่เหมาะสมและเพียงพอต่อการ ปฏิบัติงาน และมีสถานที่เก็บรักษา

11) กำจัดส่วนของพืชที่มีโรคเข้าทำลายต้องเผาทำลายนอกแปลงปลูก โดยคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

12) มีแผนจัดการผลผลิตเพื่อให้ได้คุณภาพผลผลิตข้อกำหนดของคู่ค้าหรือความต้องการของตลาด ได้แก่ ทำค้ำยันต้นกล้วย ทำการตัดแต่งและดูแลเครือ และทำการคลุมดงป้องกันแมลง

13) เก็บเกี่ยวผลผลิตที่มีอายุเก็บเกี่ยวที่เหมาะสม โดยผลผลิตมีคุณภาพตามความต้องการของตลาด

14) การเก็บเกี่ยวต้องปฏิบัติอย่างถูกสุขลักษณะ เพื่อป้องกันการ ปนเปื้อนที่มีผลต่อความปลอดภัยในการบริโภค

15) คัดแยกผลผลิตที่ไม่ได้คุณภาพออก หากมีการคัดแยกชั้นคุณภาพและขนาดก่อนจำหน่าย

16) คูแตรักษาอุปกรณ์และภาชนะบรรจุให้สะอาด เพื่อป้องกันการ ปนเปื้อนสู่ผลผลิต และตรวจสอบให้มีสภาพพร้อมใช้งาน

4. การจัดการผลผลิตหลังเก็บเกี่ยว

1) สถานที่เก็บรวบรวมผลผลิต อยู่ในบริเวณที่ไม่เกิดการปนเปื้อนที่มีผลต่อคุณภาพและความปลอดภัยของกล้วยหอมทอง

2) สถานที่เก็บรวบรวมผลผลิตมีเครื่องมือและอุปกรณ์เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน

3) มีระบบจัดการของเสียในบริเวณอาคารและส่วนการผลิต

4) มีแหล่งน้ำสะอาดในปริมาณเพียงพอสำหรับใช้ในการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว

5) ที่พักผลผลิตมีความเหมาะสม สามารถป้องกันการเกิดรอยแผลที่ผลิตผลจากการขูดขีดได้

6) ภาชนะบรรจุ (Packaging) สามารถป้องกันการปนเปื้อนและความเสียหายของผลิตผลได้

7) มีจัดการเก็บเอกสารและบันทึกข้อมูลกระบวนการผลิตไว้ เพื่อสามารถตรวจประเมินและตามสอบได้

8) ผู้ปฏิบัติงานและบุคคลภายนอกที่เข้าไปในบริเวณผลิตต้องรักษาความสะอาดส่วนบุคคลหรือไม่

9) มีการฝึกอบรมเกี่ยวกับสุขลักษณะส่วนบุคคล เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างถูกสุขลักษณะ

10) การขนส่ง ท่านมีมาตรการป้องกันการปนเปื้อนและการเสื่อมคุณภาพของผลิตภัณฑ์ระหว่างการขนส่ง

11) มีระบบการตามสอบผลผลิต หรือฉลากติดรหัส เครื่องหมายแสดงแหล่งผลิต วันที่เก็บเกี่ยวบนผลิตภัณฑ์

จากประเด็นการสังเคราะห์สภาพการผลิตกล้วยหอมทองข้างต้น ผู้ศึกษาใช้เป็นแปรของกรอบแนวคิดการวิจัยในประเด็นการผลิตกล้วยหอมทองตามมาตรฐาน GAP และ GMP

2.5 การตลาด

การสัมมนา หัวข้อ “กล้วยหอมทอง-กล้วยน้ำว้า” ปลุกกินเองได้ ปลุกขายทำเงิน วันที่ 4 มีนาคม 2560 (เทคโนโลยีชาวบ้านออนไลน์ : 2560 สืบค้นวันที่ 14 มีนาคม 2564) (เทคโนโลยีชาวบ้านออนไลน์, 2560)

“สหกรณ์การเกษตรท่ายาง” ส่งออกกล้วยหอมทองรายใหญ่ที่สุด เป็นเวลากว่า 40 ปี สำหรับการจัดตั้งสหกรณ์การเกษตรท่ายาง จำกัด เพื่อเป็นการช่วยเหลือชาวบ้านในพื้นที่ทางด้านการส่งเสริมปลูกและจำหน่ายไม้ผลของจังหวัดเพชรบุรีให้ได้มาตรฐานตรงตามความต้องการของตลาด สหกรณ์แห่งนี้ประสบผลสำเร็จด้วยการส่งออกกล้วยหอมทองไปขายยังประเทศญี่ปุ่น โดยมียอดการส่งออกที่ทวีจำนวนขึ้นจนกลายเป็นรายใหญ่ที่สุดในขณะนี้ นอกจากนั้น ยังมียอดการส่งขายให้แก่ห้างดังและร้านสะดวกซื้อทั่วประเทศในจำนวนมากเป็นลำดับต้น ปัจจัยที่ทำให้สหกรณ์ท่ายางประสบความสำเร็จ สรุปเป็นประเด็นได้ ดังนี้

1) การบริหารจัดการที่ดี ของฝ่ายการตลาดของสหกรณ์ ที่ได้ดำเนินงานโครงการกล้วยหอมทองส่งออกได้ดำเนินงานมาตั้งแต่ปี 2535 ซึ่งในตอนแรกเริ่มจากการรวมตัวของสมาชิกที่ปลูกไม้ผลหลายชนิด โดยไม่เน้นปลูกกล้วย ไปพร้อมกับจัดหาตลาดให้เกษตรกร อีกทั้งยังมีสำนักงานตลาดกลางเพื่อรองรับผลผลิตกล้วยทุกชนิด ไม่ว่าจะเป็นกล้วยไข่ กล้วยหอม และกล้วยน้ำว้า

2) การกำหนดคุณสมบัติของสมาชิก ที่จะร่วมปลูกกล้วยหอมทอง เน้นเรื่องมาตรฐานการปลูกเป็นหลัก ตลอดจนการบริหารจัดการแปลงปลูกอย่างเข้มงวดตามมาตรฐานสากล โดยมีเจ้าหน้าที่จากบริษัทคู่ค้าของญี่ปุ่นมาทำงานประจำ ทำให้คุณสมบัติของกล้วยหอมทองจาก

สมาชิกกลุ่มทุกรายจึงเป็นมาตรฐานเดียวกัน ปัจจุบันสมาชิกของสหกรณ์มีจำนวนประมาณ 3,000 ราย มีพื้นที่ครอบคลุมในอำเภอท่ายาง อำเภอบ้านลาด และอำเภอแก่งกระจาน อย่างไรก็ตาม สำหรับสมาชิกที่ปลูกกล้วยหอมทองจะพิจารณาคัดเลือกไว้จำนวน 350 ราย มีพื้นที่ปลูกจำนวน 1,200 ไร่

3) ด้านการตลาดของสหกรณ์การเกษตรท่ายาง นอกจากตลาดต่างประเทศจะมีที่ญี่ปุ่นแล้ว ยังให้ความสำคัญทำการตลาดในประเทศเพิ่มขึ้น ขยายช่องทางการตลาดในห้างสรรพสินค้า และร้านสะดวกซื้อในประเทศ มียอดการสั่งซื้อกล้วยมากถึงปีละ 3,000 ตัน หรือ 70,000 ผลต่อวัน

4) ด้านการวางแผนการผลิต เกษตรกรมีการวางแผนการผลิตให้ได้ผลผลิตกล้วยหอมทองตลอดทั้งปี โดยแบ่งพื้นที่ปลูกกล้วยหอมทองเป็นรุ่นให้เหลื่อมกัน ทำให้สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตและจำหน่าย มีรายได้ตลอดอย่างต่อเนื่อง

5) ด้านการวางแผนรับมือความเสี่ยง จากการเพิ่มพื้นที่การปลูกกล้วยหอมทองเพิ่มขึ้นเพราะมองว่าจะสามารถสร้างราคาขายให้สูงขึ้นได้ อีกทั้งยังมีตัวชี้วัด บ่งบอกสัญญาณแนวโน้มการปลูกกล้วยเพิ่มมากขึ้นคือ การซื้อ-ขายหน่อพันธุ์กันเป็นจำนวนมาก อาจทำให้ปริมาณผลผลิตกล้วยจำนวนมากจนล้นตลาด ราคาตกลงตามกลไกตลาด ส่งผลกระทบความเสียหายต่อรายได้ของเกษตรกร แนวทางการรับมือ เกษตรกรต้องมีวิธีลดต้นทุน เพิ่มผลผลิตกล้วย โดยใช้เทคโนโลยีการผลิตที่เหมาะสม พัฒนาคุณภาพสินค้าโดยรับรองมาตรฐานความปลอดภัย และมีการแปรรูปเพื่อเพิ่มคุณภาพ การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ร่วมด้วย จะช่วยให้เกษตรกรอยู่รอด

การตลาดกล้วยหอมทอง สามารถกล่าวโดยสรุป พบว่าแนวโน้มด้านความต้องการกล้วยหอมทองของการตลาดส่งออกต่างประเทศ และในประเทศยังมีโอกาสในการขยายช่องทางการตลาดของกล้วยหอมทอง การรวมกลุ่มการผลิตกล้วยหอมทองแบบแปลงใหญ่อาจต้องมีการบริหารจัดการที่ดีของทีมผู้จัดการแปลง สมาชิกกลุ่มมีแนวคิดและการปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกัน จะทำให้การรวมกลุ่มแปลงใหญ่ประสบความสำเร็จได้ ภายใต้การวางแผนการผลิต และความเสี่ยง

สรุปได้ว่า กล้วยหอมทองเป็นพืชเศรษฐกิจชนิดหนึ่งที่มีตลาดทั้งในและต่างประเทศมีความต้องการ การผลิตกล้วยหอมทองให้ปลอดภัยไม่มีสารเคมีปนเปื้อน และมีคุณภาพตรงความต้องการของตลาด จึงต้องมีกระบวนการผลิตที่เหมาะสม ตั้งแต่ การคัดเลือกพันธุ์ ขยายพันธุ์ การปลูก ดูแลรักษา การป้องกันและกำจัดโรค การจัดการผลผลิตให้มีคุณภาพตรงความต้องการของตลาด และมีบริหารจัดการกลุ่ม/เครือข่ายผู้ผลิตกล้วยหอมทองที่ดีจะทำให้เกษตรกรอยู่รอดได้

3. แนวคิดและทฤษฎีการส่งเสริมการเกษตร

3.1 ความหมายของการส่งเสริมการเกษตร

ทำนอง สิงคาลวนิช (2514) ใน พงษ์ศักดิ์ อังกสิทธิ์ (2560) ให้ความหมายของการส่งเสริมการเกษตรว่า เป็นการถ่ายทอดหรือเผยแพร่บริการความรู้ และประสบการณ์ใหม่เกี่ยวกับการเกษตรแก่เกษตรกร การให้คำปรึกษาและแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็น เพื่อความเข้าใจในปัญหาเกษตรกรสามารถนำไปพิจารณาและปฏิบัติทำให้เกิดการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและรายได้

Swanson (1948) ใน พงษ์ศักดิ์ อังกสิทธิ์ (2560) ให้ความหมายการส่งเสริมการเกษตรเป็นกระบวนการทางการศึกษา พื้นฐานสำคัญของการเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) การปฏิบัติ (Practice) และทัศนคติ (Attitude) ของเกษตรกร เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการผลิต ทำให้เกษตรกรมีรายได้ พัฒนาเศรษฐกิจในชุมชน ในสภาวะแวดล้อมที่ดี

พงษ์ศักดิ์ อังกสิทธิ์ (2560, pp. 4-17) สรุปความหมายการส่งเสริมการเกษตร ว่าเป็นกระบวนการพัฒนาความรู้ของเกษตรกรจากการนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมผสมผสานกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อมุ่งพัฒนาผลผลิตที่เหมาะสมกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ก่อให้เกิดการพัฒนารายได้ เศรษฐกิจ ทำให้ชีวิตครอบครัวเกษตรกร (Farmer Family) อยู่ พอดี กินพอดี และมีความสุขอันเป็นผลต่อการพัฒนาชุมชนชนบท (Rural Community Development) ให้มีความมั่นคงและมั่งคั่ง โดยการส่งเสริมการเกษตรเป็นกระบวนการในการพัฒนาความรู้ไปสู่เกษตรกร ผ่านกระบวนการทางการศึกษาอย่างต่อเนื่องไม่สิ้นสุดภายใต้การมีส่วนร่วมของเกษตรกร

โดยสรุปแล้วการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรหมายความถึงกระบวนการพัฒนาความรู้ของเกษตรกรจากการนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมผสมผสานกับภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อมุ่งพัฒนาผลผลิตที่เหมาะสมกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติก่อให้เกิดการพัฒนารายได้และเศรษฐกิจทำให้ชีวิตครอบครัวเกษตรกรอยู่พอดีกินพอดีและมีความสุขอันเป็นผลต่อการพัฒนาชุมชนชนบทให้มีความมั่นคงมั่งคั่งในที่สุด

3.2 วัตถุประสงค์การส่งเสริมการเกษตร

พงษ์ศักดิ์ อังกสิทธิ์ (2560) อธิบายถึงวัตถุประสงค์สำคัญของการส่งเสริมการเกษตร คือการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เกษตรกร แม่บ้าน และเยาวชนเกษตรกร ให้เกิดความรู้ ความคิด และเกิดการยอมรับเทคโนโลยีการผลิต เพื่อนำเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ให้มีผลผลิตเพิ่มขึ้น รายได้เพิ่มขึ้น เศรษฐกิจและพัฒนาครอบครัวเกษตรกร และสังคมในชุมชนกินพอดี อยู่พอดี มีความสุข พึ่งตนเองได้ ถือเป็นหัวใจของการส่งเสริมการเกษตร ทำนอง สิงคาลวนิช (2532) ใน พงษ์ศักดิ์ อังกสิทธิ์ (2560) ได้อธิบายถึงวัตถุประสงค์ของการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรว่า เป็นการกระตุ้นและ

สนับสนุนให้เกษตรกรมีความสามารถในการผลิตสินค้าเกษตรเพื่อใช้บริโภคในครัวเรือน แล้วทำเป็นอาชีพอย่างมีประสิทธิภาพ การจัดให้มีการร่วมมือและประสานกับสถาบันของรัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง

เอกชัย โอเจริญ (2540) กล่าวถึงวัตถุประสงค์การส่งเสริมการเกษตรที่เกี่ยวข้องกับนักส่งเสริมการเกษตร เพื่อเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ของนักส่งเสริม ให้ทันกับความเจริญก้าวหน้าด้านวิชาการเกษตร สามารถนำความรู้ และวิชาการเกษตรใหม่ๆมาใช้ประโยชน์ในการผลิตได้อย่างรวดเร็ว และเพิ่มขีดความสามารถในการปฏิบัติงานของนักส่งเสริมให้สูงขึ้น

จะเห็นว่าหลักการสำคัญของวัตถุประสงค์ได้มุ่งที่จะพัฒนาเกษตรกร คือ “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์” ให้สามารถพึ่งตนเองได้ สามารถวิเคราะห์สถานการณ์การผลิตและการตลาดรู้จักวิเคราะห์ปัญหาสาเหตุและแนวทางในการแก้ไข โดยมีนักส่งเสริมการเกษตรเป็นผู้นำความรู้ และประสบการณ์ด้านวิชาการเกษตรใหม่ ๆ ถ่ายทอดแก่เกษตรกร

3.3 รูปแบบการส่งเสริมการเกษตร มีวิธีการและเทคนิคในการดำเนินการหลายวิธีด้วยกัน Suwanson (1984) ใน พงษ์ศักดิ์ อังกสิทธิ์ (2560) กล่าวถึงรูปแบบการนำเทคโนโลยีถ่ายทอดเกษตรกรไว้หลายแนวทาง ดังนี้

3.3.1 รูปแบบการส่งเสริมการเกษตรโดยทั่วไป แบ่งออกได้ 3 รูปแบบดังนี้

1) การส่งเสริมรูปแบบอย่างเป็นทางการ (Conventional Agricultural Extension Approach) เป็นวิธีการส่งเสริมการเกษตรตามปกติที่ปฏิบัติในประเทศโลกที่สามโดยเป้าหมายของการส่งเสริมการเกษตรรูปแบบนี้จะเป็นการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรเพื่อเพิ่มรายได้ และคุณภาพชีวิตของเกษตรกรครอบครัวในชนบทด้วยการบริหารจัดการจะดำเนินการโดยรัฐบาลส่วนกลาง

2) การส่งเสริมในรูปแบบการฝึกอบรมและเยี่ยมเยียน (Training and Visiting System Approach) เป็นรูปแบบการส่งเสริมการเกษตรที่ประเทศไทยได้นำมาประยุกต์ในปี 2520 และได้ปรับระบบการส่งเสริมดังกล่าวตามสภาพการณ์ของประเทศไทยจนถึงปัจจุบันรูปแบบและระบบการส่งเสริมดังกล่าวนี้มุ่งพัฒนาเกษตรกรให้มีความสามารถในการเพิ่มผลผลิตในแต่ละบุคคล โดยเป็นรูปแบบของระบบมุ่งที่จะให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรได้ใกล้ชิดโดยการเยี่ยมและให้คำแนะนำแก่เกษตรกร นำปัญหามาแก้ไขอย่างเป็นระบบ

3) การส่งเสริมการเกษตรโดยสถาบันการศึกษา (Educational Institute Agricultural Extension Approach) เป็นการส่งเสริมในรูปแบบของการดำเนินงานของมหาวิทยาลัย

ซึ่งมีหน้าที่ ความรับผิดชอบในงานส่งเสริมการเกษตรมีการจัดตั้งศูนย์ส่งเสริมการเกษตร โดยบุคลากรของมหาวิทยาลัย เช่น คณะเกษตรศาสตร์

3.3.2 รูปแบบการส่งเสริมทางเลือก (Alternative Approaches)

1) รูปแบบการส่งเสริมมุ่งพัฒนาผลผลิตการเกษตรเฉพาะอย่าง (Commodity Specialized Approach) เป็นการมุ่งเน้นการผลิตเป็นสำคัญโดยการบริหารจัดการหน่วยเดียว การส่งเสริมจะเน้นเทคโนโลยีการผลิตเพื่อผลผลิต การใช้ทรัพยากรนำเข้า การตลาด และราคาสินค้าเป็นเป้าหมายสำคัญ ความสำเร็จของการส่งเสริมในรูปแบบนี้จะสามารถวัดได้จากผลผลิตและผลผลิตรวมของพืชนั้น ๆ เป็นสำคัญ

2) การส่งเสริมการเกษตรแบบมีส่วนร่วม (Agriculture Extension Participatory Approach) เป็นการส่งเสริมการเกษตรที่คาดว่าเกษตรกรมีภูมิปัญญา ในการทำการเกษตร เกี่ยวกับการผลิต ผลผลิตทางการเกษตร เกษตรกรจะมีโอกาสได้เรียนรู้เพิ่มเติมจากความรู้ใหม่ ผสมเข้ากับความรู้เดิมนั้น ความคาดหวังของการส่งเสริมการเกษตรแบบมีส่วนร่วมจะสำเร็จและมีประสิทธิภาพได้ โดยความร่วมมือของเกษตรกร การส่งเสริมการเกษตรในรูปแบบนี้เป็นการสนับสนุนให้เกษตรกรเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการเรียนรู้และลงมือปฏิบัติ โดยกลุ่มเกษตรกรเอง ประสิทธิภาพของการส่งเสริมจะเกิดจากความต้องการของเกษตรกร และวัตถุประสงค์ของการส่งเสริมในรูปแบบนี้จะมุ่งเน้นการเพิ่มผลผลิต และการบริโภค ตลอดจนการทำให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในชนบท

3) การส่งเสริมการเกษตรรูปแบบของโครงการ (Project Approach) เป็นการส่งเสริมการเกษตร ที่มุ่งเน้นการดำเนินการส่งเสริมที่ต้องการเวลาที่รวดเร็ว ดำเนินการโดยองค์กรของรัฐ โดยเฉพาะหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร ไม่มุ่งเฉพาะผลกระทบต่อการผลิตหรือการพัฒนาเกษตรกรในชนบทในเวลาที่กำหนด และโดยการใช้ทรัพยากรภายนอกอย่างมากด้วย วัตถุประสงค์ของการส่งเสริมในรูปแบบนี้ มุ่งเน้นที่จะแสดงให้เห็นถึงการดำเนินการพัฒนาที่สามารถดำเนินการได้ในระยะเวลาอันสั้น การดำเนินการส่งเสริมจะถูกควบคุมโดยหน่วยงานกลางของรัฐบาล ใช้ทรัพยากรเป็นผู้เชี่ยวชาญ หรือ ที่ปรึกษาจากต่างประเทศ ความสำเร็จของโครงการสามารถวัดได้จากการเปลี่ยนแปลงในระยะเวลาอันสั้นเท่านั้น

4) การส่งเสริมการเกษตรระบบฟาร์ม (The Farming System Development) เป็นรูปแบบของการส่งเสริมที่มุ่งใช้เทคโนโลยีการผลิต ให้เหมาะสมกับเกษตรกร โดยเฉพาะเกษตรกรรายย่อย วัตถุประสงค์ของรูปแบบนี้คือ การสนับสนุนเจ้าหน้าที่ส่งเสริมในการถ่ายทอดความรู้ในการผลิตจากผลวิจัยที่เหมาะสมกับความต้องการและความสนใจของเกษตรกร

ตามสภาพระบบการผลิตในชนบท ผ่านกระบวนการในการถ่ายทอดความรู้จะเป็นไปอย่างช้า ๆ มีขั้นตอนและมักจะจะเป็นไปตามสภาพภูมิศาสตร์และภูมิอากาศของชนบท

5) การส่งเสริมในรูปแบบของการร่วมรับผิดชอบในค่าใช้จ่าย (Cost Sharing Approach) การส่งเสริมในรูปแบบนี้ การดำเนินการจะเป็นภาระของท้องถิ่นและเกษตรกรร่วมกันในส่วนหนึ่ง แต่เกษตรกรอาจมีข้อจำกัดในด้านค่าใช้จ่าย ดังนั้นหน่วยงานของรัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องในท้องถิ่นและส่วนกลางต้องมีส่วนร่วมรับผิดชอบค่าใช้จ่ายทั้งหมดร่วมกัน วัตถุประสงค์ของการส่งเสริมในรูปแบบนี้คือการมุ่งพัฒนาตนเองของเกษตรกร และเพิ่มผลผลิตจากฟาร์มความสำเร็จของโครงการส่งเสริมในรูปแบบนี้สามารถวัดได้จากความสนใจและปรารถนาเข้าร่วมโครงการของเกษตรกรเพราะบางครั้งเขาต้องมีส่วนในการเสียค่าใช้จ่ายด้วยไม่ว่าจะด้วยตนเองหรือจากกลุ่มเกษตรกรของตน

6) รูปแบบการส่งเสริมการเกษตรแบบเกษตรพันธสัญญา (Contract Farming Approach) เป็นการส่งเสริมในรูปแบบที่สามารถสร้างความมั่นใจต่อเกษตรกรผู้ผลิต และเอกชนผู้นำผลผลิตไปดำเนินการพัฒนาและการตลาด โดยผู้ส่งเสริมจะเป็นฝ่ายเอกชนที่สนับสนุนการผลิตแก่เกษตรกรผู้ผลิต ทางด้านเทคโนโลยีการจัดการและการรับซื้อผลผลิตที่มีคุณภาพตามที่กำหนด การส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรแบบพันธสัญญานั้น จึงจำเป็นต่อการผลิตการเกษตรเพื่ออุตสาหกรรมและจะต้องเป็นไปอย่างยุติธรรมทั้งสองฝ่าย ด้วยการดูแลติดตามกำกับโดยภาครัฐที่เกี่ยวข้อง

3.4 วิธีการส่งเสริมการเกษตร

เป็นกระบวนการของการนำความรู้วิชาการ และเทคโนโลยีไปสู่เกษตรกร เป็นลักษณะของการถ่ายทอดซึ่งอาจจะเรียกว่าเป็นวิธีการสอนหรือฝึกอบรม วัตถุประสงค์มุ่งที่จะให้เกษตรกรสามารถสร้างความสนใจ ความรู้ และนำไปสู่การปฏิบัติของเกษตรกรได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยจำเป็นต้องมีปัจจัยเงื่อนไขประกอบแต่ละวิธีการหรือจะเรียกว่าเป็นเทคนิคก็ได้ และยังมีปัจจัยเกี่ยวข้องกับผู้ถ่ายทอดหรือนักส่งเสริมด้วยจึงจะสามารถวัดประสิทธิภาพของแต่ละวิธีได้

กระบวนการของการนำ ความรู้ วิชาการ และเทคโนโลยีไปสู่เกษตรกร เป็นลักษณะของการถ่ายทอดซึ่งอาจจะเรียกว่าวิธีการสอนหรือฝึกอบรมวัตถุประสงค์มุ่งที่จะให้เกษตรกรสามารถสร้างความสนใจ ความรู้ และนำไปสู่การปฏิบัติของเกษตรกรได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดย พงษ์ศักดิ์ อังกสิทธิ์ (2560) กล่าวถึงวิธีการส่งเสริมการเกษตร ดังนี้

3.4.1 วิธีการส่งเสริมการเกษตรโดยอิงบุคคลเป้าหมายเป็นเกณฑ์ เป็นการถ่ายทอดเทคโนโลยีโดยเอาจำนวนเกษตรกรหรือบุคคลที่จะรับการถ่ายทอดเป็นหลัก คือ

1) วิธีการส่งเสริมแบบบุคคลต่อบุคคล (Individual Method) บุคคลผู้รับการถ่ายทอดความรู้ได้เรียนรู้ตนเองอย่างเป็นอิสระ การถ่ายทอดความรู้ไปสู่ผู้รับการส่งเสริมโดยตรงเป็นรายบุคคล ได้แก่

- (1) การเยี่ยมไร่นาและบ้านของผู้รับการส่งเสริม เจ้าหน้าที่ไปพบปะรับฟังปัญหาและถ่ายทอดความรู้ถึงฟาร์มหรือไร่นาจะเห็นสภาพความเป็นจริงของผู้รับการส่งเสริม
- (2) ผู้รับการส่งเสริมมาติดต่อที่สำนักงาน (office calls) ผู้รับการส่งเสริมมีความสนใจและเชื่อว่าเจ้าหน้าที่สามารถให้ความรู้หรือข่าวสารได้
- (3) การติดต่อทางโทรศัพท์ (telephone calls) สามารถช่วยเหลือแก้ไขปัญหาคิดเร็ว ลดเวลา และระยะทางในการติดต่อ
- (4) การติดต่อทางจดหมายส่วนตัว (personal letter) เขียนจดหมายเมื่อเกิดปัญหาและต้องการคำตอบ หรือเพื่อแจ้งข่าวสารติดตามผลการส่งเสริม
- (5) การติดต่ออย่างไม่เป็นทางการ (informal contact) ได้พบผู้รับการส่งเสริมโดยบังเอิญ เพื่อพูดคุยซักถามปัญหา

2) วิธีการส่งเสริมโดยกลุ่มบุคคล (Group Method)

- (1) การประชุมกลุ่ม (group meeting) ช่วยในการถ่ายทอดความรู้ ข่าวสารความคิดเห็นและประสบการณ์ต่าง ๆ ระหว่างทุกคนที่เกี่ยวข้อง ทำให้ผู้เข้าประชุมได้มีโอกาสปรึกษาหารือกัน
- (2) การฝึกอบรม (training) ทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ และความชำนาญจนกระทั่งผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดการเรียนรู้ (learning) หรือเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามวัตถุประสงค์
- (3) การสาธิต (demonstration) เป็นการบรรยายประกอบการแสดงทำให้ผู้เรียนได้ฟังและได้เห็นไปพร้อมกันการสาธิตแบ่งเป็น

2 แบบ คือ การสาธิตวิธี (method demonstration) และการ
สาธิตผล (result demonstration)

(4) การศึกษาดูงานนอกสถานที่ (field trip or study tour) มีโอกาส
ได้พบเห็นผลงานของผู้อื่นซึ่งได้ทำสำเร็จแล้ว มีผลในการ
เพิ่มความเชื่อมั่นให้ยอมรับสิ่งใหม่มากขึ้น

3) การส่งเสริมแบบมวลชน (Mass Method) สื่อสารมวลชนจะช่วยในการ
ส่งเสริมเผยแพร่นวัตกรรม สามารถใช้ได้กับคนเป็นจำนวนมาก ๆ ได้อย่างกว้างขวาง ได้แก่ เอกสาร
หรือสิ่งพิมพ์เผยแพร่ (printed meter) ภาพ โฆษณา หรือ โปสเตอร์ (poster) หนังสือพิมพ์
(newspapers) การจัดนิทรรศการ (exhibition or exposition) ภาพยนตร์ (motion pictures) โทรทัศน์
(television) วิทยุ (radio)

3.4.2 วิธีการส่งเสริมโดยอิงวัตถุประสงค์เป็นเกณฑ์ ได้แก่

1) การส่งเสริมโดยการเลือกเรื่องที่จะส่งเสริมเพียงเรื่องเดียว มีข้อสมมุติว่า
ถ้าผู้รับการส่งเสริมเกิดการเปลี่ยนแปลง คือ พบว่าผู้รับการส่งเสริมปฏิบัติได้ผล จะเป็นการง่ายที่จะ
ยอมรับการเปลี่ยนแปลงในเรื่องอื่น ๆ ในภายหลัง

2) การส่งเสริมโดยการเลือกเรื่องที่จะส่งเสริมหลาย ๆ เรื่องและเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกัน เช่น การส่งเสริมให้ผลผลิตอย่างไรอย่างหนึ่งโดยการปรับปรุงปัจจัยการผลิตหลาย ๆ
อย่างตามความจำเป็น

3) การส่งเสริมโดยการเลือกเรื่องทั้งหมดเกี่ยวกับฟาร์มและบ้านเรือน โดย
ค่านึงว่าฟาร์มและบ้านรวมกันเป็นหน่วยเดียว และค่านึงว่าทำอะไรจึงจะทำให้ฟาร์มและ
บ้านเรือนรายได้สุทธิสูงขึ้น

4) การส่งเสริมโดยการเลือกท้องที่ใดท้องที่หนึ่งเป็นเป้าหมาย เป็นการ
ส่งเสริมที่เน้นเฉพาะพื้นที่ ลักษณะของการผลิต และการเกษตรที่เฉพาะเจาะจงพื้นที่นั้น

3.4.3 วิธีการส่งเสริมโดยอิงเจ้าหน้าที่เป็นเกณฑ์ ได้แก่

1) การใช้ change agent ที่มีความรู้แบบกว้าง โดยถ่ายทอดแบบทั่วไปไม่
เป็นรายวิชา หรือเฉพาะอย่าง

2) การใช้ทีมนักวิชาการ (team approach) ซึ่งประกอบด้วยเจ้าหน้าที่
ส่งเสริมที่เชี่ยวชาญเฉพาะสาขาเข้าไปในหมู่บ้านเป็นทีม

3) การใช้เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายหน่วย ร่วมกันทำงาน
พร้อมกันหรือประสานกัน ในการพัฒนางาน

4) การใช้เจ้าหน้าที่เป็นสื่อมวลชน โดยการนำสื่อมวลชนต่าง ๆ มาเป็นตัวก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในความคิดผู้รับการส่งเสริม

3.4.4 วิธีการส่งเสริมโดยเทคโนโลยีสารสนเทศ (information technology oriented) วัฒนาการของเทคโนโลยีสารสนเทศจะเพิ่มประสิทธิภาพการถ่ายทอดและเป็นไปได้อย่างรวดเร็ว

3.4.5 วิธีการส่งเสริมโดยอ้างอิงชุมชนเป็นเกณฑ์ (community oriented) การประสานงานทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นลักษณะผสมผสานกัน ตามความต้องการและภูมิปัญญาของท้องถิ่น โดยจัดให้เป็นศูนย์ของการเรียนรู้ของเกษตรกร ตลอดจนผู้สนใจในการพัฒนาเกษตรในลักษณะครบวงจร

จากที่กล่าวมา สรุปได้ว่า วิธีการส่งเสริมเป็นกระบวนการของการนำความรู้วิชาการและเทคโนโลยีไปสู่ผู้รับการส่งเสริม เป็นลักษณะของการถ่ายทอด ซึ่งอาจจะเป็นวิธีการสอนหรือฝึกอบรมก็ได้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะให้ผู้รับการส่งเสริมสามารถสร้างความสนใจ ความรู้และนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ วิธีการส่งเสริมส่งเสริมที่นิยมใช้กันทั่วไป คือ การส่งเสริมโดยอิงบุคคลเป้าหมายเป็นเกณฑ์ ได้แก่ การส่งเสริมแบบรายบุคคล แบบรายกลุ่ม และแบบมวลชน

3.5 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการเกษตร

การส่งเสริมการเกษตรจำเป็นต้องอาศัยทฤษฎี หรือหลักการทางวิทยาศาสตร์หรือศิลปะด้านส่งเสริมการเกษตรซึ่งเป็นที่ยอมรับเป็นพื้นฐานในการบริหารงานหรือปฏิบัติงานที่สำคัญ ผู้ศึกษาได้ศึกษาทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง 3 ประเด็น ได้แก่ การแพร่กระจายและยอมรับแนวคิดใหม่ ทฤษฎีการสื่อสาร และแนวคิดและทฤษฎีความต้องการ

3.5.1 ทฤษฎีของเอเวอร์เร็ด เอ็ม. โรเจอร์ (Rogers, 1962, 1983) อธิบาย “การเผยแพร่นวัตกรรม” โดย นวัตกรรม (innovation) หรือแนวความคิดใหม่ ถูกส่งผ่านหรือสื่อสารผ่านสื่อทางใดทางหนึ่ง ในช่วงเวลาหนึ่งและแพร่ไปยังสังคม ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ นวัตกรรม (innovation) หรือแนวความคิดใหม่กระจายแพร่หลายไปในสังคม

การแพร่กระจายแนวความคิดใหม่เป็นกระบวนการที่เป็นไปตามขั้นตอน ซึ่งแนวความคิดใหม่จะถูกแพร่จากแหล่งเกิด หรือ แหล่งที่มาไปยังผู้รับ จุดสำคัญของกระบวนการนี้ก็คือ มีการสื่อสารระหว่างผู้ส่งและผู้รับสารหรือแนวความคิดใหม่

ผู้ส่งสารหรือผู้ถ่ายทอดความรู้ ได้แก่ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรซึ่งมีความรู้เกี่ยวกับสาร (Message หรือ Innovation) ที่จะส่งไปและผู้รับสารซึ่งอาจเป็นเกษตรกรหรือสมาชิก

ในครอบครัว ซึ่งเป็นบุคคลเป้าหมาย นอกจากนี้ก็มีสื่อหรือช่องทางที่จะช่วยในการนำสารจากผู้ส่งไปยังผู้รับเช่น เอกสาร สิ่งพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง ภาพยนตร์ โทรทัศน์ ฯลฯ การแพร่กระจายแนวความคิดใหม่เป็นกระบวนการที่เชื่อมโยงกับกระบวนการยอมรับ (Adoption Process) ซึ่งเกิดขึ้นในตัวบุคคลที่รับสาร

กล่าวโดยสรุป คือการแพร่กระจายแนวความคิดใหม่นั้นเป็นการแพร่แนวความคิดจากแหล่งกำเนิดแนวความคิดไปยังผู้รับ แต่กระบวนการยอมรับนั้น เป็นกระบวนการที่ใช้วิจารณ์ญาณในการตัดสินใจและยอมรับมาปฏิบัติ

กระบวนการยอมรับแนวความคิดใหม่ไปปฏิบัติตาม หรือ กระบวนการยอมรับ (Adoption Process) เป็นกระบวนการทางจิตใจของบุคคล ซึ่งเริ่มต้นด้วยการเริ่มรู้หรือได้ยินเกี่ยวกับแนวความคิดใหม่แล้วสิ้นสุดด้วยการตัดสินใจยอมรับไปปฏิบัติ กระบวนการยอมรับ แตกต่างจากกระบวนการแพร่กระจายแนวความคิดใหม่ กล่าวคือ กระบวนการแพร่กระจายนั้นเป็นการแพร่แนวความคิดระหว่างบุคคลต่อบุคคล หรือ ระหว่างแหล่งที่มาของความคิดกับบุคคลที่จะรับแนวความคิดนั้น ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้ส่งกับผู้รับโดยเฉพาะ กระบวนการยอมรับนั้น แต่ละขั้นตอนของกระบวนการเกิดขึ้นในตัวบุคคลเดียว

กระบวนการยอมรับ เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการ เรียนรู้และการตัดสินใจ จากการวิจัยพบว่า การที่บุคคลจะรับแนวความคิดใหม่ไปปฏิบัติ 5 ขั้นตอนด้วยกัน คือ

ขั้นที่ 1 ขั้นเริ่มหรือขั้นรับรู้ (Awareness) เป็นครั้งแรกที่บุคคลเริ่มรู้เกี่ยวกับเรื่องใหม่ๆ การรับรู้อาจเกิดขึ้นโดยบังเอิญด้วยการพบเห็นด้วยตนเอง หรือการเผยแพร่ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริม ผ่านสื่อช่องทางต่าง ๆ เกิดการกระตุ้นให้เกิดการตื่นตัวโดยตนเอง สื่อและช่องทางการสื่อสารจะมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งโดยเฉพาะสื่อวิทยุ โทรทัศน์

ขั้นที่ 2 ความสนใจหาข้อมูลข่าวสารเพิ่มเติม (Interest of Information) เมื่อเกษตรกรตื่นตัวเต็มที่ก็จะสนใจหาข้อมูลข่าวสารเพิ่มเติม นักวิชาการส่งเสริมเกษตรจะมีบทบาทมากในขั้นตอนนี้ในการชี้แนะว่าแหล่งข้อมูล

ขั้นที่ 3 การประเมินผลหรือการไตร่ตรอง (Evaluation) เป็นการประเมินหรือการไตร่ตรองว่าจะยอมรับเทคโนโลยีหรือไม่ ข้อมูลที่นักส่งเสริมการเกษตรจะต้องให้ในขั้นตอนนี้ก็คือข้อมูลที่จะทำให้เกษตรกรเกิดความเชื่อมั่นว่า เมื่อเกษตรกรรับไปแล้วจะเกิดผลประโยชน์แก่เขาอย่างเต็มที่การที่จะรับการเปลี่ยนแปลงนั้น

ขั้นที่ 4 การทดลอง (Trial) ขั้นตอนนี้เกษตรกรจะลองทำในพื้นที่ขนาดเล็กเพื่อดูว่าคุ้มกับการลงทุนหรือไม่เพียงใด มีความเสี่ยงอย่างไร แก้ไขและจะกำจัดความเสี่ยงในการประกอบการได้หรือไม่ นักส่งเสริมการเกษตรจะมีบทบาทในการช่วยยืนยันและจะต้องบ่งชี้ให้กลุ่ม

บุคคลเป้าหมายหรือเกษตรกรทราบอย่างชัดเจนได้ว่ามีความเป็นไปได้ในการประกอบการในพื้นที่นั้นตามสภาพแวดล้อมและสอดคล้องกับปัจจัยการผลิตที่มีอยู่

ขั้นที่ 5 การยอมรับนำไปปฏิบัติ (Adoption) การยอมรับจะเกิดขึ้นเต็มที่และต่อเนื่อง ขึ้นอยู่กับปริมาณผลประโยชน์ที่เกษตรกรได้รับในห้วงเวลาหนึ่ง ๆ และทราบเท่าที่ไม่มีนวัตกรรมใดที่ดีกว่าสิ่งที่ยอมรับอยู่แล้วในปัจจุบัน

บุคคลหรือเกษตรกรอาจปฏิเสธ (Rejection) นวัตกรรมหรือแนวคิดใหม่ได้ในระหว่างทุกขั้นตอน โดยเฉพาะขั้นตอนที่ 1 ถึงขั้นตอนที่ 4 หากแต่ละขั้นตอนนี้ นวัตกรรม (Innovation) ไม่ได้สร้างความประทับใจ ชูใจหรือสร้างความมั่นใจให้เกิดขึ้นในตัวเกษตรกร ขณะที่ในขั้นตอนสุดท้ายคือขั้นตอนการยอมรับบุคคลหรือเกษตรกรก็อาจจะมีทั้งที่ยอมรับนำไปปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง (Continue) และก็อาจจะมีบุคคลหรือเกษตรกรที่ยอมรับนำไปปฏิบัติแล้วเลิกนำนวัตกรรมหรือแนวความคิดใหม่ไปปฏิบัติ อย่างต่อเนื่อง (Discontinue) ก็ได้ เนื่องจากปัจจัยหรือคุณสมบัติของนวัตกรรมนั้นมีได้มีประโยชน์ไม่สอดคล้องกับวัฒนธรรมในสังคมที่จะรับ

การจำแนกกลุ่มบุคคลเป้าหมายในกระบวนการยอมรับ โรเจอร์ (Rogers, 1971) ใน เกลิมส์คีย์ คู่มือทฤษฎี (2560) จำแนกได้ 5 ประเภท ได้แก่

- 1) กลุ่มผู้รับสิ่งใหม่ก่อนคนอื่น (innovators) หรือ “นวัตกรรม” ยอมรับนวัตกรรมเป็นกลุ่มแรก มีความเป็นสากลสูง กล้าเสี่ยง
- 2) กลุ่มผู้รับสิ่งใหม่เร็ว (early adopters) เป็นกลุ่มที่ยอมรับนวัตกรรมเร็วแต่ใช้ระยะเวลาในการตัดสินใจที่จะยอมรับนวัตกรรมมากกว่ากลุ่มผู้รับสิ่งใหม่ก่อนคนอื่น
- 3) กลุ่มผู้รับสิ่งใหม่ส่วนมาก (early majority) เป็นกลุ่มที่ยอมรับนวัตกรรมแต่ใช้ระยะเวลาในการตัดสินใจมากกว่ากลุ่มผู้รับสิ่งใหม่เร็ว มีความละเอียดรอบคอบรัดกุมในการคาดคะเนและการตัดสินใจก่อนนำนวัตกรรมมาปรับใช้ต้องการคำแนะนำพอสมควร
- 4) กลุ่มผู้รับรู้ล่าช้าส่วนมาก (late majority) เป็นกลุ่มที่ยอมรับนวัตกรรม แต่ต้องใช้ระยะเวลาในการตัดสินใจนานมาก เป็นผู้ตามอย่างคนอื่น ต้องการการชี้แนวทางและการกำกับอย่างใกล้ชิดให้เห็นตัวอย่างของคนหมู่มากในสังคมก่อนที่จะยอมรับนวัตกรรม
- 5) กลุ่มล่าช้า (laggards) กลุ่มที่ยอมรับนวัตกรรมช้าที่สุดในสังคมหรืออาจไม่ยอมรับนวัตกรรม เป็นผู้ยึดติดกับพฤติกรรมดั้งเดิม

3.5.2 ทฤษฎีการสื่อสาร

เกลิมส์คีย์ คู่มือทฤษฎี (2560) ได้กล่าวถึงแบบจำลองการสื่อสารของเบอร์โล (David K. Berlo) ไว้ในลักษณะแบบจำลอง “S M C R” ประกอบด้วย

1) ผู้ส่งสาร (Source) ต้องเป็นผู้ที่มีทักษะความชำนาญในการสื่อสาร โดยมีความสามารถในการเข้ารหัสข้อมูลข่าวสาร มีทัศนคติที่ดีต่อผู้รับสาร มีระดับความรู้เป็นอย่างดีเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารที่จะส่ง และมีความสามารถในการปรับระดับของข้อมูลให้เหมาะสมและง่ายต่อระดับความรู้ของผู้รับสาร ตลอดจนมีพื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับผู้รับสาร

2) ข้อมูลข่าวสาร (Message) เกี่ยวข้องด้านเนื้อหา สัญลักษณ์ และวิธีการส่งข่าวสาร

3) ช่องทางการส่ง (Channel) วิธีการที่จะส่งข่าวสารโดยการให้ผู้รับข่าวสารข้อมูลผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 หรือเพียงส่วนใดส่วนหนึ่ง คือ การได้ยิน การเห็น การสัมผัส การลิ้มรส หรือการได้กลิ่น

4) ผู้รับ (Receiver) ต้องเป็นผู้มีทักษะความชำนาญในการสื่อสารโดยมีความสามารถในการถอดรหัส ข้อมูลข่าวสาร เป็นผู้ที่มีทัศนคติ ระดับความรู้ และพื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรมเช่นเดียวกันกับผู้ส่งสารจึงจะทำให้การสื่อสารบรรลุวัตถุประสงค์

สรุปได้ว่า แนวคิดของเควิน เค เบอร์โล เป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับองค์ประกอบที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการส่งสารและการรับข้อมูลข่าวสารของผู้ส่งสารและผู้รับสาร โดยมีความเห็นว่าผู้ส่งสารและผู้รับสารจะมีปัจจัยที่มีผลต่อการส่งและการรับอยู่ 5 ประการ ได้แก่ ทักษะ การสื่อสาร ทัศนคติ ระดับความรู้ ระดับสังคม และวัฒนธรรม

3.5.3 แนวคิดและทฤษฎีความต้องการ

ทฤษฎีความต้องการของอับราฮัม เอช.มาสโลว์ แสดงขึ้นความต้องการของมนุษย์ไว้ 1) ความต้องการทางกายภาพ เป็นปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต คือปัจจัย 4 ได้แก่ อาหาร น้ำ เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค 2) ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย ในการดำเนินชีวิต 3) ความต้องการทางสังคม เป็นความต้องการความรักและการเป็นที่ยอมรับของกลุ่ม 4) ความต้องการยกย่อง เป็นความต้องการที่ต้องการให้คนอื่นยอมรับยกย่องเชิดชูและเคารพนับถือจากสังคม และ 5) ความต้องการความสำเร็จในชีวิต เป็นความต้องการระดับสูงสุด โดยเป็นความต้องการที่จะประสบความสำเร็จขั้นสูงสุดที่ตนเองสามารถทำได้ บ่าเพ็ญ เจียวหวาน (2560) กล่าวถึงกล่าวถึงองค์ประกอบของกระบวนการจูงใจให้เกิดความต้องการ คือ สภาวะภายในของบุคคลที่ถูกกระตุ้น ให้มีพฤติกรรมอย่างมีทิศทางอย่างต่อเนื่องเพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมาย เริ่มจากสิ่งเร้าเป็นตัวกระตุ้นก่อให้เกิดความต้องการ เมื่อมีความต้องการในระดับมากแล้วจะเกิดแรงขับช่วยผลักดันให้เกิดแรงจูงใจ ซึ่งเป็นสภาวะที่ร่างกายแสดงพฤติกรรมและปฏิบัติเพื่อให้บรรลุความต้องการที่ตั้งเป้าหมายไว้

สรุปได้ว่า มนุษย์จะมีพัฒนาการความต้องการเป็นไปตามลำดับขั้นตอน โดยพัฒนาจากขั้นต่ำสุด ซึ่งเป็นความต้องการพื้นฐาน ไปหาขั้นสูงสุดตามลำดับ การบรรลุเป้าหมายอาศัยสิ่งเร้า และอาศัยแรงขับเพื่อให้มีพฤติกรรมที่ทำให้บรรลุ นักส่งเสริมการเกษตรจึงจำเป็นต้องรู้ความต้องการของเกษตรกร เพื่อนำไปวางแผนกำหนดแนวทางการส่งเสริมการเกษตร ได้ตรงความต้องการของเกษตรกรและบรรลุวัตถุประสงค์

4. การส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่

ผู้ศึกษาได้ศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้อง 5 ประเด็น ได้แก่ 1) ที่มาและความสำคัญ 2) นิยามระบบส่งเสริมแบบแปลงใหญ่ 3) แนวทางการดำเนินงาน 4) องค์ประกอบของการส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ และ 5) หลักการประกอบการพิจารณาการดำเนินงาน มีรายละเอียด ดังนี้

4.1 ที่มาและความสำคัญของการเกษตรแบบแปลงใหญ่

เนื่องจากสถานการณ์ของที่เปลี่ยนแปลงทั้งด้านสภาพภูมิอากาศ สิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจ รูปแบบการผลิตสินค้าเกษตรรูปแบบเดิม ไม่สามารถตอบสนองหรือรองรับความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เกษตรกรจำเป็นต้องปรับรูปแบบการผลิต เช่น การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ด้วยการบริหารจัดการต้นทุนการผลิตและปริมาณการผลิต ให้เกิดผลตอบแทนที่สูงขึ้นเหมาะสม และสอดคล้องกับความต้องการของตลาด เกิดการลดต้นทุนต่อขนาดการผลิต (Economy of Scale) การเพิ่มความสามารถในการทำกำไรหรือการเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรให้เกิดกำไรสุทธิที่มากขึ้น การตอบสนองความพึงพอใจของผู้บริโภค

โครงสร้างการผลิตภาคการเกษตรของไทย เกษตรกรรายย่อยถือครองพื้นที่ขนาดเล็ก ทำการเกษตรในลักษณะต่างคนต่างทำ จึงทำให้ประสบปัญหาด้านต้นทุนการผลิตที่สูง การขาดอำนาจต่อรองในขั้นตอนการผลิต การจัดการห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain) ของสินค้าเกษตร และการขาดโอกาสในการเข้าถึงองค์ความรู้ และเทคโนโลยีการเกษตรสมัยใหม่ของเกษตรกรรายย่อย ด้วยเหตุผลดังกล่าว การส่งเสริมการรวมกลุ่มเกษตรกรเพื่อสร้างโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากรและสร้างอำนาจการต่อรองให้มากขึ้น กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จึงได้จัดทำโครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ เพื่อเปลี่ยนแปลงรูปแบบการผลิตสินค้าเกษตรให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

4.2 นิยามระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2561) กล่าวถึงการเกษตรแบบแปลงใหญ่ คือ วิธีการหนึ่งในการเพิ่มความได้เปรียบทางการแข่งขันของหน่วยผลิตด้วยการคำนวณทางเศรษฐศาสตร์เพื่อ

วิเคราะห์ ปริมาณการผลิตที่มีประสิทธิภาพสูงสุด เพื่อให้เกิดการประหยัดต่อขนาดการผลิต (Economies of Scale) ซึ่งจะเกิดขึ้นได้โดยการผลักดันให้เกษตรกรรวมกลุ่มการผลิต การจัดหาปัจจัยการผลิตที่มีคุณภาพดี ได้แก่ พันธุ์พืช ปุ๋ย เครื่องจักรกลทางการเกษตร และเทคโนโลยีสมัยใหม่ การจัดการด้านการตลาด และห่วงโซ่อุปทาน รวมทั้ง มีการบริหารจัดการฟาร์มที่ดี เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของธุรกิจ

4.3 แนวทางการดำเนินงานระบบส่งเสริมการเกษตรแปลงใหญ่ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2561, p. 2) กล่าวถึงแนวทางการดำเนินงาน แบ่งออกเป็น

4.3.1 แนวปฏิบัติของเจ้าหน้าที่รัฐ

1) เป็นที่ปรึกษาและร่วมดำเนินการกับเกษตรกร เพื่อวิเคราะห์บริบททางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมเพื่อกำหนดทิศทางการพัฒนา เช่น วิเคราะห์ปริมาณการผลิตขนาดการผลิตที่มีประสิทธิภาพสูงสุดเพื่อให้เกิดการประหยัดต่อขนาด (Economies of Scale) เพื่อวางแผนการผลิตและแผนการตลาด โดยยึดเกษตรกรเป็นศูนย์กลาง รวมทั้ง ส่งเสริม/สร้างความเข้มแข็งให้กลุ่มที่จัดตั้งขึ้น

2) ส่งเสริมการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตให้เกษตรกร เช่น การแนะนำการบำรุงดินเพื่อการเพาะปลูก จัดหาพันธุ์ พืช/สัตว์ที่เหมาะสมกับพื้นที่ การพัฒนาแหล่งน้ำระบบส่งน้ำเพื่อการทำการเกษตรในพื้นที่แปลงใหญ่ การถ่ายทอดองค์ความรู้ ตั้งแต่ขั้นตอน การจัดการปัจจัยการผลิต การเตรียมดิน การดูแลรักษา การเก็บเกี่ยว ตลอดจนการขนส่งผลผลิต เป็นต้น

3) จัดหาแหล่งเงินทุนเพื่อสนับสนุนเกษตรกรที่เข้าร่วมทำการเกษตรในระบบแปลงใหญ่

4) สนับสนุนเทคโนโลยี เครื่องจักรกล วิทยาการการเกษตรสมัยใหม่เพื่อใช้บริหารจัดการในพื้นที่แปลงใหญ่

5) ทำหน้าที่ เป็นผู้จัดการแปลง บริหารจัดการ และบูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนเกษตรกรแนะนำ ส่งเสริม รวมทั้งติดตามและประเมินผลสำเร็จของระบบส่งเสริมเกษตรแปลงใหญ่

4.3.2 แนวปฏิบัติของเกษตรกรแปลงใหญ่

1) เกษตรกรสมัครใจเข้าร่วมกลุ่มแปลงใหญ่

2) เกษตรกรรวมตัวในรูปแบบกลุ่ม หรือ วิสาหกิจชุมชนที่เข้มแข็ง

3) มีพื้นที่การทำเกษตรกรรมรายสินค้าชนิดเดียวกัน มีความเหมาะสม สอดคล้องกับข้อมูลแผนที่เกษตรเศรษฐกิจ (Zoning by Agri-Map) โดยแปลงของเกษตรกรไม่ จำเป็นต้องติดต่อกันแต่ควรตั้งอยู่ ภายในชุมชนที่ใกล้เคียงกัน

4) เกษตรกรที่เข้าร่วมแปลงใหญ่ดำเนินการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานใน ด้านการจัดการดินและน้ำและสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนเพื่อใช้ในการพัฒนาการผลิต

4.4 องค์ประกอบของการส่งเสริมการเกษตรแปลงใหญ่

องค์ประกอบของการส่งเสริมการเกษตรแปลงใหญ่ (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2558, p. 4) ประกอบด้วย

4.4.1 ผู้จัดการพื้นที่ (field manager) คือ นักส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่

4.4.2 พื้นที่แปลงใหญ่ เป็นการรวมแปลงเล็กของเกษตรกร ให้มีพื้นที่ขนาดใหญ่ ในการรวมกันผลิตสินค้าเกษตร โดยมีผู้จัดการพื้นที่เป็นผู้บริหารจัดการแปลง

4.4.3 กลุ่มเกษตรกร เป็นการรวมกลุ่มเกษตรกรเจ้าของแปลง เพื่อให้มีการร่วมกัน ศึกษาวิเคราะห์และกำหนดเป้าหมายการผลิตการตลาด จัดทำแผนปฏิบัติการ ร่วมกันกำหนด เทคโนโลยีที่ใช้ปัจจัยการผลิตต่าง ๆ ฯลฯ และดำเนินการตามแผน ฯลฯ

4.4.4 การบริหารจัดการแปลง โดยผู้จัดการพื้นที่จะต้องเป็นผู้บริหารจัดการแปลง ทุกกิจกรรมตลอดห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain) เช่น เชื่อมโยงการตลาด การจัดการปัจจัยการผลิต เครื่องจักรกลและเทคโนโลยี การจัดการกระบวนการผลิตและการตลาด ฯลฯ เพื่อให้มีการดำเนิน กิจกรรมตามเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4.5 หลักการประกอบการพิจารณาการดำเนินงานการส่งเสริมการเกษตรแปลงใหญ่

หลักการประกอบการพิจารณาการดำเนินงานการส่งเสริมการเกษตรแปลงใหญ่ (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2561, p. 2) ประกอบด้วย 10 ข้อ ดังนี้

4.5.1 มีการผลิตในพื้นที่ที่เหมาะสม ตามข้อมูลแผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการ เชิงรุก (Agri Map) หรือเป็นพื้นที่ที่สามารถปรับปรุงและพัฒนาได้

4.5.2 มีขนาดการผลิตที่คุ้มค่าต่อการลงทุน (Economy of Scale) สามารถใช้ปัจจัย การผลิตร่วมกันจากการรวมซื้อรวมขาย การใช้หรือเครื่องมือ/อุปกรณ์/เครื่องจักรกลร่วมกัน ได้อย่าง คุ้มค่า ซึ่งจะส่งผลให้ต้นทุนการผลิตลดลง

4.5.3 มีกระบวนการกลุ่มที่เข้มแข็ง เช่น กลุ่มเกษตรกร วิสาหกิจชุมชน หรือ สหกรณ์เพื่อเพิ่มศักยภาพในการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ และง่ายต่อการเข้าถึงการส่งเสริม สนับสนุนจากภาครัฐทั้งด้านองค์ความรู้ แหล่งทุน ให้เกิดการพัฒนาที่เข้มแข็งต่อไปในอนาคต

4.5.4 มีการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม หรือนวัตกรรม เพื่อพัฒนาการผลิต

4.5.5 มีช่องทางการตลาดรองรับ และสามารถเชื่อมโยงไปสู่การพัฒนาตลาดให้กว้างขวางและหลากหลายยิ่งขึ้น

4.5.6 มีปัจจัยพื้นฐาน เช่น แหล่งน้ำ/ปริมาณน้ำเพียงพอต่อการผลิต

4.5.7 มีการใช้เครื่องจักรกลการเกษตรและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานอื่น ๆ เช่น ลานตาก โรงคัดแยก ลานเท เป็นต้น เข้ามาใช้ในการพัฒนาการผลิต

4.5.8 มีการกำหนดมาตรฐานการผลิต และเข้าสู่กระบวนการตรวจสอบ รับรองสินค้าที่สามารถทำได้หรือเป็นที่ต้องการของตลาด

4.5.9 มีการกำหนดเป้าหมายและแผนปฏิบัติการ รวมทั้งการจัดทำแผนธุรกิจของกลุ่มที่ชัดเจน

4.5.10 มีผู้จัดการแปลงที่มีศักยภาพและสามารถบริหารจัดการได้ สามารถสรุปการปฏิบัติตามการส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ ได้ดังนี้

1. เกษตรกรสมัครใจเข้าร่วมกลุ่มแปลงใหญ่
2. พื้นที่อยู่ภายในชุมชนที่ใกล้เคียงกัน
3. มีการผลิตในพื้นที่เหมาะสม ตามข้อมูลแผนที่เกษตร (Agri Map)
4. เป็นพื้นที่ที่มีเอกสารสิทธิ์
5. มีการเก็บข้อมูลแผนการผลิต
6. มีการกำหนดเป้าหมายแผนการปฏิบัติ แผนธุรกิจของกลุ่มที่ชัดเจนร่วมกัน
7. มีการวางแผนการผลิตของกลุ่มและการบริหารจัดการกลุ่มร่วมกัน
8. ได้รับการถ่ายทอดความรู้ในการพัฒนาจากทั้งภาครัฐและเอกชน
9. มีการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม หรือนวัตกรรม เพื่อพัฒนาการผลิต
10. มีการจำหน่ายผลผลิตร่วมกัน มีช่องทางการตลาดรองรับ และมีอำนาจต่อรองตลาด
11. มีการรวมกันผลิต เพื่อลดต้นทุน เพิ่มผลผลิต
12. สินค้าผ่านการรับรองมาตรฐาน GAP
13. เป็นเกษตรกรปราดเปรื่อง (Smart Farmer)
14. สามารถรวมกันเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปลงใหญ่

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง แนวทางการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองแบบแปลงใหญ่ของเกษตรกรจังหวัดชัยภูมิ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าเอกสาร ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

5.1 สภาพส่วนบุคคล สังคม และเศรษฐกิจของเกษตรกร

พิมพ์พิชชา ประเสริฐศรี (2562) ได้ศึกษาความต้องการการส่งเสริมการผลิตและการตลาดกล้วยหอมทองส่งออกของเกษตรกร อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ข้อมูลพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชายอายุ 42 ปี จบการศึกษามัธยมศึกษา บัณฑิต ได้รับความรู้ด้านการผลิตกล้วยหอมทองจากเครือข่ายและเพื่อนบ้านมากที่สุด รองลงมาคือจากใบปลิวแผ่นพับจากทางราชการเว็บไซต์ ร้อยละ 65.5 และร้อยละ 45.9 กู้เงินจากธนาคารพาณิชย์

สิริกัทร อันไชยศรี (2560) ได้ศึกษาแนวทางพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มกล้วยหอมทองตำบลบ้านโคก อำเภอสร้างคอม จังหวัดอุดรธานี สภาพพื้นฐานส่วนบุคคลทางด้านสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร พบว่าสมาชิกเป็นเพศหญิง ร้อยละ 66.7 อายุเฉลี่ย 50.15 ปี ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรสแล้ว จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวนสมาชิก 5-6 คน แรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.37 คน สมาชิกเกินครึ่งไม่มีตำแหน่งทางสังคม การเข้าร่วมประชุม ผูกอบรม 5.04 ครั้ง ครั้ง สมาชิกเกือบทั้งหมดมีอาชีพเกษตรกรเป็นอาชีพหลักมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 6,333.33 บาท พื้นที่ที่ครองแบ่งเป็นพื้นที่ของตนเองเฉลี่ย 13.73 ไร่ พื้นที่เช่าเฉลี่ย 4.5 ไร่ รายจ่ายในการเกษตรเฉลี่ย 5480 บาทต่อเดือน รายจ่ายนอกภาคการเกษตรเฉลี่ย 4,960 บาทต่อเดือน สภาวะหนี้สินพบว่าสมาชิกทั้งหมดมีการกู้เงินจากสถาบันต่าง ๆ

เฉลิมพล อังสุสิงห์ (2558) ได้ศึกษาศักยภาพการผลิตกล้วยไข่ของเกษตรกรให้ได้มาตรฐานการส่งออกใน จังหวัดจันทบุรี ลักษณะส่วนบุคคลของเกษตรกร พบว่าเกษตรกร จบการศึกษาระดับประถมศึกษา

5.2 การผลิตกล้วยหอมทองแบบแปลงใหญ่ของเกษตรกร

5.2.1 สภาพการผลิตทั่วไป

พิมพ์พิชชา ประเสริฐศรี (2562) ได้ศึกษาสภาพการผลิตกล้วยหอมทองของเกษตรกร พบว่ามีประสิทธิภาพการผลิตกล้วยหอมทอง 1 ถึง 5 ปี มีผลผลิตน้อยกว่า 100 กิโลกรัม/รอบการผลิต มีรายได้จากการขายกล้วยหอมทอง 10,000 – 50,000 บาท ร้อยละ 80.2 มีรายจ่ายในการผลิตกล้วยหอมทอง น้อยกว่า 10,000 บาท ร้อยละ 63.9 มีการแปรรูปผลผลิตกล้วยหอมเป็นกล้วยฉาบ ร้อยละ 78.7 เกษตรกรนำไปขายที่สถานรับซื้อเอง ร้อยละ 100.00

สิริกัทร อันไชยศรี (2560) ได้ศึกษาต้นทุน รายได้และการตลาดของเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทอง พบว่ามีต้นทุนเฉลี่ยต่อไร่ 13,177.40 บาท และมีรายได้เฉลี่ยต่อไร่

28,620 บาท สมาชิกส่วนใหญ่ไม่ได้ส่งออกกล้วยหอมทอง มีเพียงร้อยละ 18.5 ที่ส่งออกตลาดต่างประเทศ ตลาดในประเทศส่วนใหญ่จะขายในตลาดชุมชน ขายส่งห้างโลตัส และเซเว่นอีเลฟเว่น

5.2.2 การผลิตกล้วยหอมทองตามมาตรฐาน GAP และ GMP

พิมพ์พิชชา ประเสริฐศรี (2562) ได้ศึกษาสภาพการผลิตและการตลาดกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออกของเกษตรกร พบว่าเกษตรกรปลูกกล้วยหอมทองในพื้นที่ลาดเอียง ไม่ไถเตรียมดินก่อนปลูก ใช้พันธุ์กล้วยหอมทองค่อม ระยะปลูก 3 X 3 เมตร ใช้หินฟอสเฟตและปุ๋ยอินทรีย์รองกันหลุมก่อนปลูก นิยมปลูกกล้วยหอมทองในเดือนพฤษภาคมถึงมิถุนายน ใส่ปุ๋ยในระยะก่อนการเก็บเกี่ยวผลผลิต ตัดแต่งกล้วยหอมทองในฤดูร้อน การกำจัดวัชพืชในสวนกล้วยหอมทองโดยใช้แรงงานคนจำนวน 2 ครั้งต่อรอบการผลิต อายุเก็บเกี่ยวกล้วยหอมทองเมื่ออายุ 5-10 เดือน กำจัดโรคและแมลงด้วยชีววิธี ได้รับผลผลิตน้อยกว่า 100 กิโลกรัมต่อรอบการผลิต

สิรภัทร อันไชยศรี (2560) ได้ศึกษาสภาพการผลิตกล้วยหอมทองของเกษตรกร พบว่าเกษตรกรเตรียมดิน ปลูก ดูแลรักษา เก็บเกี่ยว ตามมาตรฐาน GAP

เฉลิมพล อังศุสิงห์ (2558) ได้ศึกษาการผลิตกล้วยไข่ตามมาตรฐานการส่งออกของเกษตรกรพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ในมีความรู้เกี่ยวกับการเลือกพื้นที่ปลูก การจัดการพื้นที่ในการปลูก ปุ๋ยที่ใช้ในการปลูกกล้วยไข่ มีวิธีการป้องกันและกำจัดแมลงศัตรู กำจัดโรค และด้านการตลาดของกล้วยไข่ในระดับสูง การปฏิบัติของเกษตรกรสอดคล้องกับมาตรฐานการส่งออก เกษตรกรมีการปฏิบัติอย่างเหมาะสมและมีความรู้ความเข้าใจในการผลิตกล้วยไข่ตามมาตรฐานการส่งออก

อชดา มนต์เทวัญ (2561) ได้ศึกษาวิธีปฏิบัติในการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวมะม่วงของเกษตรกรผู้ปลูกมะม่วงส่งออก จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีการปฏิบัติตามการผลิตมะม่วงเพื่อให้ได้คุณภาพตามมาตรฐานการส่งออกเป็นประจำ

อนุชิต พรแดง (2558) ได้ศึกษาเปรียบเทียบสภาพการผลิตชมพู่เพชรสายรุ้งให้มีคุณภาพได้มาตรฐานเพื่อการส่งออกของเกษตรกรผู้ผลิตชมพู่เพชรสายรุ้งที่มีคุณภาพได้มาตรฐานกับกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตชมพู่เพชรสายรุ้งทั่วไป ในจังหวัดเพชรบุรี พบว่าประเด็นที่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คือ ประเด็นแหล่งน้ำ พื้นที่ปลูก การใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร การจัดการกระบวนการผลิตเพื่อให้ได้คุณภาพ การผลิตให้ปลอดภัยจากศัตรูพืช การเก็บเกี่ยวและปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยวในแปลง การเก็บรักษาและขนย้ายผลผลิตในแปลง และการบันทึกข้อมูล

ณัฐวดี เชื้อเมืองพาน (2557) ได้ศึกษาความรู้ของเกษตรกรเกี่ยวกับการผลิตมะม่วงตามมาตรฐานส่งออกของเกษตรกรใน อำเภอสาทเหล็ก จังหวัดพิจิตร พบว่าเกษตรกรที่

ได้รับใบรับรองแปลง GAP มะม่วงมีความรู้เกี่ยวกับคุณภาพตามมาตรฐานการส่งออกมะม่วงอย่างถูกต้อง ได้แก่ ความรู้ด้านการเลือกพื้นที่ ความรู้ด้านการดูแลรักษาและปรับปรุงคุณภาพผลผลิต ด้านระยะปรับปรุงคุณภาพผลผลิตก่อนการเก็บเกี่ยว ความรู้ด้านการป้องกันและกำจัดโรคแมลงศัตรูพืช ความรู้ด้านการเก็บเกี่ยว ความรู้ด้านการรักษาผลผลิตและบรรจุภัณฑ์

5.2.3 การปฏิบัติตามการส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่

บุหงา จินดาวานิชสกุล (2561) ได้ศึกษาแนวทางการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ในการผลิตลำไยนอกฤดูจังหวัดสระแก้ว พบว่าเกษตรกรมีความเข้าใจการปฏิบัติตามการส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ การเข้าร่วมกลุ่มจากความสมัครใจ ผลิตสินค้าชนิดเดียวกัน พื้นที่ใกล้เคียงกันรวมกลุ่มเป็นแปลงใหญ่ร่วมกันผลิตสินค้า เพื่อลดต้นทุน เพิ่มผลผลิต พัฒนาสินค้าให้ได้รับรองมาตรฐาน GAP สามารถพัฒนาเป็นวิสาหกิจชุมชนแปลงใหญ่

5.3 ปัญหา และข้อเสนอแนะในการผลิตกล้วยหอมทองของเกษตรกร

5.3.1 การผลิตกล้วยหอมทองตามมาตรฐาน GAP และ GMP

พิมพ์พิชชา ประเสริฐศรี (2562) ได้ศึกษาปัญหา ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการผลิตกล้วยหอมทองของเกษตรกร พบว่าเกษตรกรมีปัญหาเกี่ยวกับดินขาดความอุดมสมบูรณ์มากที่สุด รองลงมาคือ พื้นที่ปลูกกล้วยหอมทองไม่เหมาะสม การเก็บผลผลิตพืชแซมและพืชร่วม และการขาดน้ำในฤดูแล้ง เกษตรกรมีข้อเสนอแนะ ควรรวมกลุ่มเกษตรกรเพื่อการปลูกกล้วยหอมทอง นอกจากนี้ควรมีการให้ความรู้ในเรื่องการป้องกัน และกำจัดศัตรูพืช และการปลูกการดูแลรักษาสวนกล้วยหอมทอง ตลอดจนการสนับสนุนเงินทุนเพื่อการผลิต

สิรภัทร อันไชยศรี (2560) ได้ศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะในการบริหารกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยหอมทอง พบว่าปัญหาที่สำคัญคือเรื่องผลผลิตกล้วยหอมทองไม่ได้คุณภาพ ปัญหาการขนส่ง ขาดต้นทุนในการผลิต และการจัดการระบบน้ำในแปลง ข้อเสนอแนะ ได้แก่ การให้ความช่วยเหลือด้านเงินทุนแก่สมาชิก การพัฒนาองค์ความรู้แก่สมาชิก

เฉลิมพล อังศุสิงห์ (2558) ได้ศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตกล้วยไข่ตามมาตรฐานการส่งออก พบว่ามีปัญหาอยู่ในระดับมาก คือ ความแรงของลมในพื้นที่ ปัญหาระดับปานกลาง ได้แก่ รายได้และผลตอบแทน โรคและแมลง ข้อเสนอแนะ ต้องคำนึงถึงสภาพเศรษฐกิจ ความรู้ การปฏิบัติ และปัญหาของเกษตรกร เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขให้สอดคล้องกับข้อเท็จจริงและความต้องการของตลาดเพื่อให้ได้รับประโยชน์สูงสุด

ธัญญรัตน์ ภัทรชนนรพล (2561) ได้ศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะการผลิตส้มโอตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรในอำเภอห่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์

พบว่าเกษตรกรมีปัญหาในระดับมาก คือ ต้นทุนการผลิตสูง โรคและแมลงศัตรูส้มโอ ภัยธรรมชาติ เกษตรกรเสนอแนะเรื่องการลดต้นทุนการผลิต โดยเฉพาะปุ๋ยเคมี จัดตลาดเพื่อเป็นจุดจำหน่าย ผลผลิต การบันทึกข้อมูลที่อ่านเข้าใจง่าย

อัชดา มนต์เทวัญ (2561) ได้ศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกร พบว่าเกษตรกรมีปัญหาได้แก่ การขาดแรงงานในการเก็บเกี่ยวผลผลิตและการห่อผล แล้ว มะม่วงมีรอยช้ำจากการเก็บเกี่ยวและขนส่ง ข้อเสนอแนะ ให้หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องควรมี บทบาทและการสนับสนุนมาตรฐานด้านราคา การประกันคุณภาพมะม่วง แรงงานที่มีประสิทธิภาพ และการฝึกอบรมด้านการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวเพื่อป้องกันการเสียหายของผลผลิต

มยุเรศ เทศหรั่ง (2563) ได้ศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะในการผลิตมะม่วง น้ำดอกไม้ส่งออกของเกษตรกร อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก พบว่าเกษตรกรมีปัญหาในระดับ มาก ได้แก่ ขาดความรู้เรื่องการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ข้อเสนอแนะ ควรมีหน่วยงานภาครัฐที่ เกี่ยวข้องเข้ามารับรองการใช้ประโยชน์ที่ดินและมีแหล่งรับซื้อผลผลิตในพื้นที่

5.3.2 การปฏิบัติตามการส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่

บุหงา จินดาวานิชสกุล (2561) ได้ศึกษาปัญหาการดำเนินงานตามการ ส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ ของเกษตรกร พบว่ามีปัญหาในระดับปานกลาง ด้านความเข้มแข็ง ของกลุ่มแปลงใหญ่ ระดับน้อยด้านข้อจำกัดเรื่องพื้นที่และเอกสารสิทธิ์ ขั้นตอน วิธีการ และ หลักเกณฑ์ในการเข้าร่วมแปลงใหญ่

5.4 ความต้องการ และแนวทางการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองแบบแปลงใหญ่

พิมพ์พิชชา ประเสริฐศรี (2562) ได้ศึกษาความต้องการการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอม ทองเพื่อการส่งออกของเกษตรกร เกษตรกรมีความต้องการส่งเสริม ด้านการผลิตและการตลาด จาก สื่อบุคคล มากที่สุด รองลงมาคือ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และสื่อสิ่งพิมพ์ โดยต้องการให้มีการสาธิต บรรยาย ฝึกปฏิบัติ แล้วทัศนศึกษา

สุวริย์ เคนหงษ์ (2563) ได้ศึกษาแนวทางการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวดอกมะลิ 105 ของเกษตรกรนาแปลงใหญ่ในอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดมหาสารคาม จำเป็นต้องมีการทำงาน แบบบูรณาการ ระหว่างเกษตรกร เจ้าหน้าที่ภาครัฐ และภาคเอกชน โดยภาครัฐให้การสนับสนุน และอำนวยความสะดวก

มยุเรศ เทศหรั่ง (2563) ได้ศึกษาความต้องการการส่งเสริมของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรมีความต้องการความรู้ในระดับมากที่สุด ในประเด็น การตลาดและการปฏิบัติทาง การเกษตรที่ดี แนวทางการส่งเสริมให้เกษตรกรปฏิบัติและขอรับรองการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

รวมกลุ่มเพื่อสร้างเครือข่ายและเชื่อมโยงการตลาดโดยผ่านช่องทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ชื่อบุคคล และสื่อสิ่งพิมพ์ ใช้วิธีการส่งเสริม ได้แก่ การศึกษาดูงาน การให้คำแนะนำ และการฝึกอบรม

จิรสุดา ปัญญาไสย (2563) ได้ศึกษาความต้องการและแนวทางการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกร พบว่าเกษตรกรมีความต้องการการส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับปุ๋ยและการลดต้นทุน การเพิ่มประสิทธิภาพข้าว ในระดับมากที่สุด ผ่านช่องทางสื่อบุคคลในระดับมาก วิธีการส่งเสริมในระดับมากที่สุด คือ การบรรยาย แนวทางการส่งเสริมให้ความรู้แก่เกษตรกรเรื่องการใส่ปุ๋ยตามค่าการวิเคราะห์ดินเพื่อช่วยลดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตข้าว แนวทางการส่งเสริมเจ้าหน้าที่ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องบูรณาการทำงานร่วมกัน ในด้านการส่งเสริม สนับสนุน ติดตามงาน และให้คำปรึกษาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่กระบวนการผลิตไปจนถึงการจำหน่าย

พลาดร ฐานะ (2563) ได้ศึกษาความต้องการ และแนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานของกลุ่มนาแปลงใหญ่ ตำบลนครชัยศรี อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่ากลุ่มแปลงใหญ่ได้รับความรู้ด้านการผลิตและการวางแผนการผลิตข้าว และกลุ่มมีความต้องการความรู้เพิ่มขึ้นแบบไลน์กลุ่ม โดยวิธีการอบรมและประชุม แนวทางการส่งเสริมของกลุ่มได้แก่ การสร้างการเรียนรู้ผ่านสื่อกิจกรรมประเภทอบรมและประชุม โดยวิธีการส่งเสริมแบบกลุ่ม

ชญญรัตน์ ภัทรชนนวรพล (2561) ได้ศึกษาความต้องการ และแนวทางการส่งเสริมของเกษตรกรผู้ปลูกส้มโอตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี พบว่าเกษตรกรมีความต้องการช่องทางการส่งเสริมในระดับมากจากราชการ คู่มือ อินเทอร์เน็ต และวิธีการส่งเสริมระดับมากในรูปแบบทัศนศึกษา ฝึกปฏิบัติ สาธิต และการบรรยาย

รายการบรรณานุกรม บทที่ 2

Uncategorized References

- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2558). คู่มือการดำเนินงานการส่งเสริมการเกษตรในรูปแบบแปลงใหญ่
ปีงบประมาณ พ.ศ. 2558.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2561). คู่มือโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ประจำปี
งบประมาณ พ.ศ. 2561.
- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2561). สรุปสาระสำคัญของโครงการตามนโยบายสำคัญ(Agenda) 15
โครงการ.
- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2563). กำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร : มาตรฐานการปฏิบัติที่ดี
สำหรับรวบรวมผักและผลไม้สด ตามพรบ.มาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ. 2551.
- จิรสุดา ปัญญาไสย. (2563). แนวทางการส่งเสริมแบบนาแปลงใหญ่ของเกษตรกร อำเภอบางกระท่อม
จังหวัดพิจิตร. Paper presented at the การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ครั้งที่ 10 ณ อาคารเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา 5 ธันวาคม
2550 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- เฉลิมพล อังสุสิงห์. (2558). ศักยภาพการผลิตกล้วยไข่ของเกษตรกรให้ได้มาตรฐานการส่งออกใน
จังหวัดจันทบุรี. Paper presented at the การเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้ง
ที่ 5, ณ อาคารเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา 5 ธันวาคม 2550
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- เฉลิมศักดิ์ คุ้มหิรัญ. (2560). ประมวลสาระชุดวิชาการบริหารและการสื่อสารเพื่อการส่งเสริมและ
พัฒนาการเกษตร. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ณัฐวดี เชื้อเมืองพาน. (2557). การผลิตมะม่วงเพื่อคุณภาพตามมาตรฐานการส่งออกของเกษตรกร
ในอำเภอสามโก้ จังหวัดพิจิตร. Paper presented at the การประชุมเสนอผลงานวิจัย
ระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ครั้งที่ 4, ณ อาคารเฉลิมพระเกียรติ 80
พรรษา 5 ธันวาคม 2550 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

- ทำนอง สิงคาลวนิช. (2514). ความหมาย ปรัชญา นโยบายและวัตถุประสงค์ ของการส่งเสริม การเกษตร ในเอกสารการสอนชุดวิชา ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตร. นนทบุรี: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- เทคโนโลยีชาวบ้านออนไลน์. (2560). “สหกรณ์การเกษตรท่ายาง” ส่งออกกล้วยหอมทองรายใหญ่ ที่สุด. Retrieved from https://www.sentangsedtee.com/career-channel/article_41029
- ชัยรัตน์ ภัทรชนนวรพล. (2561). ความต้องการการส่งเสริมการผลิตส้มโอตามมาตรฐานการ ปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรในอำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์. Paper presented at the การประชุมเสนอผลงานระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ครั้งที่ 8, ณ อาคารเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา 5 ธันวาคม 2550 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- บำเพ็ญ เขียวหวาน. (2560). ประมวลสาระชุดวิชาการบริหารและการสื่อสารเพื่อการส่งเสริมและ พัฒนาการเกษตร. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- บุหงา จินดาวานิชสกุล. (2561). แนวทางการส่งเสริมการเกษตรแปลงใหญ่ในการผลิตลำไยนอกฤดู จังหวัดสระแก้ว. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, นนทบุรี.
- เบญจมาศ ศิลาอ้อย. (2558). กล้วย (พิมพ์ครั้งที่ 4 ed.). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พงษ์ศักดิ์ อังกสิทธิ์. (2560). เอกสารการสอนชุดวิชาการส่งเสริมการเกษตรเพื่อการพัฒนา. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- พลาดร ฐานะ. (2563). การส่งเสริมการดำเนินงานของกลุ่มแปลงใหญ่ตำบลหนองขี้ศรี อำเภอ หนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์. Paper presented at the การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ครั้งที่ 10 ณ อาคารเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา 5 ธันวาคม 2550 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- พิมพ์พิชชา ประเสริฐศรี. (2562). ความต้องการการส่งเสริมการผลิตและการตลาดกล้วยหอมทอง ส่งออกของเกษตรกร อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี. Paper presented at the การประชุม เสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 9, ณ อาคารเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา 5 ธันวาคม 2550 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- มยุเรศ เทศหรั่ง. (2563). แนวทางการส่งเสริมการผลิตมะม่วงน้ำดอกไม้ส่งออกของเกษตรกร อำเภอ เนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก. Paper presented at the การประชุมเสนอผลงานวิจัย ระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ครั้งที่ 10 ณ อาคารเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา 5 ธันวาคม 2550 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

ศูนย์สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2563).

คำนวณต้นทุนการผลิตกล้วยหอมทอง. Retrieved from

<http://www.oae.go.th/view/1/%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%84%E0%B8%B3%E0%B8%99%E0%B8%A7%E0%B8%93%E0%B8%95%E0%B9%89%E0%B8%99%E0%B8%97%E0%B8%B8%E0%B8%99/TH-TH>

สำนักงานเกษตรจังหวัดชัยภูมิ. (2564). ข้อมูลพื้นฐานด้านการเกษตรจังหวัดชัยภูมิ. ชัยภูมิ:

สำนักงานเกษตรจังหวัดชัยภูมิ.

สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดชัยภูมิ. (2563). แผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ จังหวัดชัยภูมิ (พ.ศ. 2561 - 2565) ฉบับทบทวน ปีงบประมาณ 2563.

สำนักงานจังหวัดชัยภูมิ. (2564a, 21 มีนาคม 2564). ข้อมูลจังหวัดชัยภูมิ ด้านกายภาพ. Retrieved

from http://www.chaiyaphum.go.th/page_about/about1.php

สำนักงานจังหวัดชัยภูมิ. (2564b, 21 มีนาคม 2564). ประวัติ "เมืองชัยภูมิ". Retrieved from

http://www.chaiyaphum.go.th/page_about/history.php

สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ. (2562). GAP พีช ข้อกำหนด 8 ประการ.

Retrieved from <https://warning.acfs.go.th/th/articles-and-research/view/?page=34>

สำนักปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์, ส. (2563, 21 มีนาคม 2564). ข้อมูลเพื่อการวางแผนสินค้าเกษตรที่สำคัญของจังหวัดสุโขทัย กล้วยน้ำว้า. Retrieved from

<https://www.opsmoac.go.th/sukhothai-dwl-files-421491791101>

สิริกัทร อันไชยศรี. (2560). แนวทางพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มกล้วยหอมทอง ตำบลบ้านโคก

อำเภอสร้างคอม จังหวัดอุดรธานี. Paper presented at the การประชุมเสนอผลงาน

ระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ครั้งที่ 7, ณ อาคารเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา 5 ธันวาคม 2550 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

สุวริย์ เคนหงษ์. (2563). แนวทางการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 ของเกษตรกร

นาแปลงใหญ่ในอำเภอบ้านไร่ จังหวัดมหาสารคาม. Paper presented at the การประชุม

เสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ครั้งที่ 10 ณ อาคารเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา 5 ธันวาคม 2550 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

อนุชิต พรแดง. (2558). การผลิตชมพูเพชรสายรุ้งให้มีคุณภาพได้มาตรฐานเพื่อการส่งออกของ

เกษตรกรจังหวัดเพชรบุรี. Paper presented at the การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับ

บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ครั้งที่ 5, ณ อาคารเฉลิมพระเกียรติ 80

พรรษา 5 ธันวาคม 2550 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

อัชดา มนต์เทวีญ. (2561). ศักยภาพในการพัฒนาการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวมะม่วงเพื่อการส่งออก
ของเกษตรกรจังหวัดฉะเชิงเทรา. Paper presented at the การประชุมเสนอผลงานระดับชาติ
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ครั้งที่ 8, ณ อาคารเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา 5 ธันวาคม
2550 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองแบบแปลงใหญ่ของเกษตรกรจังหวัดชัยภูมิ” เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Design) โดยเลือกประเภทการวิจัยเชิงสำรวจ แบบการวิจัยเชิงสำรวจแบบภาคตัดขวาง (Cross-section survey designs) มีวิธีการดำเนินการวิจัย เกี่ยวกับประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล รายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย 2 กลุ่ม ได้แก่

1.1 ประชากร

เป็นเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทองจังหวัดชัยภูมิ ที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกรกับกรมส่งเสริมการเกษตร และเข้าร่วมโครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ จำนวนทั้งหมด 4 กลุ่ม ประกอบด้วย แปลงใหญ่กล้วยหอมทองอำเภอหนองบัวแดง จำนวน 34 คน แปลงใหญ่กล้วยหอมทองอำเภอเกษตรสมบูรณ์ จำนวน 30 คน แปลงใหญ่กล้วยหอมทองอำเภอบ้านเขว้า จำนวน 40 คน และแปลงใหญ่กล้วยหอมทองอำเภอเทพสถิต จำนวน 40 คน ทั้งหมดจำนวน 144 คน (สำนักงานเกษตรจังหวัดชัยภูมิ, 2564)

1.2 กลุ่มตัวอย่างและการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง

1.2.1 การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Taro Yamane (Yamana 1973:1088 อ้างใน จินดา ขลิบทอง , 2556:18) ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 105 คน ดังนี้

$$\text{สูตร} \quad n = \frac{N}{1+Ne^2}$$

เมื่อกำหนดให้ $n =$ ประชากรตัวอย่างหรือกลุ่มตัวอย่าง

$N =$ ประชากรทั้งหมด คือ เกษตรกรสมาชิกแปลงใหญ่กล้วยหอมทอง จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 4 แปลง ได้แก่ อำเภอหนองบัวแดง อำเภอเกษตรสมบูรณ์ อำเภอบ้านเขว้า และอำเภอเทพสถิต สมาชิกจำนวนรวม 144 ราย

$e =$ ความคลาดเคลื่อน (กำหนดที่ระดับ 0.05)

$$n = \frac{144}{1+144(0.05)^2}$$

$$n = 105.88 \text{ หรือ } 105 \text{ ราย}$$

ดังนั้น ขนาดตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้จึงเท่ากับ 105 คน

1.2.2 การสุ่มตัวอย่าง

การสุ่มคัดเลือกตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) โดยวิธีจับสลากตามรายชื่อสมาชิกแปลงใหญ่ จำนวน 105 คน จากประชากรทั้งหมด 144 คน ในแต่ละแปลงตามสัดส่วน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้วิจัย

เครื่องมือการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสัมภาษณ์ (Interview schedule) จำนวน 105 ชุด แบบมีโครงสร้างประกอบด้วย คำถามแบบปลายปิดและคำถามแบบปลายเปิด กำหนดตัวแปรที่ต้องการในประเด็นต่าง ๆ ตาม วัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยกำหนดให้ผู้ตอบเลือกตอบตามความเป็นจริง แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพส่วนบุคคล สังคม และเศรษฐกิจของเกษตรกรสมาชิกแปลงใหญ่กล้วยหอมทองจังหวัดชัยภูมิ ลักษณะคำถามแบบปลายปิดมีคำตอบให้เลือกคำตอบเดียว แบบให้เลือกหลายคำตอบ และคำถามแบบปลายเปิดให้เติมคำในช่องว่าง

ตอนที่ 2 การผลิตกล้วยหอมทองแบบแปลงใหญ่ของเกษตรกรจังหวัดชัยภูมิแบ่งออกเป็น 2 ประเด็น คือ

2.1 ข้อมูลการผลิตกล้วยหอมทองของเกษตรกร ลักษณะคำถามแบบปลายปิดมีคำตอบให้เลือกคำตอบเดียว แบบให้เลือกหลายคำตอบ และคำถามแบบปลายเปิดให้เติมคำในช่องว่าง เป็นคำถามเกี่ยวกับ พื้นที่ปลูก ประเภทเอกสารสิทธิ์ ประสบการณ์ การได้รับการฝึกอบรม ต้นทุนการผลิต ปริมาณผลผลิต รายได้ และช่องทางการจำหน่ายกล้วยหอมทอง

2.2 การผลิตกล้วยหอมทองตามมาตรฐาน GAP และ GMP ของเกษตรกร เป็นคำถามเกี่ยวกับสภาพการผลิตกล้วยหอมทองของเกษตรกรสมาชิกแปลงใหญ่ ประกอบด้วย พันธุ์ การปลูก การดูแลรักษา การจัดการผลผลิตหลังเก็บเกี่ยว ตามการสังเคราะห์ประเด็นคำถามจาก มาตรฐานมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี Good Agricultural Practice (GAP) และมาตรฐาน มาตรฐานการปฏิบัติสำหรับรวบรวมผักและผลไม้สด (Good Manufacturing Practice : GMP) ลักษณะคำถามแบบให้ตอบ “ปฏิบัติ” หรือ “ไม่ปฏิบัติ”

2.3 การปฏิบัติตามการส่งเสริมเกษตรกรแบบแปลงใหญ่ของเกษตรกร ในประเด็น การเข้าร่วมกลุ่ม การกำหนดเป้าหมายแผนการปฏิบัติ แผนธุรกิจของกลุ่ม การวางแผนการผลิตของกลุ่มและการบริหารจัดการกลุ่ม การใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม การจำหน่ายผลผลิต การรวมกันผลิต เพื่อลดต้นทุน เพิ่มผลผลิต การพัฒนาสินค้าตามมาตรฐาน GAP การพัฒนาให้เป็นเกษตรกร ปราดเปรื่อง (Smart Farmer) และการพัฒนาศักยภาพกลุ่มเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปลงใหญ่ ลักษณะคำถามแบบให้ตอบ “ปฏิบัติ” หรือ “ไม่ปฏิบัติ” ตามการส่งเสริมเกษตรกรแบบแปลงใหญ่

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอของเกษตรกรในการผลิตกล้วยหอมทองแปลงใหญ่ จังหวัดชัยภูมิ เป็นคำถามเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรในการผลิตกล้วยหอมทอง และการปฏิบัติตามการส่งเสริมเกษตรกรแบบแปลงใหญ่ของเกษตรกร คำถามแบบปลายเปิดให้เลือก คำตอบเกี่ยวกับด้านปัญหา และคำถามแบบปลายเปิดให้เติมข้อความข้อเสนอแนะ โดยกำหนด เกณฑ์จากน้ำหนักค่าเฉลี่ย ดังนี้

- 1 หมายถึง มีปัญหาน้อยที่สุด
- 2 หมายถึง มีปัญหาน้อย
- 3 หมายถึง มีปัญหาปานกลาง
- 4 หมายถึง มีปัญหาหมาก
- 5 หมายถึง มีปัญหาหมากที่สุด

ตอนที่ 4 ความต้องการการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองแบบแปลงใหญ่ เป็นคำถามที่เกี่ยวกับความต้องการการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองแบบแปลงใหญ่ ใน 5 ประเด็น ได้แก่

4.1 ระดับความต้องการด้านความรู้ ในประเด็นด้านการผลิตกล้วยหอมทองแบบแปลงใหญ่ของเกษตรกรสมาชิกแปลงใหญ่กล้วยหอมทองจังหวัดชัยภูมิ ประกอบด้วย ระดับความรู้ที่ได้รับ และระดับความรู้ที่ต้องการการส่งเสริม

4.2 ระดับความต้องการการส่งเสริมตามประเด็นความรู้ที่ต้องการผ่านช่องทางต่างๆ ได้แก่ สื่อบุคคล สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์

4.3 ระดับความต้องการวิธีการส่งเสริมตามประเด็นความรู้ ด้วยวิธีต่างๆ ได้แก่ การบรรยาย สาธิต ฝึกปฏิบัติ ทัศนศึกษา และอื่นๆ

4.4 ระดับความต้องการด้านการสนับสนุนการเข้าร่วม ได้แก่ องค์ความรู้การผลิต ปัจจัยการผลิต เครื่องมือ/อุปกรณ์ แหล่งเงินทุนการผลิต การเชื่อมโยงการตลาดและอื่นๆ และแหล่งสนับสนุน ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานภาคเอกชน ผู้นำชุมชน/องค์กรท้องถิ่น และอื่นๆ

การวัดระดับความต้องการแบ่งระดับความต้องการเป็น 5 ระดับ ดังนี้

- 1 หมายถึง มีความต้องการน้อยที่สุด
- 2 หมายถึง มีความต้องการน้อย
- 3 หมายถึง มีความต้องการปานกลาง
- 4 หมายถึง มีความต้องการมาก
- 5 หมายถึง มีความต้องการมากที่สุด

2.2 การสร้างเครื่องมือ

แบบสัมภาษณ์ มีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

1) ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง กับเรื่องที่จะศึกษาเกี่ยวกับสภาพส่วนบุคคล สังคมและเศรษฐกิจ สภาพการผลิตกล้วยหอมทองแบบแปลงใหญ่ แนวทางการส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ และศึกษาแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์ จากงานวิจัยของผู้ทำงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความต้องการ และแนวทางการส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่กล้วยหอมทอง เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยต่าง ๆ สำหรับใช้เป็นกรอบแนวคิด

2) ศึกษาแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์ จากงานวิจัยของผู้ทำงานวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองแบบแปลงใหญ่

3) จัดทำแบบสัมภาษณ์ให้สอดคล้องกับปัญหางานวิจัย วัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดงานวิจัย

4) นำเครื่องมือที่จัดสร้างเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อพิจารณาตรวจสอบ และให้ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ หรือข้อบกพร่องต่าง ๆ

5) แก้ไขแบบสัมภาษณ์ให้ถูกต้อง และ นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาอีกครั้ง

6) นำแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์มาจัดพิมพ์ และนำไปทดสอบหาความเชื่อถือ ได้ก่อนนำมาปรับปรุง เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อทำการวิจัย

2.3 การทดสอบเครื่องมือ

2.3.1 การทดสอบความตรงของเครื่องมือ (Index of Item-Objective Congruence : IOC)

โดยมีการดำเนินการ ดังนี้

(1) นำเครื่องมือ (แบบสัมภาษณ์) กับวัตถุประสงค์ที่ปรับปรุงตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เสนอผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา จำนวน 3 คน ได้แก่ 1) นายเสรี พรหมนนท์ เจ้าพนักงานการเกษตรปฏิบัติการ 2) นายนพดล ดอกไม้ เจ้าพนักงานการเกษตรปฏิบัติการ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรชัชฎุมิ รับผิดชอบงานตรวจประเมินแปลง GAP และ 3) นายอัฐพล แก้วหานาม นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ รับผิดชอบงานมาตรฐานสินค้าเกษตรระดับจังหวัด เพื่อพิจารณาว่าแบบสัมภาษณ์สอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือไม่ โดยกำหนดคะแนนผลการพิจารณา ดังนี้

+1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อความวัดตรงกับเนื้อหา/วัตถุประสงค์ที่กำหนด

0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าข้อความวัดตรงกับเนื้อหา/วัตถุประสงค์ที่กำหนด

-1 หมายถึง ข้อคำถามวัดไม่ตรงกับเนื้อหา/วัตถุประสงค์ที่กำหนด

(2) เมื่อผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนพิจารณาแล้ว ผู้วิจัยนำคะแนนของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนในแต่ละข้อคำถามมาหาค่าเฉลี่ยที่เรียกว่า ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยคำนวณจากสูตรดังนี้

$$IOC = \frac{\text{ผลรวมของคะแนนผู้เชี่ยวชาญ}}{\text{จำนวนผู้เชี่ยวชาญ}}$$

เมื่อ IOC แทน แบบวัดความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามปฏิบัติการ พบว่าค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่าทุกข้อคำถามมีค่ามากกว่า 0.50 แสดงว่าข้อคำถามนั้น วัดตรงกับเนื้อหา/วัตถุประสงค์ที่กำหนด จึงสามารถนำข้อคำถามนั้น ไปใช้ได้

2.3.2 การตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (Content Validity)

โดยนำแบบสัมภาษณ์ที่ได้สร้างเสร็จ นำมาปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา ตรวจสอบความถูกต้องและพิจารณาในเนื้อหา จึงนำมาแก้ไขเป็นเครื่องมือฉบับสมบูรณ์ มีความชัดเจน มีความถูกต้องตามเนื้อหา แล้วนำไปทดสอบกับเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา จากนั้นจึงนำแบบทดสอบมาพิจารณาแก้ไขปรับปรุงอีกครั้ง เพื่อให้มีความสมบูรณ์และมีความถูกต้องตามเนื้อหาที่มีการวัดให้มากที่สุด

2.3.3 การทดสอบความเที่ยง (Reliability)

โดยนำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างเสร็จแล้วทั้งฉบับเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณา จากนั้นนำแบบสัมภาษณ์ไปทดสอบกับเกษตรกรที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือ สมาชิกกลุ่มแปลงใหญ่กล้วยหอมทองจังหวัดชัยภูมิที่ไม่ได้รับการคัดเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ราย แล้วนำมาหาค่าความน่าเชื่อถือโดยใช้วิธีการหาค่า Cronbach's alpha ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการคำนวณ ในการทดสอบเครื่องมือของงานวิจัยครั้งนี้ ตอนที่ 2 ได้ค่า 0.786

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการโดยการสัมภาษณ์ โดยตรงระหว่างผู้วิจัยกับเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 105 ราย ซึ่งเป็นเกษตรกรสมาชิกกล้วยหอมทองแบบแปลงใหญ่อำเภอหนองบัวแดง เกษตรสมบูรณ์ อำเภอสทิงพระ และอำเภอบ้านเขว้า โดยทำการชี้แจงวัตถุประสงค์และเนื้อหาในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นรายบุคคลเพื่อให้เกษตรกรได้เข้าใจในวัตถุประสงค์และเนื้อหาของแบบสัมภาษณ์ และสนทนากลุ่มใช้ระยะเวลาเก็บรวบรวมข้อมูลเดือนสิงหาคม 2564 โดยมีขั้นตอน ดังนี้

3.1 จัดทำแผนปฏิบัติงาน คือ การออกจัดเก็บรวบรวมข้อมูลและการประสานงานขอความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรอำเภอ ผู้นำ กำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน เพื่อทำการนัดหมายกับเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง

3.2 จัดเตรียมแบบสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่มและอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จำเป็นต้องใช้เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล

3.3 ผู้วิจัยดำเนินการออกสัมภาษณ์เกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง และสนทนากลุ่ม ตามแผนปฏิบัติงานจัดเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้กำหนดนัดหมายไว้

3.4 ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของข้อมูลจากการสัมภาษณ์ตามแบบสัมภาษณ์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและคุณภาพ รายละเอียดในการวิเคราะห์ข้อมูล ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4.1 ข้อมูลเชิงปริมาณ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาตรวจสอบความถูกต้อง จัดหมวดหมู่และลงรหัสเพื่อประมวลผล และใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพส่วนบุคคล สังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรสมาชิกแปลงใหญ่กล้วยหอมทอง จังหวัดชัยภูมิ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ คือ ค่าความถี่ (frequency) ร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) ค่าต่ำสุด (minimum) ค่าสูงสุด (maximum) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ตอนที่ 2 การผลิตกล้วยหอมทองแบบแปลงใหญ่ของเกษตรกรจังหวัดชัยภูมิ แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

2.1 สภาพการผลิตกล้วยหอมทองของเกษตรกร โดยใช้สถิติ คือ ค่าความถี่ (frequency) ร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) ค่าต่ำสุด (minimum) ค่าสูงสุด (maximum) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

2.2 สภาพการผลิตกล้วยหอมทองตามมาตรฐาน GAP และ GMP ของเกษตรกร โดยใช้สถิติ คือ ค่าความถี่ (frequency) ร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ แปลงความหมาย และใช้สถิติทดสอบปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ (Pearson Correlation) กับการปฏิบัติตามมาตรฐาน GAP และ GMP ของเกษตรกร

2.3 การปฏิบัติตามการส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ของเกษตรกร โดยใช้สถิติ คือ ค่าความถี่ (frequency) ร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ แปลงความหมาย

กำหนดเกณฑ์ในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้ค่าร้อยละ แปลงความหมาย โดยกำหนดเกณฑ์จากค่าร้อยละ ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{ช่วงร้อยละ} &= \frac{\text{ร้อยละสูงสุด} - \text{ร้อยละต่ำสุด}}{\text{จำนวนระดับ}} \\ &= \frac{100 - 0}{5} \\ &= 20 \end{aligned}$$

ดังนั้น สรุปค่าเฉลี่ยของปัญหาในการผลิตกล้วยหอมทอง ดังนี้

00.0 – 20.0	หมายถึง ปฏิบัติน้อยที่สุด
20.1 – 40.0	หมายถึง ปฏิบัติน้อย
40.1 – 60.0	หมายถึง ปฏิบัติปานกลาง

60.1 – 80.0	หมายถึง ปฏิบัติมาก
80.1 – 100.0	หมายถึง ปฏิบัติมากที่สุด

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอของเกษตรกร ในการผลิตกล้วยหอมทองแปลงใหญ่ จังหวัดชัยภูมิ ใช้สถิติ ค่าความถี่ (frequency) ร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) กำหนดเกณฑ์ในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้ค่าคะแนนน้ำหนักเฉลี่ย การแปลความหมาย โดยกำหนดเกณฑ์จากน้ำหนักค่าเฉลี่ย ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{ช่วงคะแนน} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนระดับ}} \\ &= \frac{5 - 1}{5} \\ &= 0.8 \end{aligned}$$

ดังนั้น เกณฑ์ค่าคะแนนน้ำหนักเฉลี่ยปัญหาในการผลิตกล้วยหอมทอง ดังนี้

1.00 – 1.80	หมายถึง มีปัญหาน้อยที่สุด
1.81 – 2.60	หมายถึง มีปัญหาน้อย
2.61 – 3.40	หมายถึง มีปัญหาปานกลาง
3.41 – 4.20	หมายถึง มีปัญหามาก
4.21 – 5.00	หมายถึง มีปัญหามากที่สุด

ตอนที่ 4 ความต้องการการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองแบบแปลงใหญ่ ของเกษตรกร จังหวัดชัยภูมิ โดยใช้สถิติ คือ ค่าความถี่ (frequency) ร้อยละ (percentage) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลความหมาย ตามเกณฑ์ระดับความต้องการเป็นคำถามที่มีลักษณะกำหนดคำตอบให้เลือกตามระดับความต้องการกำหนดคะแนนเป็น 5 ระดับ และใช้สถิติทดสอบความแตกต่าง (t-test) ระดับความรู้ที่ได้รับและระดับความต้องการการส่งเสริมของเกษตรกร

โดย การแปลความหมาย ตามเกณฑ์ กำหนดเกณฑ์จากค่าคะแนนน้ำหนักค่าเฉลี่ย ดังนี้

1.00 -1.80	หมายถึง มีความต้องการน้อยที่สุด
1.81 -2.60	หมายถึง มีความต้องการน้อย
2.61 -3.40	หมายถึง มีความต้องการปานกลาง
3.41 -4.20	หมายถึง มีความต้องการมาก
4.21 -5.00	หมายถึง มีความต้องการมากที่สุด

4.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพ

แนวทางการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองแบบแปลงใหญ่จังหวัดชัยภูมิ ใช้ผลการศึกษาตามแบบสัมภาษณ์เชิงปริมาณ และวิเคราะห์จากเนื้อหาการสนทนากลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง กับงานส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ทั้งในระดับจังหวัดและอำเภอ และเกษตรกรสมาชิกแปลงใหญ่กล้วยหอมทองจังหวัดชัยภูมิ มาสังเคราะห์เป็นแนวทางการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองแบบแปลงใหญ่จังหวัดชัยภูมิ

รายการบรรณานุกรม บทที่ 3

สำนักงานเกษตรจังหวัดชัยภูมิ. (2564). สรุปข้อมูลแปลงใหญ่จังหวัดชัยภูมิ ปี 2559-2564 จากระบบสารสนเทศระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่. Retrieved from co-farm.doae.go.th/news.php

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง แนวทางการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองแบบแปลงใหญ่ของเกษตรกรจังหวัดชัยภูมิ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เกษตรกร จำนวน 105 ราย นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพส่วนบุคคล สังคม และเศรษฐกิจของเกษตรกรสมาชิกแปลงใหญ่กล้วยหอมทองจังหวัดชัยภูมิ

ตอนที่ 2 การผลิตกล้วยหอมทองแบบแปลงใหญ่ของเกษตรกรจังหวัดชัยภูมิ

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอของเกษตรกร ในการผลิตกล้วยหอมทองแปลงใหญ่จังหวัดชัยภูมิ

ตอนที่ 4 ความต้องการและแนวทางการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองแบบแปลงใหญ่

ตอนที่ 1 สภาพส่วนบุคคล สังคม และเศรษฐกิจของเกษตรกรสมาชิกแปลงใหญ่กล้วยหอมทองจังหวัดชัยภูมิ

1.1 สภาพส่วนบุคคลของเกษตรกร ผู้วิจัยได้ศึกษาสภาพส่วนบุคคลของเกษตรกรสมาชิกแปลงใหญ่กล้วยหอมทองจังหวัดชัยภูมิ ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา สมาชิกในครัวเรือนและแรงงานในครัวเรือน ปรากฏดังตารางที่ 4.1 ถึงตารางที่ 4.3 ตารางที่ 4.1 เพศ อายุ และระดับการศึกษา

	ประเด็น	จำนวน(ราย)	ร้อยละ
เพศ	หญิง	55	52.4
	ชาย	50	47.6
	อายุ (ปี)		
	น้อยกว่า 40	8	7.6
	41-50	21	20.0
	51-60	42	40.0

ประเด็น	จำนวน(ราย)	ร้อยละ
61-70	26	24.8
มากกว่า 70	8	7.6
ค่าต่ำสุด = 25 ปี ค่าสูงสุด = 83 ปี ค่าเฉลี่ย = 51.51 ปี	S.D. = 10.791	
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	76	72.4
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	17	16.2
ปริญญาตรี	6	5.6
มัธยมศึกษาตอนต้น	3	2.9
ไม่ได้รับการศึกษา	3	2.9
<p>จากตารางที่ 4.1 เพศ อายุ และระดับการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า</p> <p>เพศ เกษตรกรร้อยละ 52.4 เป็นเพศหญิง และร้อยละ 47.6 เป็นเพศชาย</p> <p>อายุ เกษตรกรร้อยละ 40.0 มีอายุระหว่าง 51-60 ปี รองลงมาร้อยละ 24.8 มีอายุระหว่าง 61-70 ปี ร้อยละ 21.0 มีอายุระหว่าง 41-50 ปี ร้อยละ 7.6 มีอายุน้อยกว่า 40 ปี และร้อยละ 7.6 มีอายุมากกว่า 70 ปี โดยเกษตรกรมีอายุต่ำที่สุด 25 ปี สูงที่สุด 83 ปี อายุเฉลี่ย 51.51 ปี และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 10.791</p> <p>ระดับการศึกษา เกษตรกรร้อยละ 72.4 จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษา รองลงมาร้อยละ 16.2 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. ร้อยละ 5.6 ระดับปริญญาตรี และร้อยละ 2.9 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยมีเกษตรกรที่ไม่ได้รับการศึกษา ร้อยละ 2.9</p> <p>ตารางที่ 4.2 จำนวนสมาชิก และแรงงานในครัวเรือน</p>		
n=105		
ประเด็น	จำนวน(ราย)	ร้อยละ
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน		
1 – 2 คน	19	18.1
3 – 4 คน	48	45.7
มากกว่า 4 คน	38	36.2
ค่าต่ำสุด = 1 คน ค่าสูงสุด = 7 คน ค่าเฉลี่ย = 3.79 คน	S.D. = 1.390	

ประเด็น	จำนวน(ราย)	ร้อยละ
จำนวนแรงงานในครัวเรือน		
1 – 2 คน	83	79.0
3 – 4 คน	20	19.0
5 – 6 คน	2	2.0
ค่าต่ำสุด = 1 คน ค่าสูงสุด = 6 คน ค่าเฉลี่ย = 2.10 คน S.D. = 0.876		

จำนวนสมาชิกในครัวเรือน เกษตรกรร้อยละ 45.7 มีสมาชิกในครัวเรือน 3 – 4 คน รองลงมา ร้อยละ 36.2 มีสมาชิกในครัวเรือนมากกว่า 4 คน และร้อยละ 18.1 สมาชิกในครัวเรือน 1 - 2 คน โดยจำนวนสมาชิกในครัวเรือนต่ำที่สุด 1 คน สูงที่สุด 7 คน มีค่าเฉลี่ย 3.79 คน และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.390

จำนวนแรงงานในครัวเรือน เกษตรกร ร้อยละ 79.0 มีจำนวนแรงงานในครัวเรือน 1 – 2 คน รองลงมา ร้อยละ 19.0 มีแรงงาน 3-4 คน และร้อยละ 2.0 มีแรงงาน 5 – 6 คน โดยเกษตรกรมีแรงงานในครัวเรือนต่ำสุด 1 คน สูงสุด 6 คน เฉลี่ย 2.10 คน และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.876

1.2 สภาพสังคมของเกษตรกร ผู้วิจัยได้ศึกษาสภาพสังคมของเกษตรกรสมาชิกแปลงใหญ่กล้วยหอมทองจังหวัดชัยภูมิ ประกอบด้วย การเป็นสมาชิกองค์กร และแหล่งข้อมูลข่าวสาร ดังตารางที่ 4.3 และตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.3 การเป็นสมาชิกองค์กร

n=105

ประเด็น	จำนวน(ราย)	ร้อยละ
การเป็นสมาชิกองค์กร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
กลุ่มสมาชิกแปลงใหญ่/เครือข่าย ศพก.	105	100.0
ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์	18	17.1
กลุ่มวิสาหกิจชุมชน/เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน	16	15.2
กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	14	13.3
กลุ่มสหกรณ์การเกษตร	10	9.5

จากตารางที่ 4.4 ผลการวิจัยพบว่า **การเป็นสมาชิกองค์กร** เกษตรกรร้อยละ 100 เป็นสมาชิกกลุ่มแปลงใหญ่/เครือข่ายศพก. รองลงมา ร้อยละ 17.1 เป็นสมาชิกธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ร้อยละ 15.2 เป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชน/เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ร้อยละ 13.3 เป็นสมาชิกแม่บ้านเกษตรกร และร้อยละ 9.5 เป็นสมาชิกกลุ่มสหกรณ์การเกษตร

ตารางที่ 4.4 แหล่งข้อมูลข่าวสาร

n=105

ประเด็น	จำนวน(ราย)	ร้อยละ
แหล่งข้อมูลข่าวสาร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร	87	82.9
ผู้นำ	86	81.9
เพื่อนบ้าน	73	69.5
สื่อ โซเชียล Network Facebook/ Line	63	60.0
หนังสือ/สิ่งพิมพ์	19	18.1
โทรทัศน์	17	16.2
วิทยุ	5	4.8
ฝึกปฏิบัติ เรียนรู้ด้วยตนเอง	1	1.0

แหล่งข้อมูลข่าวสาร เกษตรกรร้อยละ 82.9 รับรู้ข้อมูลข่าวสารจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร รองลงมาร้อยละ 81.9 จากผู้นำ ร้อยละ 69.5 จากเพื่อนบ้าน ร้อยละ 60.0 จากสื่อโซเชียล Network Facebook/Line ร้อยละ 18.1 จากหนังสือ/สิ่งพิมพ์ ร้อยละ 16.2 จากโทรทัศน์ ร้อยละ 4.8 จากวิทยุ และร้อยละ 1.0 จากการฝึกปฏิบัติ เรียนรู้ด้วยตนเอง

1.3 สภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกร ผู้วิจัยได้ศึกษาสภาพของเกษตรกรสมาชิกแปลงใหญ่กล้วยหอมทองจังหวัดชัยภูมิ ประกอบด้วย พื้นที่ถือครอง และแหล่งเงินทุน ดังแสดงในตารางที่ 4.5 ถึง 4.6

ตารางที่ 4.5 พื้นที่ถือครอง

n=105

ประเด็น	จำนวน(ราย)	ร้อยละ
พื้นที่ถือครอง		
ไม่มีพื้นที่ถือครอง	1	1.0
มีพื้นที่ถือครอง (n=104)	104	99.0
น้อยกว่า 21 ไร่	64	61.5
21 – 50 ไร่	29	27.9
มากกว่า 50 ไร่	11	10.6
ค่าต่ำสุด = 1 ไร่ ค่าสูงสุด = 187 ไร่ ค่าเฉลี่ย = 22.62 ไร่ S.D. = 27.694		

จากตารางที่ 4.5 พื้นที่ถือครอง (n=104) ผลการวิจัยพบว่าเกษตรกรร้อยละ 61.5 มีพื้นที่ถือครอง น้อยกว่า 21 ไร่ รองลงมาร้อยละ 27.9 พื้นที่ถือครอง 21-50 ไร่ และร้อยละ 10.6 พื้นที่ถือครองมากกว่า 50 ไร่ โดยเกษตรกรมีพื้นที่ถือครอง ต่ำสุด 0.25 ไร่ สูงสุด 187 ไร่ เฉลี่ย 22.62 ไร่ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 27.694

ตารางที่ 4.6 แหล่งเงินทุน

n=105		
ประเด็น	จำนวน(ราย)	ร้อยละ
แหล่งเงินทุน		
แหล่งเงินทุนของตัวเองทั้งหมด	87	82.9
แหล่งเงินทุนของตัวเองและแหล่งเงินทุนกู้ยืม	16	15.2
แหล่งเงินทุนกู้ยืมทั้งหมด	2	1.9

แหล่งเงินทุน เกษตรกรร้อยละ 82.9 ใช้เงินทุนของตนเองทั้งหมด รองลงมา ร้อยละ 15.2 ใช้เงินทุนของตนเองและกู้ยืม และร้อยละ 1.9 ใช้เงินทุนกู้ยืม

ตอนที่ 2 การผลิตกล้วยหอมทองแบบแปลงใหญ่ของเกษตรกรจังหวัดชัยภูมิ

การผลิตกล้วยหอมทองแบบแปลงใหญ่ของเกษตรกรจังหวัดชัยภูมิ ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลสภาพการผลิตกล้วยหอมทองทั่วไปของเกษตรกร การผลิตกล้วยหอมทองตามมาตรฐาน GAP และ GMP ด้านพันธุ์ การปลูก การดูแลรักษาและการจัดการผลผลิตหลังการเก็บเกี่ยว และการปฏิบัติตามการส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ของเกษตรกร ผลการวิเคราะห์ข้อมูล มีดังนี้

2.1 ข้อมูลการผลิตกล้วยหอมทองของเกษตรกร ผู้วิจัยได้ศึกษาประเด็น 8 ประเด็น ได้แก่ ประสิทธิภาพการผลิตกล้วยหอมทอง การได้รับการฝึกอบรม พื้นที่ปลูก ประเภทเอกสารสิทธิ์ ปริมาณผลผลิต รายได้ และต้นทุนของเกษตรกร ดังตารางที่ 4.7 – 4.11 ตารางที่ 4.7 ประสิทธิภาพการผลิตกล้วยหอมทอง และการได้รับการฝึกอบรม

n=105		
ประเด็น	จำนวน(ราย)	ร้อยละ
ประสิทธิภาพการผลิตกล้วยหอมทอง		
ไม่มีประสิทธิภาพ	1	1.0
มีประสิทธิภาพ	104	99.0

ประเด็น	จำนวน(ราย)	ร้อยละ
1-2 ปี	48	46.2
3-4 ปี	41	39.4
มากกว่า 4 ปี	15	14.4
ค่าต่ำสุด = 1 ปี ค่าสูงสุด = 8 ปี ค่าเฉลี่ย = 2.95 ปี S.D. = 1.577		

การได้รับการฝึกอบรม

ไม่ได้รับ	4	3.8
ได้รับ	101	96.2
1-2 ครั้ง	53	52.5
3-4 ครั้ง	34	33.6
มากกว่า 4 ครั้ง	14	13.9
ค่าต่ำสุด = 1 ครั้ง ค่าสูงสุด = 14 ครั้ง ค่าเฉลี่ย = 3.09 ปี S.D. = 2.566		

ประสบการณ์การผลิตกล้วยหอมทอง เกษตรกรร้อยละ 99.0 มีประสบการณ์การปลูกกล้วยหอมทอง โดยร้อยละ 46.2 มีประสบการณ์ 1-2 ปี ร้อยละ 39.4 มีประสบการณ์ 3-4 ปี ร้อยละ 14.4 ประสบการณ์มากกว่า 4 ปี มีเกษตรกรร้อยละ 1.0 ไม่มีประสบการณ์การปลูกกล้วยหอมทอง โดยเกษตรกรมีประสบการณ์ต่ำสุด 1 ปี สูงที่สุด 8 ปี มีค่าเฉลี่ย 2.95 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.577

การได้รับการฝึกอบรม เกษตรกรร้อยละ 96.2 ได้รับการฝึกอบรม โดยเกษตรกรร้อยละ 52.5 ได้รับ 1-2 ครั้ง ร้อยละ 33.6 ได้รับ 3-4 ครั้ง และร้อยละ 13.9 ได้รับมากกว่า 4 ครั้ง มีเกษตรกรร้อยละ 3.8 ไม่เคยได้รับการฝึกอบรม โดยเกษตรกรมีประสบการณ์ต่ำสุด 1 ครั้ง สูงที่สุด 14 ครั้ง มีค่าเฉลี่ย 3.09 ครั้ง และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.566 ตารางที่ 4.8 พื้นที่ปลูกกล้วยหอมทอง ประเภทพื้นที่และเอกสารสิทธิ์

n=105

ประเด็น	จำนวน(ราย)	ร้อยละ
พื้นที่ปลูกกล้วยหอมทอง		
น้อยกว่า 2 ไร่	49	46.6
2 – 4 ไร่	32	30.5
5 – 6 ไร่	15	14.3
มากกว่า 6 ไร่	9	8.6
ค่าต่ำสุด = 0.25 ไร่ ค่าสูงสุด = 30 ไร่ ค่าเฉลี่ย = 2.98 ไร่ S.D. = 3.624		

ประเด็น	จำนวน(ราย)	ร้อยละ
ประเภทพื้นที่ปลูกกล้วยหอมทอง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
เป็นที่ดินของตนเอง	94	89.5
เป็นที่ดินเช่า	9	8.6
เป็นที่ดินประเภทอื่นๆ พื้นที่ป่าไม้	4	3.8
ประเภทเอกสารสิทธิ์ที่ดิน		
เขตปฏิรูปที่ดิน (ส.ป.ก. 4-01)	64	60.9
โฉนดที่ดิน (น.ส.4 ฯลฯ)	36	34.3
อื่นๆ ไม่มีเอกสารสิทธิ์	3	2.9
ภาษีบำรุงท้องที่ (ภ.บ.ท.5)	2	1.9

จากตารางที่ 4. พื้นที่ปลูกกล้วยหอมทอง ประเภทพื้นที่และเอกสารสิทธิ์

ผลการวิจัยพบว่า

พื้นที่ปลูกกล้วยหอมทอง เกษตรกรร้อยละ 46.6 มีพื้นที่ปลูกกล้วยหอมทอง น้อยกว่า 2 ไร่ รองลงมาร้อยละ 30.5 พื้นที่ปลูก 2-4 ไร่ ร้อยละ 14.3 พื้นที่ปลูก 5-6 ไร่ และร้อยละ 8.6 มีพื้นที่ปลูกมากกว่า 6 ไร่ เกษตรกรมีพื้นที่ปลูกกล้วยหอมทอง ต่ำสุด 0.25 ไร่ สูงสุด 30 ไร่ เฉลี่ย 2.98 ไร่ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 3.624

ประเภทพื้นที่ปลูกกล้วยหอมทอง เกษตรกรร้อยละ 89.5 ปลูกกล้วยหอมทอง ในที่ดินของตนเอง ร้อยละ 8.6 เช่าที่ดิน และร้อยละ 3.8 เป็นที่ดินประเภทอื่น ๆ พื้นที่ป่าไม้

ประเภทเอกสารสิทธิ์ที่ดิน เกษตรกรร้อยละ 60.9 เป็นเขตปฏิรูปที่ดิน (ส.ป.ก. 4-01) รองลงมาร้อยละ 34.3 เป็นโฉนดที่ดิน (น.ส.4) ร้อยละ 1.9 เป็นภาษีบำรุงท้องที่ และร้อยละ 2.9 ไม่มีเอกสารสิทธิ์รับรอง

ตารางที่ 4.9 ปริมาณผลผลิตเฉลี่ย และรายได้จากการปลูกกล้วยหอมทอง

n=105

ประเด็น	จำนวน(ราย)	ร้อยละ
ปริมาณผลผลิตเฉลี่ย (กิโลกรัมต่อไร่)		
น้อยกว่า 3,001	33	31.4
3,001 – 4,000	42	40.0
มากกว่า 4,000	30	28.6
ค่าต่ำสุด = 1,200 ค่าสูงสุด = 6,000 ค่าเฉลี่ย = 3,651.33 S.D. = 921.986		

ประเด็น	จำนวน(ราย)	ร้อยละ
รายได้จากการปลูกกล้วยหอมทอง (บาทต่อไร่)		
น้อยกว่า 60,001	36	34.3
60,001 – 80,000	42	40.0
มากกว่า 80,000	27	25.7
ค่าต่ำสุด = 4,800 ค่าสูงสุด = 132,000		
ค่าเฉลี่ย = 69,049.86 S.D. = 22,189.324		
รายได้จากการขายต้นพันธุ์ (บาทต่อปี) (n=17)		
น้อยกว่า 10,000	4	23.5
10,000 – 25,000	9	53.0
มากกว่า 25,000	4	23.5
ค่าต่ำสุด = 2,000 ค่าสูงสุด = 32,500		
ค่าเฉลี่ย = 15,864.71 S.D. = 9,596.154		

ปริมาณผลผลิตเฉลี่ย เกษตรกรร้อยละ 40.0 มีปริมาณผลผลิตกล้วยหอมทองเฉลี่ย 3,001-4,000 กิโลกรัมต่อไร่ รองลงมาร้อยละ 31.4 ผลผลิตเฉลี่ย น้อยกว่า 3,001 กิโลกรัมต่อไร่ และร้อยละ 28.6 ผลผลิตเฉลี่ยมากกว่า 4,000 กิโลกรัมต่อไร่ โดยเกษตรกรมีปริมาณผลผลิตกล้วยหอมทอง ต่ำสุด 1,200 กิโลกรัมต่อไร่ สูงสุด 6,000 กิโลกรัมต่อไร่ เฉลี่ย 3,651.33 กิโลกรัมต่อไร่ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 921.986

รายได้จากการปลูกกล้วยหอมทอง เกษตรกรร้อยละ 40.0 มีรายได้จากการปลูกกล้วยหอมทอง 60,001-80,000 บาทต่อไร่ รองลงมาร้อยละ 34.3 รายได้น้อยกว่า 60,001 บาทต่อไร่ และร้อยละ 25.7 รายได้มากกว่า 80,000 บาทต่อไร่ โดยเกษตรกรมีรายได้จากการปลูกกล้วยหอมทอง ต่ำสุด 4,800 บาทต่อไร่ สูงสุด 132,000 บาทต่อไร่ ค่าเฉลี่ย 69,049.86 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 22,189.324 โดยเกษตรกรมีรายได้จากการขายต้นพันธุ์(n=17) เฉลี่ย 15,864.71 บาทต่อปี

ตารางที่ 4.10 ช่องทางการจำหน่ายกล้วยหอมทอง

n=105

ประเด็น	จำนวน(ราย)	ร้อยละ
ช่องทางการจำหน่าย (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
จำหน่ายตลาดอำเภอหรือจังหวัด	95	90.5
รวบรวมผลผลิตจำหน่ายผ่านกลุ่ม	90	85.7
ส่งออกต่างประเทศ	22	21.0
ห้างสรรพสินค้า	8	7.6
จำหน่ายออนไลน์	4	3.8

ช่องทางการจำหน่าย เกษตรกรร้อยละ 90.5 จำหน่ายกล้วยหอมทองตลาดอำเภอหรือจังหวัด รองลงมาร้อยละ 85.7 รวบรวมผลผลิตจำหน่ายผ่านกลุ่ม ร้อยละ 21.0 ส่งออกต่างประเทศ ร้อยละ 7.6 จำหน่ายในห้างสรรพสินค้า และร้อยละ 3.8 จำหน่ายออนไลน์

ตารางที่ 4.11 ต้นทุนการผลิตกล้วยหอมทอง

n=105

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย(บาทต่อไร่)	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	(S.D.)
ค่าแรงงาน	19,514.88	2,133.33	30,600	6,403.460
ค่าเตรียมดิน ขุดหลุม	700.79	200	1700	246.746
ค่าปลูก รวมค่าเตรียมพันธุ์	657.86	200	2400	373.480
ค่าดูแลรักษา	16,777.46	833.33	28,800	6,583.021
ค่าใช้จ่ายในการเก็บเกี่ยว	1,378.77	300	5,400	931.640
ค่าวัสดุ	8,716.49	1,400	18,500	2,677.226
ค่าพันธุ์	5,402.24	600	12,250	2,006.710
ค่าปุ๋ย	2,220.00	200	30,000	2,855.061
ค่าสารปราบศัตรูพืช (n=10)	847.86	300	1,000	268.236
ค่าวัสดุ และอื่นๆ (n=102)	1,308.03	250	6,000	985.852
ค่าเช่าที่ดิน (n=10)	2,045.00	200	5,000	1,528.698
ค่าเสียโอกาสเงินลงทุน	658.73	201.25	984.67	183.539
ค่าเสื่อมอุปกรณ์	81.12	81.12	81.12	.000
ค่าเสียโอกาสอุปกรณ์	8.86	8.86	8.86	.000
รวมต้นทุนต่อไร่	29,174.85	-	-	8,115.957

จากตารางที่ 4.11 ต้นทุนการผลิตกล้วยหอมทองของเกษตรกร ผลการวิจัยพบว่าเกษตรกรมีต้นทุนการผลิตกล้วยหอมทองเฉลี่ย 29,174.85 บาทต่อไร่ ค่าต่ำสุด 8,916.23 บาทต่อไร่ ค่าสูงสุด 43,774.65 บาทต่อไร่ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 8,115.957 โดยมีค่าแรงงานรวมเฉลี่ย 19,514.88 บาทต่อไร่ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 6,403.460 ค่าวัสดุรวมเฉลี่ย 8,716.49 บาทต่อไร่ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2,677.226 ค่าเช่าที่ดินเฉลี่ย (n=10) 2,045.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1,528.698 ค่าเสียโอกาสเงินลงทุน 658.73 บาทต่อไร่ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 183.539 ค่าเสื่อมอุปกรณ์ 81.12 บาทต่อไร่ และค่าเสียโอกาสอุปกรณ์ 8.86 บาทต่อไร่

เมื่อเปรียบเทียบกับต้นทุนการผลิตกล้วยหอมของ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2563) ที่ 16,996.6 บาทต่อไร่ พบว่าผลการวิจัยมีต้นทุนการผลิตสูงกว่า 12,178.25 บาทต่อไร่ และเมื่อเปรียบเทียบกับข้อมูลต้นทุนการผลิตกล้วยหอมของของ สำนักงานเกษตรจังหวัดชัยภูมิ (2564) ที่ 12,990 บาทต่อไร่ พบว่าผลการวิจัยมีต้นทุนการผลิตสูงกว่า 16,184.55 บาทต่อไร่

2.2 การผลิตกล้วยหอมทองตามมาตรฐาน GAP และ GMP ด้านพันธุ์ การปลูก การดูแลรักษาและการจัดการผลผลิตหลังการเก็บเกี่ยวผลการวิเคราะห์ปรากฏดังนี้
ตารางที่ 4.12 การปฏิบัติด้านพันธุ์และการปลูกของเกษตรกร

ประเด็นการปฏิบัติ	เกษตรกรปฏิบัติ		ความหมาย
	n=105		
	จำนวน	ร้อยละ	
พันธุ์และการปลูก			
1 ใช้ต้นพันธุ์ หรือส่วนขยายพันธุ์จากแหล่งที่เชื่อถือได้	83	79.0	มาก
2 เลือกพื้นที่ปลูกไม่อยู่ในสภาพแวดล้อมซึ่งก่อให้เกิดการปนเปื้อน	98	93.3	มากที่สุด
3 ปลูกในพื้นที่ที่มีเอกสารสิทธิ์ถูกต้องตามกฎหมาย	91	86.7	มากที่สุด
4 วางผังแปลง และจัดทำรหัสข้อมูลประจำแปลง	42	40.0	น้อย
5 กำหนดระยะปลูกไม่ชิดจนเกิน	51	48.6	ปานกลาง
6 ไถเตรียมดินก่อนปลูก	92	87.6	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.12 การปฏิบัติด้านพันธุ์และการปลูกของเกษตรกร พบว่าเกษตรกรปฏิบัติมากที่สุด ได้แก่ การเลือกพื้นที่ปลูกไม่อยู่ในสภาพแวดล้อมซึ่งก่อให้เกิดการปนเปื้อน ร้อยละ 93.3 ไถเตรียมดินก่อนปลูก ร้อยละ 87.6 และปลูกในพื้นที่ที่มีเอกสารสิทธิ์ถูกต้องตามกฎหมาย ร้อยละ 86.7 รองลงมาปฏิบัติมาก ด้านการใช้ต้นพันธุ์หรือส่วนขยายพันธุ์จากแหล่งที่เชื่อถือได้ ร้อยละ 79.0 ปฏิบัติปานกลาง ด้านการกำหนดระยะปลูกไม่ชิดจนเกิน ร้อยละ 48.6 และปฏิบัติน้อยในด้านการวางผังแปลง และจัดทำรหัสข้อมูลประจำแปลง ร้อยละ 40.0

ตารางที่ 4.13 การปฏิบัติด้านการดูแลรักษาของเกษตรกร

ประเด็นการปฏิบัติ	เกษตรกรปฏิบัติ		ความหมาย
	จำนวน	ร้อยละ	
n=105			
การดูแลรักษา			
1 ใช้แหล่งน้ำจากแหล่งที่ไม่มีสภาพแวดล้อมซึ่งก่อให้เกิดการปนเปื้อน	97	92.4	มากที่สุด
2 มีวิธีการให้น้ำที่เหมาะสมกับความต้องการของพืช	98	93.3	มากที่สุด
3 ใช้ปุ๋ยและสารปรับปรุงดิน ตามคำแนะนำ	101	96.2	มากที่สุด
4 ใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตรตามคำแนะนำของฉลาก	90	85.7	มากที่สุด
5 ปลูกพืชคลุมดินในแปลงปลูก เพื่อช่วยลดการสูญเสียน้ำจากหน้าดิน	83	79.0	มาก
6 วิเคราะห์ความอุดมสมบูรณ์ก่อนฤดูกาลผลิต	50	47.6	ปานกลาง
7 งดการไถพรวนดินในแปลงกล้วย ในช่วงอายุ 3 เดือนขึ้นไป	78	74.3	มาก
8 มีอุปกรณ์การเกษตรและสถานที่จัดเก็บที่เหมาะสมและเพียงพอ	76	72.4	มาก
9 มีวิธีการจัดการกับวัสดุที่ได้จากการตัดแต่งหน่อและใบกล้วย	96	91.4	มากที่สุด
10 ทำค้ำยันต้นกล้วย	95	90.5	มากที่สุด
11 ทำการตัดแต่งและดูแลเครือ	93	88.6	มากที่สุด
12 ทำการคลุมถุงป้องกันแมลง	46	43.8	ปานกลาง
13 เก็บเกี่ยวผลผลิตที่มีอายุเก็บเกี่ยวที่เหมาะสม	90	85.7	มากที่สุด
14 คัดแยกและจัดชั้นคุณภาพผลผลิต และขนาดก่อนจำหน่าย	53	50.5	ปานกลาง
15 ดูแลรักษาอุปกรณ์และภาชนะบรรจุ เพื่อป้องกันการปนเปื้อน	52	49.5	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.13 การปฏิบัติด้านการดูแลรักษาของเกษตรกร พบว่า

ปฏิบัติมากที่สุด 8 ด้าน ได้แก่ ด้านการใช้ปุ๋ยและสารปรับปรุงดินตามคำแนะนำ มีวิธีการให้น้ำที่เหมาะสมกับความต้องการของพืช ใช้แหล่งน้ำจากแหล่งที่ไม่มีสภาพแวดล้อมซึ่งก่อให้เกิดการปนเปื้อน มีวิธีการจัดการกับวัสดุที่ได้จากการตัดแต่งหน่อและใบกล้วย ทำค้ำยันต้นกล้วย ทำการตัดแต่งและดูแลเครือ ใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตรตามคำแนะนำของฉลาก และเก็บเกี่ยวผลผลิตที่มีอายุเก็บเกี่ยวที่เหมาะสม

ปฏิบัติมาก 3 ด้าน ได้แก่ ปลูกพืชคลุมดินในแปลงปลูกเพื่อช่วยลดการสูญเสียน้ำจากหน้าดิน งดการไถพรวนดินในแปลงกล้วยในช่วงอายุ 3 เดือนขึ้นไป และมีอุปกรณ์การเกษตรและสถานที่จัดเก็บที่เหมาะสมและเพียงพอ

ปฏิบัติปานกลาง 4 ด้าน ได้แก่ คัดแยกและจัดชั้นคุณภาพผลผลิตและขนาด
ก่อนจำหน่าย ดูแลรักษาอุปกรณ์และภาชนะบรรจุเพื่อป้องกันการปนเปื้อน วิเคราะห์ความอุดม
สมบูรณ์ก่อนฤดูกาลผลิต และทำการคลุมถุงป้องกันแมลง
ตารางที่ 4.14 การปฏิบัติด้านการจัดการผลผลิตหลังเก็บเกี่ยวของเกษตรกร

n=105

ประเด็นการปฏิบัติ	เกษตรกรปฏิบัติ		ความหมาย
	จำนวน	ร้อยละ	
การจัดการผลผลิตหลังเก็บเกี่ยว			
1 สถานที่เก็บรวบรวมอยู่ในบริเวณที่ไม่เกิดการปนเปื้อน	67	63.8	มาก
2 มีเครื่องมือและอุปกรณ์เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน	69	65.7	มาก
3 มีระบบจัดการของเสียในบริเวณอาคารและส่วนการผลิต	45	42.9	ปานกลาง
4 มีแหล่งน้ำสะอาดในปริมาณเพียงพอ	64	61.0	มาก
5 ที่พักผลผลิตมีความเหมาะสม สามารถป้องกันการชุกซ์ผลผลิตได้	53	50.5	ปานกลาง
6 ภาชนะบรรจุ (Packaging) สามารถป้องกันการปนเปื้อนได้	43	41.0	ปานกลาง
7 มีการจัดเก็บเอกสารและบันทึกข้อมูลกระบวนการผลิตไว้	57	54.3	ปานกลาง
8 ผู้ปฏิบัติงานและบุคคลภายนอกรักษาความสะอาดส่วนบุคคล	57	54.3	ปานกลาง
9 มีการฝึกอบรมเกี่ยวกับสุขลักษณะส่วนบุคคล	53	50.5	ปานกลาง
10 การขนส่งมีการป้องกันการปนเปื้อนและการเสื่อมคุณภาพของผลผลิต	50	47.6	ปานกลาง
11 มีระบบการตามสอบผลผลิต	43	41.0	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.14 การปฏิบัติด้านการจัดการผลผลิตหลังเก็บเกี่ยว พบว่าเกษตรกร
ปฏิบัติมาก 3 ด้าน ได้แก่ มีเครื่องมือและอุปกรณ์เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน
สถานที่เก็บรวบรวมอยู่ในบริเวณที่ไม่เกิดการปนเปื้อน และมีแหล่งน้ำสะอาดในปริมาณเพียงพอ
ปฏิบัติปานกลาง 8 ด้าน ได้แก่ มีการจัดเก็บเอกสารและบันทึกข้อมูล
กระบวนการผลิต ผู้ปฏิบัติงานและบุคคลภายนอกรักษาความสะอาดส่วนบุคคล ที่พักผลผลิตมี
ความเหมาะสมสามารถป้องกันการชุกซ์ผลผลิตได้มี มีการฝึกอบรมเกี่ยวกับสุขลักษณะส่วนบุคคล
การขนส่งมีการป้องกันการปนเปื้อนและการเสื่อมคุณภาพของผลผลิต มีระบบจัดการของเสียใน
บริเวณอาคารและส่วนการผลิต ภาชนะบรรจุ (Packaging) สามารถป้องกันการปนเปื้อนได้ และมี
ระบบการตามสอบผลผลิต

2.3 การปฏิบัติตามการส่งเสริมเกษตรกรแบบแปลงใหญ่ของเกษตรกร ผลการวิเคราะห์
ปรากฏดังนี้

ตารางที่ 4.15 การปฏิบัติตามการส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ของเกษตรกร

ประเด็นการปฏิบัติ	เกษตรกรปฏิบัติ		ความหมาย
	จำนวน	ร้อยละ	
1. เกษตรกรสมัครใจเข้าร่วมกลุ่มแปลงใหญ่	105	100.0	มากที่สุด
2. พื้นที่อยู่ภายในชุมชนที่ใกล้เคียงกัน	92	87.6	มากที่สุด
3. มีการผลิตในพื้นที่ที่เหมาะสม	97	92.4	มากที่สุด
4. เป็นพื้นที่ที่มีเอกสารสิทธิ์	81	77.1	มาก
5. มีการเก็บข้อมูลแผนการผลิต	47	44.8	ปานกลาง
6. มีการกำหนดเป้าหมายแผนการปฏิบัติ แผนธุรกิจของกลุ่มร่วมกัน	41	39.0	น้อย
7. มีการวางแผนการผลิตของกลุ่มและการบริหารจัดการกลุ่มร่วมกัน	45	42.9	ปานกลาง
8. ได้รับการถ่ายทอดความรู้ในการพัฒนากลุ่ม	88	83.8	มากที่สุด
9. มีการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม	73	69.5	มาก
10. มีการจำหน่ายผลผลิตร่วมกัน	89	84.8	มากที่สุด
11. มีการรวมกันผลิต เพื่อลดต้นทุนเพิ่มผลผลิต	84	80.0	มาก
12. สินค้าผ่านการรับรองมาตรฐาน GAP	27	25.7	น้อย
13. เป็นเกษตรกรปราดเปรื่อง (Smart Farmer)	15	14.3	น้อยที่สุด
14. สามารถรวมกันเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปลงใหญ่	102	97.1	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.15 การปฏิบัติตามการส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ของเกษตรกร พบว่าเกษตรกร

ปฏิบัติมากที่สุด 6 ด้าน ได้แก่ เกษตรกรสมัครใจเข้าร่วมกลุ่มแปลงใหญ่ สามารถรวมกันเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปลงใหญ่ มีการผลิตในพื้นที่ที่เหมาะสม พื้นที่อยู่ภายในชุมชนที่ใกล้เคียงกัน มีการจำหน่ายผลผลิตร่วมกัน และได้รับการถ่ายทอดความรู้ในการพัฒนากลุ่ม

ปฏิบัติมาก 3 ด้าน ได้แก่ มีการรวมกันผลิตเพื่อลดต้นทุนเพิ่มผลผลิต พื้นที่ปลูกเป็นพื้นที่ที่มีเอกสารสิทธิ์ และมีการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม

ปฏิบัติปานกลาง 2 ด้าน ได้แก่ มีการเก็บข้อมูลแผนการผลิต และมีการวางแผนการผลิตของกลุ่มและการบริหารจัดการกลุ่มร่วมกัน

ปฏิบัติน้อย 2 ด้าน ได้แก่ มีการกำหนดเป้าหมายแผนการปฏิบัติแผนธุรกิจของกลุ่มร่วมกัน และสินค้าผ่านการรับรองมาตรฐาน GAP

ปฏิบัติน้อยที่สุด คือ เป็นเกษตรกรปราดเปรื่อง (Smart Farmer)

จากผลการศึกษา ตอนที่ 1 อายุของเกษตรกร ตอนที่ 2.1 ประสิทธิภาพการปลูกกล้วยหอมทอง ปริมาณผลผลิตและต้นทุนการผลิตกล้วยหอมทอง นำมาทดสอบความสัมพันธ์กับค่าเฉลี่ย การปฏิบัติของเกษตรกรตามมาตรฐาน GAP และ GMP ตอนที่ 2.2 แสดงดังตารางที่ 4.16 ตารางที่ 4.16 แสดงการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตาม มาตรฐาน GAP และ GMP ของเกษตรกร

ปัจจัย	การปฏิบัติตามมาตรฐาน GAP และ GMP ของเกษตรกร					
	อายุของเกษตรกร		ประสิทธิภาพปลูก กล้วยหอมทอง		ต้นทุนการผลิต กล้วยหอมทอง	
	Pearson Correlation	Sig (2-tailed)	Pearson Correlation	Sig (2-tailed)	Pearson Correlation	Sig (2-tailed)
ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับ การปฏิบัติตามมาตรฐาน GAP และ GMP ของ เกษตร	-.203*	0.038	.280**	0.004	-.327**	0.001

* ความสัมพันธ์ที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

** ความสัมพันธ์ที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 4.16 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามมาตรฐาน GAP และ GMP ของเกษตรกร ผลการวิจัยพบว่า

อายุของเกษตรกร มีค่า Sig (2-tailed) เท่ากับ 0.038 ซึ่งน้อยกว่า 0.05 มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามมาตรฐาน GAP และ GMP ของเกษตรกร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson Correlation) เท่ากับ -.203

ประสิทธิภาพปลูกกล้วยหอมทอง มีค่า Sig (2-tailed) เท่ากับ 0.004 ซึ่งน้อยกว่า 0.01 มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามมาตรฐาน GAP และ GMP ของเกษตรกร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson Correlation) เท่ากับ .280

ต้นทุนการผลิตกล้วยหอมทอง มีค่า Sig (2-tailed) เท่ากับ 0.001 ซึ่งน้อยกว่า 0.01 มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามมาตรฐาน GAP และ GMP ของเกษตรกร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson Correlation) เท่ากับ -.327

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอของเกษตรกร ในการผลิตกล้วยหอมทองแปลงใหญ่จังหวัดชัยภูมิ

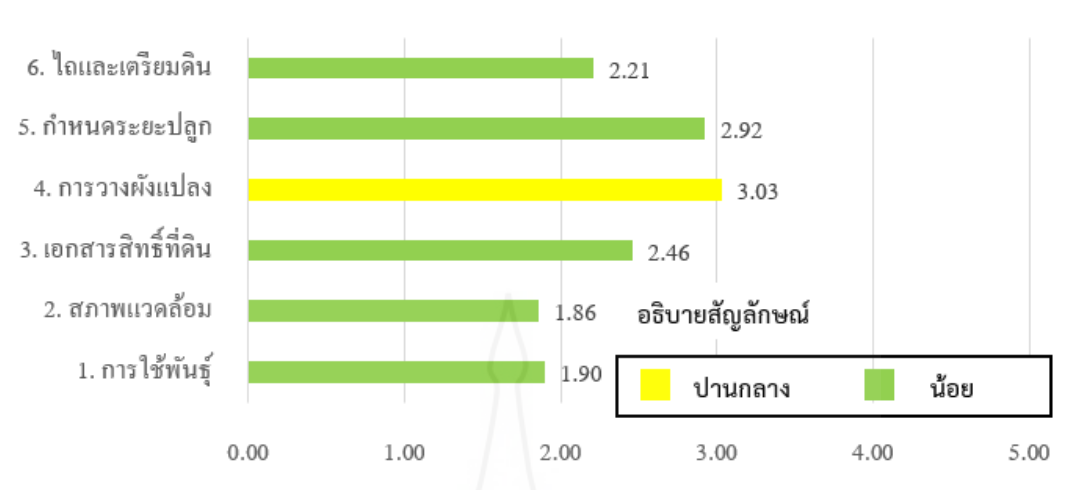
ปัญหาและข้อเสนอของเกษตรกร ในการผลิตกล้วยหอมทองแปลงใหญ่จังหวัดชัยภูมิ ผู้วิจัยได้ศึกษาปัญหาและข้อเสนอของเกษตรกร ในด้านการปลูก การดูแลรักษา และการจัดการผลผลิตหลังการเก็บเกี่ยว และการปฏิบัติตามการส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ของเกษตรกร ผลการวิเคราะห์ข้อมูล มีดังนี้

3.1 ปัญหาและข้อเสนอของเกษตรกร ในการผลิตกล้วยหอมทองแปลงใหญ่ ในประเด็น พันธุ์และการปลูก การดูแลรักษา และการจัดการผลผลิตหลังการเก็บเกี่ยว ผลการวิเคราะห์ปรากฏดังนี้

ตารางที่ 4.17 ปัญหาด้านพันธุ์และการปลูก

n=105			
ประเด็นปัญหา	ค่าเฉลี่ย	(S.D.)	ความหมาย
พันธุ์และการปลูก			
1 ใช้ต้นพันธุ์ หรือส่วนขยายพันธุ์จากแหล่งที่เชื่อถือได้	1.90	1.300	น้อย
2 เลือกพื้นที่ปลูก ไม่อยู่ในสภาพแวดล้อมซึ่งก่อให้เกิดการปนเปื้อน	1.86	1.032	น้อย
3 ปลูกในพื้นที่ที่มีเอกสารสิทธิ์ถูกต้องตามกฎหมาย	2.46	1.352	น้อย
4 วางผังแปลง และจัดทำรหัสข้อมูลประจำแปลง	3.03	1.189	ปานกลาง
5 กำหนดระยะปลูกไม่ชัดเจนเกินไป	2.92	.917	ปานกลาง
6 ไถเตรียมดินก่อนปลูก	2.21	.862	น้อย

จากตารางที่ 4.17 ปัญหาด้านพันธุ์และการปลูก พบว่าเกษตรกรมีระดับปัญหาปานกลาง 2 ด้าน ได้แก่ การวางผังแปลงและจัดทำรหัสข้อมูลประจำแปลงปลูก (ค่าเฉลี่ย 3.03) และการกำหนดระยะปลูกไม่ชัดเจนเกินไป (ค่าเฉลี่ย 2.92) เกษตรกรมีปัญหาระดับน้อย 4 ด้าน ได้แก่ พื้นที่ที่มีเอกสารสิทธิ์ถูกต้องตามกฎหมาย (ค่าเฉลี่ย 2.46) ไถเตรียมดินก่อนปลูกและตากหน้าดินอย่างน้อย 7 วัน (ค่าเฉลี่ย 2.21) ใช้ต้นพันธุ์หรือส่วนขยายพันธุ์จากแหล่งที่เชื่อถือได้ (ค่าเฉลี่ย 1.90) และเลือกพื้นที่ปลูก ไม่อยู่ในสภาพแวดล้อมซึ่งก่อให้เกิดการปนเปื้อนวัตถุหรือสิ่งที่เป็นอันตรายต่อผลิต (ค่าเฉลี่ย 1.89) (ดังแสดงในภาพที่ 4.1)

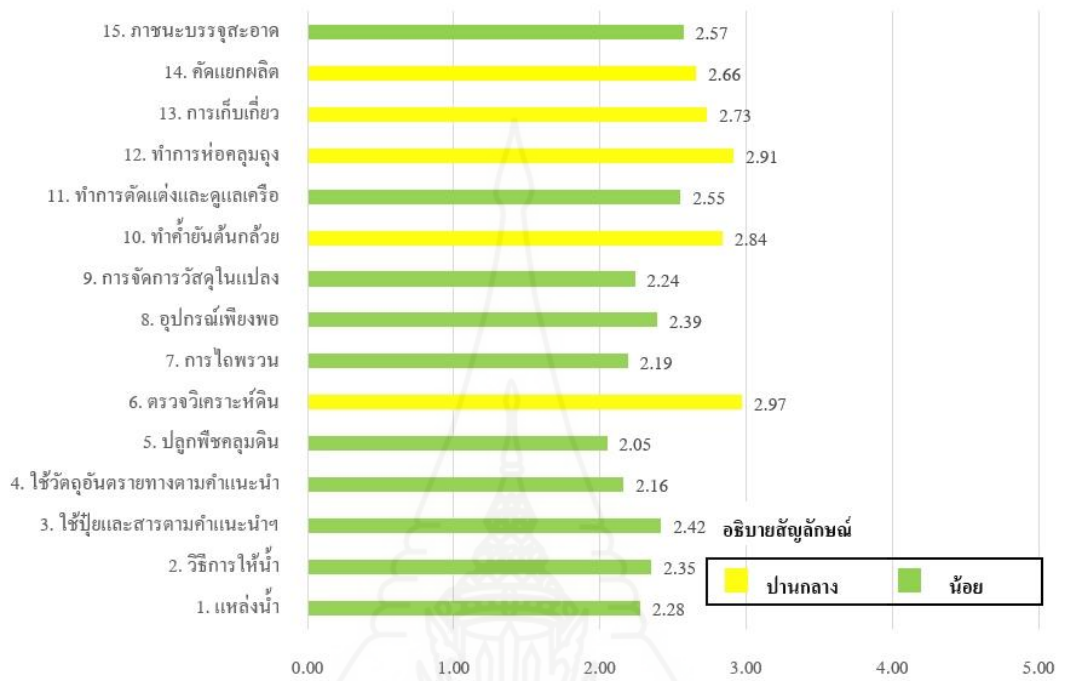
ภาพที่ 4.1 ระดับของปัญหาในการผลิตกล้วยหอมทอง ด้านพันธุ์และการปลูก การดูแลรักษา พบว่าเกษตรกรมีปัญหาสูงสุดใน 5 ประเด็น ดังตารางที่ 4.17 ตารางที่ 4.18 ปัญหาด้านการดูแลรักษา

n=105

ประเด็นปัญหา	ค่าเฉลี่ย	(S.D.)	ความหมาย
การดูแลรักษา			
1 วิเคราะห์ความอุดมสมบูรณ์ก่อนฤดูกาลผลิต	2.97	1.156	ปานกลาง
2 ทำการคลุมดูป้องกันแมลง	2.91	.962	ปานกลาง
3 ทำค้ำยันต้นกล้วย	2.84	1.048	ปานกลาง
4 เก็บเกี่ยวผลผลิตที่มีอายุเก็บเกี่ยวที่เหมาะสม	2.73	1.154	ปานกลาง
5 คัดแยกและจัดชั้นคุณภาพผลผลิต และขนาดก่อนจำหน่าย	2.66	1.231	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.18 ปัญหาด้านการดูแลรักษา พบว่าเกษตรกร มีปัญหาระดับปานกลาง 5 ด้าน ได้แก่ การวิเคราะห์ความอุดมสมบูรณ์ก่อนฤดูกาลผลิต (ค่าเฉลี่ย 2.97) การคลุมดูป้องกันแมลง (ค่าเฉลี่ย 2.91) การทำค้ำยันต้นกล้วย (ค่าเฉลี่ย 2.84) การเก็บเกี่ยวผลผลิตที่มีอายุเก็บเกี่ยวที่เหมาะสม (ค่าเฉลี่ย 2.73) และการคัดแยกและจัดชั้นคุณภาพผลผลิตและขนาดก่อนจำหน่าย (ค่าเฉลี่ย 2.66) และเกษตรกรมีปัญหาในระดับน้อย 10 ด้าน ได้แก่ การดูแลรักษาอุปกรณ์และภาชนะบรรจุ เพื่อป้องกันการปนเปื้อน (ค่าเฉลี่ย 2.57) การตัดแต่งและดูแลเครือ (ค่าเฉลี่ย 2.55) การใช้ปุ๋ยและสารปรับปรุงดิน ตามคำแนะนำ (ค่าเฉลี่ย 2.42) มีอุปกรณ์การเกษตรและสถานที่จัดเก็บที่เหมาะสมและเพียงพอ (ค่าเฉลี่ย 2.39) มีวิธีการให้น้ำที่เหมาะสมกับความต้องการของพืช (ค่าเฉลี่ย 2.35) ใช้แหล่งน้ำจากแหล่งที่ไม่มีสภาพแวดล้อมซึ่งก่อให้เกิดการปนเปื้อน (ค่าเฉลี่ย 2.28) มีวิธีการจัดการกับวัสดุที่ได้จากการตัดแต่งหน่อและใบกล้วย (ค่าเฉลี่ย 2.24) การงดการไถพรวนดินใน

แปลงกล้วย ในช่วงอายุ 3 เดือนขึ้นไป (ค่าเฉลี่ย 2.19) ใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตรตามคำแนะนำของฉลาก (ค่าเฉลี่ย 2.16) และปลูกพืชคลุมดินในแปลงปลูก เพื่อลดการสูญเสียน้ำจากหน้าดิน (ค่าเฉลี่ย 2.05) ดังแสดงในภาพที่ 4.2

ภาพที่ 4.2 ระดับของปัญหาในการผลิตกล้วยหอมทอง ด้านการดูแลรักษา
ตารางที่ 4.19 ปัญหาด้านการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว

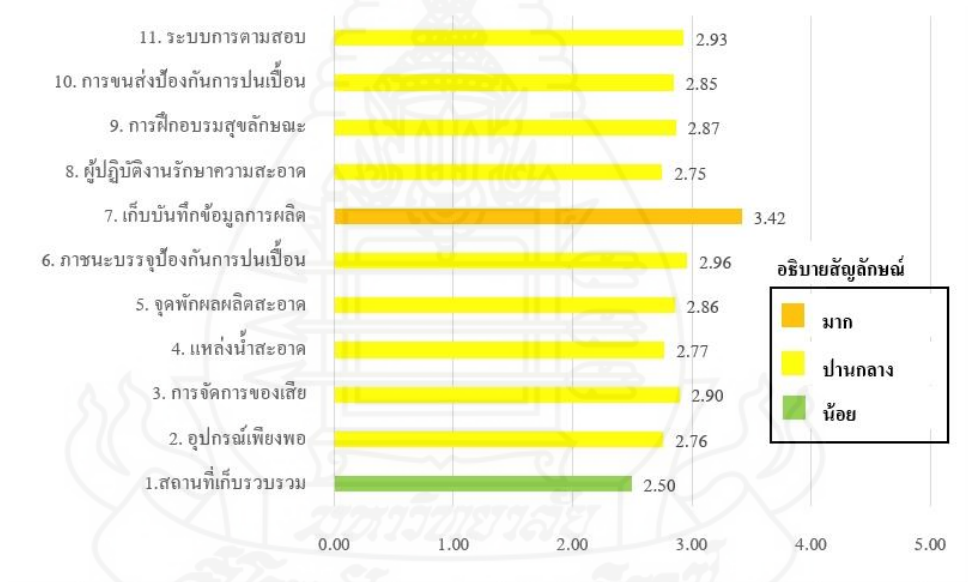
n=105

ประเด็นปัญหา	ค่าเฉลี่ย	(S.D.)	ความหมาย
การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว			
1 สถานที่เก็บรวบรวมอยู่ในบริเวณที่ไม่เกิดการปนเปื้อน	2.50	1.233	น้อย
2 มีเครื่องมือและอุปกรณ์เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน	2.76	1.221	ปานกลาง
3 มีระบบจัดการของเสียในบริเวณอาคารและส่วนการผลิต	2.90	1.208	ปานกลาง
4 มีแหล่งน้ำสะอาดในปริมาณเพียงพอ	2.77	1.242	ปานกลาง
5 ที่พักผลผลิตมีความเหมาะสม สามารถป้องกันการชูดขีดผลผลิตได้	2.86	1.147	ปานกลาง
6 ภาชนะบรรจุ (Packaging) สามารถป้องกันการปนเปื้อนได้	2.96	1.200	ปานกลาง
7 จัดการเก็บเอกสารและบันทึกข้อมูลกระบวนการผลิตไว้	3.42	0.998	มาก
8 ผู้ปฏิบัติงานและบุคคลภายนอกรักษาความสะอาดส่วนบุคคล	2.75	1.063	ปานกลาง
9 มีการฝึกอบรมเกี่ยวกับสุขลักษณะส่วนบุคคล	2.87	.748	ปานกลาง
10 การขนส่งป้องกันการปนเปื้อนและการเสื่อมคุณภาพของผลผลิต	2.85	1.007	ปานกลาง
11 มีระบบการตามสอบผลผลิต	2.93	1.012	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.19 ปัญหาด้านการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวเกี่ยวแปลงใหญ่ พบว่า **มีระดับปัญหามาก** ด้านการจัดการเก็บเอกสารและบันทึกข้อมูลกระบวนการผลิต เพื่อการตรวจสอบ (ค่าเฉลี่ย 3.42)

มีระดับปัญหาปานกลาง 9 ด้าน ได้แก่ ภาชนะบรรจุผลผลิต (Packaging) สามารถป้องกันการปนเปื้อนได้ (ค่าเฉลี่ย 2.96) ระบบการตามสอบผลผลิต (ค่าเฉลี่ย 2.93) ระบบจัดการของเสียในบริเวณอาคารและส่วนการผลิต (ค่าเฉลี่ย 2.90) การฝึกอบรมเกี่ยวกับสุขลักษณะส่วนบุคคล (ค่าเฉลี่ย 2.87) ที่พักผลผลิตมีความเหมาะสม สามารถป้องกันการชุกชืดผลผลิตได้ (ค่าเฉลี่ย 2.86) การขนส่งมีการป้องกันการปนเปื้อนและการเสื่อมคุณภาพของผลผลิต (ค่าเฉลี่ย 2.85) แหล่งน้ำสะอาดในปริมาณเพียงพอ (ค่าเฉลี่ย 2.77) เครื่องมือและอุปกรณ์เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน (ค่าเฉลี่ย 2.76) และผู้ปฏิบัติงานและบุคคลภายนอกรักษาความสะอาดส่วนบุคคล (ค่าเฉลี่ย 2.75)

มีระดับปัญหาน้อย ด้านสถานที่เก็บรวบรวมอยู่ในบริเวณที่ไม่เกิดการปนเปื้อน (ค่าเฉลี่ย 2.5) ดังแสดงในภาพที่ 4.3

ภาพที่ 4.3 ระดับของปัญหาในการผลิตกล้วยหอมทอง ด้านการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว ข้อเสนอแนะในการผลิตกล้วยหอมทอง โดยจากการสัมภาษณ์เกษตรกรได้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการผลิตกล้วยหอมทอง สรุปได้ ดังนี้

- 1) ควรใช้พันธุ์ ที่มีลักษณะตรงตามพันธุ์ จากแหล่งที่เชื่อถือได้ และปลอดโรค เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ
- 2) ควรปลูกกล้วยหอมทองในระยะปลูกไม่ชิดเกินไป เพื่อป้องกันการสะสมของโรค และแมลงศัตรูกล้วย และทำให้คุณภาพผลผลิตกล้วยตรงตามความต้องการของตลาด

- 3) ควรปลูกกล้วยในพื้นที่ที่มีเอกสารสิทธิ์ถูกต้องตามกฎหมายเพื่อปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ของขอรับรองมาตรฐานการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัย
- 4) ควรใช้วิธีการให้น้ำแบบน้ำราดร่องกล้วย และปลูกพืชคลุมดินหรือใช้วัสดุที่ได้จากการตัดแต่งหน่อและใบกล้วย คลุมดินเพื่อลดการคายน้ำ
- 5) ควรตรวจวิเคราะห์ดินก่อนทำการปลูกกล้วย และใส่ปุ๋ยให้ตรงกับสภาพดินตามค่าวิเคราะห์ดิน
- 6) ควรวางแผนการผลิตกล้วยให้สามารถได้ผลผลิตกล้วยตลอดทั้งปี โดยเว้นระยะการปลูกกล้วยอย่างน้อย 2-3 เดือน และพื้นที่ปลูกกล้วย ไม่ควรเยอะจนเกินกำลังแรงงานในครัวเรือนที่สามารถดูแลรักษาได้
- 7) อุปกรณ์ ภาชนะในการเก็บเกี่ยวและพักผลผลิตควรมีมาตรฐานและรักษาความสะอาดเพื่อป้องกันการปนเปื้อนและส่งผลกระทบต่อคุณภาพกล้วยที่อาจลดลงได้
- 8) สถานที่เก็บรวบรวมผลผลิตกล้วย ควรเป็นโรงเรือนสำหรับคัดแยกบรรจุภัณฑ์ ผลไม้ตามมาตรฐาน GMP ที่ไม่เสี่ยงต่อการปนเปื้อนที่มีผลต่อคุณภาพ
- 9) ควรจดบันทึก และจัดเก็บเอกสารกระบวนการผลิตทุกขั้นตอน เพื่อสามารถตรวจสอบย้อนกลับ
- 10) ควรมีระบบตามสอบผลผลิต หรือเครื่องหมายแสดงแหล่งผลิต เพื่อสามารถตรวจสอบย้อนกลับและเป็นมาตรฐานที่ต้องการสำหรับการส่งออกกล้วย

3.2 ปัญหาและข้อเสนอของเกษตรกร ในการปฏิบัติตามการส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ ผลการวิเคราะห์ปรากฏดังนี้

ตารางที่ 4.20 ปัญหาและข้อเสนอของเกษตรกรในการปฏิบัติตามการส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่

n=105

ประเด็นปัญหา	ค่าเฉลี่ย	(S.D.)	ความหมาย
1. เกษตรกรสมัครใจเข้าร่วมกลุ่มแปลงใหญ่	1.71	.817	น้อยที่สุด
2. พื้นที่อยู่ภายในชุมชนที่ใกล้เคียงกัน	1.97	1.051	น้อย
3. มีการผลิตในพื้นที่เหมาะสม	2.06	.897	น้อย
4. เป็นพื้นที่ที่มีเอกสารสิทธิ์	2.30	1.018	น้อย
5. มีการเก็บข้อมูลแผนการผลิต	3.00	1.065	ปานกลาง
6. มีการกำหนดเป้าหมายแผนการปฏิบัติ แผนธุรกิจของกลุ่มร่วมกัน	3.00	1.118	ปานกลาง
7. มีการวางแผนการผลิตของกลุ่มและการบริหารจัดการกลุ่มร่วมกัน	3.10	1.114	ปานกลาง
8. ได้รับการถ่ายทอดความรู้ในการพัฒนากลุ่ม	2.89	.913	ปานกลาง
9. มีการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม	2.76	1.005	ปานกลาง

ประเด็นปัญหา	ค่าเฉลี่ย	(S.D.)	ความหมาย
10. มีการจำหน่ายผลผลิตร่วมกัน	2.53	.941	น้อย
11. มีการรวมกันผลิต เพื่อลดต้นทุนเพิ่มผลผลิต	2.68	.860	ปานกลาง
12. สินค้าผ่านการรับรองมาตรฐาน GAP	3.31	1.050	ปานกลาง
13 เป็นเกษตรกรปราดเปรื่อง (Smart Farmer)	3.67	.768	มาก
14. สามารถรวมกันเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปลงใหญ่	2.22	.920	น้อย

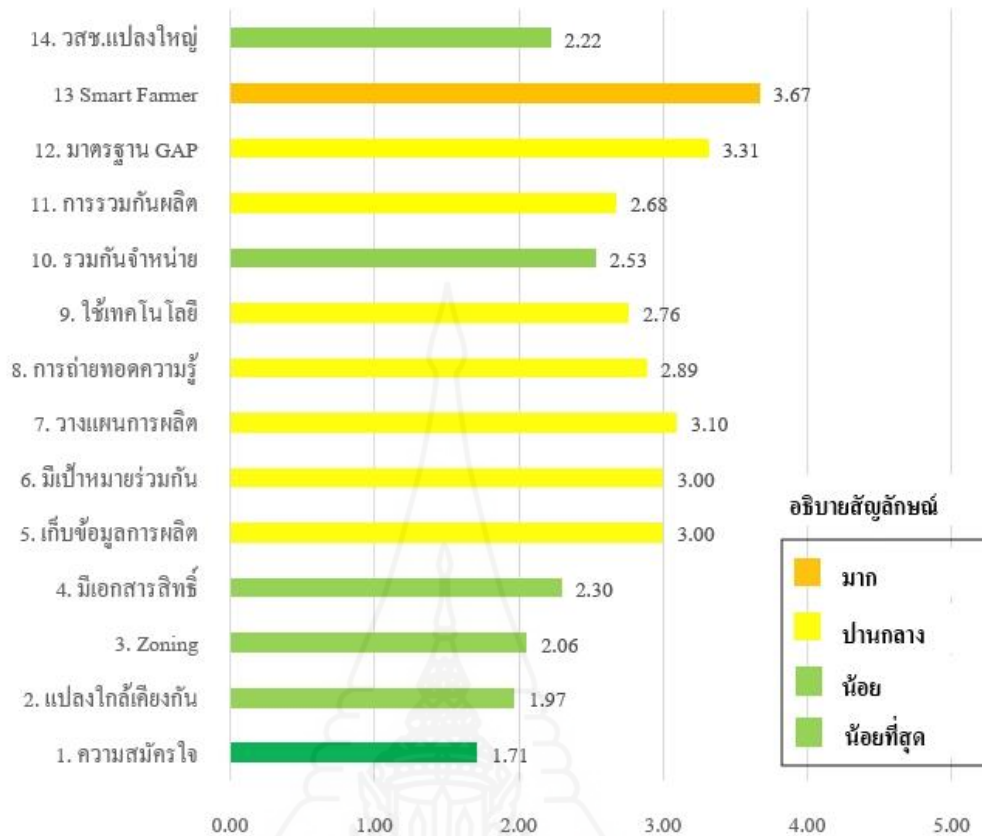
จากตารางที่ 4.20 ปัญหาและข้อเสนอของเกษตรกรในการปฏิบัติตามการส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ พบว่าเกษตรกร

มีระดับปัญหามาก ด้านการเป็นเกษตรกรปราดเปรื่อง (Smart Farmer)
(ค่าเฉลี่ย 3.67)

มีระดับปัญหปานกลาง 7 ด้าน ได้แก่ สินค้าผ่านการรับรองมาตรฐาน GAP (ค่าเฉลี่ย 3.31) การวางแผนการผลิตของกลุ่มและการบริหารจัดการกลุ่มร่วมกัน (ค่าเฉลี่ย 3.10) การเก็บข้อมูลแผนการผลิต (ค่าเฉลี่ย 3.00) การกำหนดเป้าหมายแผนการปฏิบัติแผนธุรกิจของกลุ่มร่วมกัน (ค่าเฉลี่ย 3.00) ได้รับการถ่ายทอดความรู้ในการพัฒนา กลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 2.89) การใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม (ค่าเฉลี่ย 2.76) และการรวมกันผลิต เพื่อลดต้นทุนเพิ่มผลผลิต (ค่าเฉลี่ย 2.68)

มีระดับปัญหาน้อย 5 ด้าน ได้แก่ การจำหน่ายผลผลิตร่วมกัน (ค่าเฉลี่ย 2.53) พื้นที่ปลูกมีเอกสารสิทธิ์ (ค่าเฉลี่ย 2.30) สามารถรวมกันเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปลงใหญ่ (ค่าเฉลี่ย 2.22) มีการผลิตในพื้นที่เหมาะสม (ค่าเฉลี่ย 2.06) และพื้นที่อยู่ในชุมชนที่ใกล้เคียงกัน (ค่าเฉลี่ย 1.97)

มีระดับปัญหาน้อย ด้านความสมัครใจเข้าร่วมกลุ่มแปลงใหญ่ (ค่าเฉลี่ย 1.71)
(ดังแสดงในภาพที่ 4.4)

ภาพที่ 4.4 ระดับของปัญหาในการปฏิบัติตามการส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติตามการส่งเสริมแบบแปลงใหญ่ โดยจากการสัมภาษณ์เกษตรกรได้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติตามการส่งเสริมแบบแปลงใหญ่ สรุปได้ ดังนี้

1) ควรเก็บข้อมูลการผลิตของสมาชิกแปลงใหญ่เพื่อนำมาวางแผนการผลิตกล้วย เพื่อให้ได้ผลผลิตตามความต้องการของตลาดตลอดทั้งปี และสามารถให้บริหารจัดการผลผลิตกล้วยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2) ควรมีการประชุมหารือเพื่อกำหนดเป้าหมาย และแผนการปฏิบัติงานร่วมกัน เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย

3) ควรพัฒนาคนรุ่นใหม่ให้เป็นแกนนำในการบริหารจัดการแปลงใหญ่ ร่วมกับผู้นำกลุ่ม เพื่อเป็นกำลังในด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมพัฒนาการผลิต

4) ควรพัฒนาการผลิตกล้วยให้ได้มาตรฐาน GAP แบบกลุ่ม เพื่อให้สามารถส่งออกผลผลิตไปยังต่างประเทศ

5) เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีประสบการณ์ปลูกกล้วยหอมทอง ควรได้รับการถ่ายทอดความรู้ด้านเทคโนโลยีการผลิตที่เหมาะสม

ตอนที่ 4 ความต้องการและแนวทางการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองแบบแปลงใหญ่

4.1 จากการสัมภาษณ์เกษตรกรเกี่ยวกับความต้องการการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองแบบแปลงใหญ่ของเกษตรกรสมาชิกแปลงใหญ่จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 105 ราย ในประเด็นระดับความรู้และความต้องการการส่งเสริม ระดับความต้องการช่องทางในการส่งเสริม และระดับความต้องการวิธีการส่งเสริม ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏ ดังนี้

ตารางที่ 4.21 ระดับความรู้ที่ได้รับและความต้องการการส่งเสริม

เนื้อหาที่ต้องการส่งเสริม	ระดับความรู้ที่ได้รับ		ระดับความต้องการ	
	ค่าเฉลี่ย	ความหมาย	ค่าเฉลี่ย	ความหมาย
1. พันธุ์ และการคัดเลือกพันธุ์	3.13	ปานกลาง	4.82	มากที่สุด
2. การปลูก	3.25	ปานกลาง	4.79	มากที่สุด
3. การดูแลรักษา	3.19	ปานกลาง	4.80	มากที่สุด
4. โรค แมลง ศัตรูพืช และการป้องกันกำจัด	2.82	ปานกลาง	4.75	มากที่สุด
5. การจัดการผลผลิตให้ได้คุณภาพ	2.90	ปานกลาง	4.72	มากที่สุด
6. การเก็บเกี่ยวและวิทยาการหลังการเก็บเกี่ยว	2.92	ปานกลาง	4.67	มากที่สุด
7. การแปรรูปและการเพิ่มมูลค่าสินค้า	2.58	น้อย	4.42	มากที่สุด
8. การตลาด	1.93	น้อย	4.27	มากที่สุด
9. การบริหารจัดการกลุ่ม	1.90	น้อย	4.15	มาก
10.การจัดทำบัญชี	1.80	น้อยที่สุด	4.06	มาก

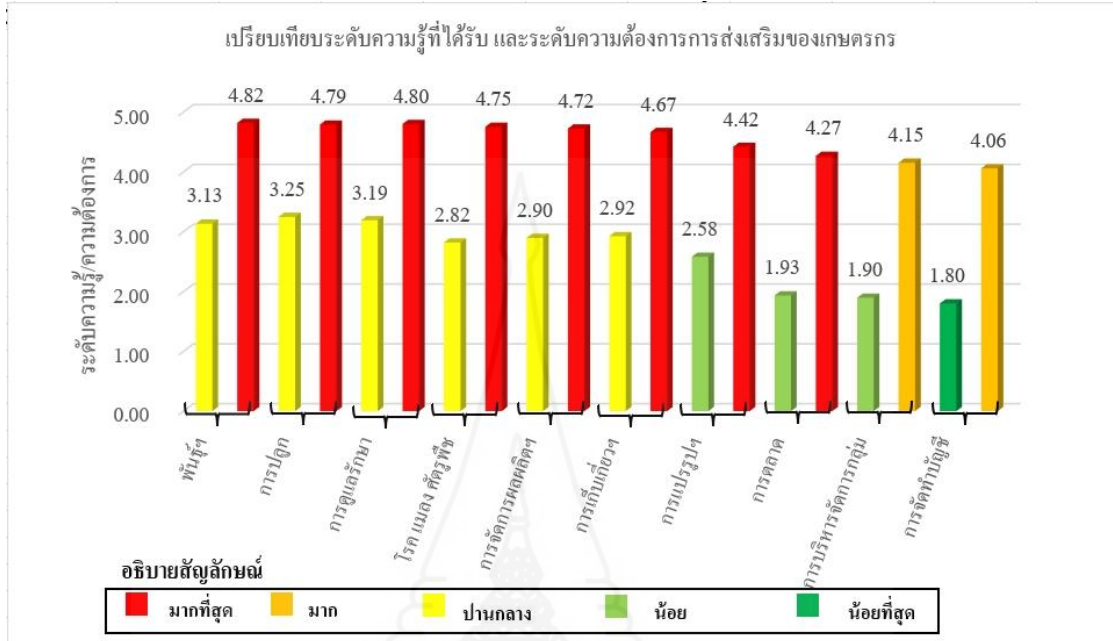
จากตารางที่ 4.21 ระดับความรู้ที่ได้รับและความต้องการการส่งเสริม พบว่าเกษตรกรมีระดับความรู้ปานกลาง 6 ด้าน ได้แก่ การปลูก การดูแลรักษา พันธุ์และการคัดเลือกพันธุ์ การเก็บเกี่ยวและวิทยาการหลังการเก็บเกี่ยว การจัดการผลผลิตให้ได้คุณภาพ และ โรค แมลง ศัตรูพืชและการป้องกันกำจัด

มีระดับความรู้น้อย 3 ด้าน ได้แก่ การแปรรูปและการเพิ่มมูลค่าสินค้า การตลาด และการบริหารจัดการกลุ่ม

มีระดับความรู้น้อยที่สุด ด้านการจัดทำบัญชี

เกษตรกรต้องการการส่งเสริมในระดับมากที่สุด 8 ด้าน ได้แก่ พันธุ์และการคัดเลือกพันธุ์ การดูแลรักษา การปลูก โรค แมลง ศัตรูพืชและการป้องกันกำจัด การจัดการผลผลิตให้ได้คุณภาพ การเก็บเกี่ยวและวิทยาการหลังการเก็บเกี่ยว การแปรรูปและการเพิ่มมูลค่าสินค้า และ การตลาด

เกษตรกรต้องการการส่งเสริมในระดับมาก 2 ด้าน ได้แก่ การบริหารจัดการกลุ่ม และการจัดทำบัญชี ดังแสดงภาพที่ 4.5

ภาพที่ 4.5 ระดับความรู้ที่ได้รับ และระดับความต้องการการส่งเสริมของเกษตรกร

จากผลการวิจัย ระดับความรู้ที่ได้รับและระดับความต้องการการส่งเสริมนำมาทดสอบความแตกต่างด้วยสถิติ (t-test) ดังแสดงในตารางที่ 4.21 ตารางที่ 4.22 ผลการทดสอบความแตกต่างด้วยสถิติ (t-test) ระดับความรู้ที่ได้รับ และระดับความต้องการการส่งเสริม

ระดับ	n	ค่าเฉลี่ย	SD	ค่าความแตกต่างเฉลี่ย	t	p
ความรู้ที่ได้รับ	105	2.64	.596	-1.90	-25.943	.000
ความต้องการการส่งเสริม	105	4.54	.558			

จากตารางที่ 4.22 ค่าเฉลี่ยความรู้ที่ได้รับของเกษตรกรเท่ากับ 2.64 อยู่ในระดับปานกลาง และค่าเฉลี่ยความต้องการการส่งเสริมของเกษตรกรเท่ากับ 4.54 อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อเปรียบเทียบของความรู้ที่ได้รับ และความต้องการการส่งเสริมของเกษตรกร พบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (p เท่ากับ .000)

ตารางที่ 4.23 ผลการทดสอบความแตกต่างด้วยสถิติ (t-test) ระดับความรู้ที่ได้รับ และระดับความต้องการการส่งเสริมในประเด็นความรู้

ความรู้ที่ได้รับ เปรียบเทียบกับความ ต้องการความรู้	n	ค่าเฉลี่ย	SD	ค่าความ แตกต่างเฉลี่ย	t	p
1. พันธุ์และการคัดเลือก พันธุ์	105	3.13	.748	-1.69	-23.006	.000
	105	4.82	.434			
2. การปลูก	105	3.25	.782	-1.54	-17.798	.000
	105	4.79	.532			
3. การดูแลรักษา	105	3.19	.761	-1.61	-20.863	.000
	105	4.80	.468			
4. โรค แมลง ศัตรูพืช และ การป้องกันกำจัด	105	2.82	.782	-1.93	-23.722	.000
	105	4.75	.496			
5. การจัดการผลผลิตให้ ได้คุณภาพ	105	2.90	.784	-1.83	-20.496	.000
	105	4.72	.563			
6. การเก็บเกี่ยวและวิทยา การหลังการเก็บเกี่ยว	105	2.92	.781	-1.74	-19.408	.000
	105	4.67	.615			
7. การแปรรูปและการเพิ่ม มูลค่า	105	2.58	.886	-1.84	-16.219	.000
	105	4.42	1.007			
8. การตลาด	105	1.93	.923	-2.33	-23.319	.000
	105	4.27	.983			
9. การบริหารจัดการกลุ่ม	105	1.90	.980	-2.26	-19.517	.000
	105	4.15	1.090			
10. การจัดทำบัญชี	105	1.80	.994	-2.26	-17.982	.000
	105	4.06	1.200			

จากตารางที่ 4.23 เมื่อเปรียบเทียบของความรู้ที่ได้รับ และความต้องการการส่งเสริมของเกษตรกรในประเด็นต่างๆ พบว่าทุกประเด็นมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (p เท่ากับ .000)

ตารางที่ 4.24 ระดับความต้องการช่องทางในการส่งเสริม

n=105

เนื้อหาที่ต้องการส่งเสริม	ระดับความต้องการช่องทางในการส่งเสริม (ค่าเฉลี่ย/ความหมาย)								
	สื่อบุคคล			สื่อสิ่งพิมพ์			สื่ออิเล็กทรอนิกส์		
	ราชการ	เอกชน	แผ่นพับ	คู่มือ	โปสเตอร์	วิทยุ	โทรทัศน์	วิดีโอ	อินเทอร์เน็ต
1. พันธุ์ และการคัดเลือกพันธุ์	4.63	3.70	3.05	3.40	3.12	1.86	3.41	4.18	3.26
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง	น้อย	มาก	มาก	ปานกลาง
2. การปลูก	4.63	3.70	3.05	3.40	3.13	1.86	3.43	4.18	3.25
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง	น้อย	มาก	มาก	ปานกลาง
3. การดูแลรักษา	4.63	3.70	3.05	3.40	3.13	1.86	3.43	4.18	3.25
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง	น้อย	มาก	มาก	ปานกลาง
4. โรค แมลง ศัตรูพืช และการป้องกันกำจัด	4.62	3.70	3.05	3.40	3.13	1.86	3.43	4.18	3.25
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง	น้อย	มาก	มาก	ปานกลาง
5. การจัดการผลผลิตให้ได้คุณภาพ	4.63	3.70	3.05	3.40	3.13	1.86	3.43	4.18	3.25
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง	น้อย	มาก	มาก	ปานกลาง
6. การเก็บเกี่ยวและวิทยาการหลังการเก็บเกี่ยว	4.63	3.70	3.05	3.40	3.13	1.86	3.43	4.18	3.25
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง	น้อย	มาก	มาก	ปานกลาง
7. การแปรรูปและการเพิ่มมูลค่าสินค้า	4.63	3.70	3.05	3.40	3.13	1.86	3.43	4.18	3.25
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง	น้อย	มาก	มาก	ปานกลาง
8. การตลาด	4.63	3.70	3.05	3.40	3.13	1.86	3.43	4.18	3.25
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง	น้อย	มาก	มาก	ปานกลาง

เนื้อหาที่ต้องการส่งเสริม	ระดับความต้องการช่องทางในการส่งเสริม (ค่าเฉลี่ย/ความหมาย)								
	สื่อบุคคล			สื่อสิ่งพิมพ์			สื่ออิเล็กทรอนิกส์		
	ราชการ	เอกชน	แผ่นพับ	คู่มือ	โปสเตอร์	วิทยุ	โทรทัศน์	วิดีโอ	อินเทอร์เน็ต
9. การบริหารจัดการกลุ่ม	4.63	3.70	3.05	3.40	3.13	1.86	3.43	4.18	3.25
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง	น้อย	มาก	มาก	ปานกลาง
10. การจัดทำบัญชี	4.63	3.70	3.05	3.40	3.13	1.86	3.43	4.18	3.25
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง	น้อย	มาก	มาก	ปานกลาง

มาก เอกชน ค่าเฉลี่ย 3.70 สื่อสิ่งพิมพ์ ระดับปานกลาง ได้แก่ คู่มือ โปสเตอร์ และแผ่นพับ ค่าเฉลี่ย 3.40 3.12 และ 3.05 ตามลำดับ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ระดับมาก ได้แก่ วิดีโอ และโทรทัศน์ ค่าเฉลี่ย 4.18 และ 3.41 ตามลำดับ ระดับปานกลาง อินเทอร์เน็ต ค่าเฉลี่ย 3.26 และระดับน้อย วิทยุ ค่าเฉลี่ย 1.86

การแปรรูปและการเพิ่มมูลค่าสินค้า เกษตรกรมีระดับความต้องการช่องทางการส่งเสริม จากสื่อบุคคล ระดับมากที่สุด จากหน่วยงานราชการ ค่าเฉลี่ย 4.63 ระดับมาก เอกชน ค่าเฉลี่ย 3.70 สื่อสิ่งพิมพ์ ระดับปานกลาง ได้แก่ คู่มือ โปสเตอร์ และแผ่นพับ ค่าเฉลี่ย 3.40 3.12 และ 3.05 ตามลำดับ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ระดับมาก ได้แก่ วิดีโอ และโทรทัศน์ ค่าเฉลี่ย 4.18 และ 3.41 ตามลำดับ ระดับปานกลาง อินเทอร์เน็ต ค่าเฉลี่ย 3.26 และระดับน้อย วิทยุ ค่าเฉลี่ย 1.86

การตลาด เกษตรกรมีระดับความต้องการช่องทางการส่งเสริม จากสื่อบุคคล ระดับมากที่สุด จากหน่วยงานราชการ ค่าเฉลี่ย 4.63 ระดับมาก เอกชน ค่าเฉลี่ย 3.70 สื่อสิ่งพิมพ์ ระดับปานกลาง ได้แก่ คู่มือ โปสเตอร์ และแผ่นพับ ค่าเฉลี่ย 3.40 3.12 และ 3.05 ตามลำดับ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ระดับมาก ได้แก่ วิดีโอ และโทรทัศน์ ค่าเฉลี่ย 4.18 และ 3.41 ตามลำดับ ระดับปานกลาง อินเทอร์เน็ต ค่าเฉลี่ย 3.26 และระดับน้อย วิทยุ ค่าเฉลี่ย 1.86

การบริหารจัดการกลุ่ม เกษตรกรมีระดับความต้องการช่องทางการส่งเสริม จากสื่อบุคคล ระดับมากที่สุด จากหน่วยงานราชการ ค่าเฉลี่ย 4.63 ระดับมาก เอกชน ค่าเฉลี่ย 3.70 สื่อสิ่งพิมพ์ ระดับปานกลาง ได้แก่ คู่มือ โปสเตอร์ และแผ่นพับ ค่าเฉลี่ย 3.40 3.12 และ 3.05 ตามลำดับ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ระดับมาก ได้แก่ วิดีโอ และโทรทัศน์ ค่าเฉลี่ย 4.18 และ 3.41 ตามลำดับ ระดับปานกลาง อินเทอร์เน็ต ค่าเฉลี่ย 3.26 และระดับน้อย วิทยุ ค่าเฉลี่ย 1.86

การจัดทำบัญชี เกษตรกรมีระดับความต้องการช่องทางการส่งเสริม จากสื่อบุคคล ระดับมากที่สุด จากหน่วยงานราชการ ค่าเฉลี่ย 4.63 ระดับมาก เอกชน ค่าเฉลี่ย 3.70 สื่อสิ่งพิมพ์ ระดับปานกลาง ได้แก่ คู่มือ โปสเตอร์ และแผ่นพับ ค่าเฉลี่ย 3.40 3.12 และ 3.05 ตามลำดับ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ระดับมาก ได้แก่ วิดีโอ และโทรทัศน์ ค่าเฉลี่ย 4.18 และ 3.41 ตามลำดับ ระดับปานกลาง อินเทอร์เน็ต ค่าเฉลี่ย 3.26 และระดับน้อย วิทยุ ค่าเฉลี่ย 1.86

ตารางที่ 4.25 ระดับความต้องการวิธีการส่งเสริม

n=105

เนื้อหาที่ต้องการส่งเสริม	ระดับความต้องการวิธีการส่งเสริม (ค่าเฉลี่ย/ความหมาย)			
	การบรรยาย	การสาธิต	การฝึกปฏิบัติ	การทัศนศึกษา
1. พันธุ์ และการคัดเลือกพันธุ์	3.20	4.23	4.78	4.11
	ปานกลาง	มากที่สุด	มากที่สุด	มาก
2. การปลูก	3.19	4.23	4.78	4.10
	ปานกลาง	มากที่สุด	มากที่สุด	มาก
3. การดูแลรักษา	3.19	4.23	4.78	4.10
	ปานกลาง	มากที่สุด	มากที่สุด	มาก
4. โรค แมลง ศัตรูพืช และการป้องกันกำจัด	3.19	4.23	4.78	4.10
	ปานกลาง	มากที่สุด	มากที่สุด	มาก
5. การจัดการผลผลิตให้ได้คุณภาพ	3.19	4.23	4.78	4.10
	ปานกลาง	มากที่สุด	มากที่สุด	มาก
6. การเก็บเกี่ยวและวิทยาการหลังการเก็บเกี่ยว	3.19	4.23	4.78	4.10
	ปานกลาง	มากที่สุด	มากที่สุด	มาก
7. การแปรรูปและการเพิ่มมูลค่าสินค้า	3.19	4.23	4.78	4.10
	ปานกลาง	มากที่สุด	มากที่สุด	มาก
8. การตลาด	3.19	4.23	4.78	4.10
	ปานกลาง	มากที่สุด	มากที่สุด	มาก
9. การบริหารจัดการกลุ่ม	3.19	4.23	4.78	4.10
	ปานกลาง	มากที่สุด	มากที่สุด	มาก
10.การจัดทำบัญชี	3.19	4.23	4.78	4.10
	ปานกลาง	มากที่สุด	มากที่สุด	มาก

จากตารางที่ 4.25 ระดับความต้องการวิธีการส่งเสริม พบว่า

พันธุ์ และการคัดเลือกพันธุ์ เกษตรกรมีระดับความต้องการวิธีการส่งเสริม ระดับมากที่สุด ได้แก่ การฝึกปฏิบัติ และการสาธิต ค่าเฉลี่ย 4.78 และ 4.23 ตามลำดับ ระดับมาก การทัศนศึกษา ค่าเฉลี่ย 4.10 และระดับปานกลาง การบรรยาย ค่าเฉลี่ย 3.20

การปลูก เกษตรกรมีระดับความต้องการวิธีการส่งเสริม ระดับมากที่สุด ได้แก่ การฝึกปฏิบัติ และการสาธิต ค่าเฉลี่ย 4.78 และ 4.23 ตามลำดับ ระดับมาก การทัศนศึกษา ค่าเฉลี่ย 4.10 และระดับปานกลาง การบรรยาย ค่าเฉลี่ย 3.19

การดูแลรักษา เกษตรกรมีระดับความต้องการวิธีการส่งเสริม ระดับมากที่สุด ได้แก่ การฝึกปฏิบัติ และการสาธิต ค่าเฉลี่ย 4.78 และ 4.23 ตามลำดับ ระดับมาก การทัศนศึกษา ค่าเฉลี่ย 4.10 และระดับปานกลาง การบรรยาย ค่าเฉลี่ย 3.19

โรค แมลง ศัตรูพืช และการป้องกันกำจัด เกษตรกรมีระดับความต้องการวิธีการส่งเสริม ระดับมากที่สุด ได้แก่ การฝึกปฏิบัติ และการสาธิต ค่าเฉลี่ย 4.78 และ 4.23 ตามลำดับ ระดับมาก การทัศนศึกษา ค่าเฉลี่ย 4.10 และระดับปานกลาง การบรรยาย ค่าเฉลี่ย 3.19

การจัดการผลผลิตให้ได้คุณภาพ เกษตรกรมีระดับความต้องการวิธีการส่งเสริม ระดับมากที่สุด ได้แก่ การฝึกปฏิบัติ และการสาธิต ค่าเฉลี่ย 4.78 และ 4.23 ตามลำดับ ระดับมาก การทัศนศึกษา ค่าเฉลี่ย 4.10 และระดับปานกลาง การบรรยาย ค่าเฉลี่ย 3.19

การเก็บเกี่ยวและวิทยาการหลังการเก็บเกี่ยว เกษตรกรมีระดับความต้องการวิธีการส่งเสริม ระดับมากที่สุด ได้แก่ การฝึกปฏิบัติ และการสาธิต ค่าเฉลี่ย 4.78 และ 4.23 ตามลำดับ ระดับมาก การทัศนศึกษา ค่าเฉลี่ย 4.10 และระดับปานกลาง การบรรยาย ค่าเฉลี่ย 3.19

การแปรรูปและการเพิ่มมูลค่าสินค้า เกษตรกรมีระดับความต้องการวิธีการส่งเสริม ระดับมากที่สุด ได้แก่ การฝึกปฏิบัติ และการสาธิต ค่าเฉลี่ย 4.78 และ 4.23 ตามลำดับ ระดับมาก การทัศนศึกษา ค่าเฉลี่ย 4.10 และระดับปานกลาง การบรรยาย ค่าเฉลี่ย 3.19

การตลาด เกษตรกรมีระดับความต้องการวิธีการส่งเสริม ระดับมากที่สุด ได้แก่ การฝึกปฏิบัติ และการสาธิต ค่าเฉลี่ย 4.78 และ 4.23 ตามลำดับ ระดับมาก การทัศนศึกษา ค่าเฉลี่ย 4.10 และระดับปานกลาง การบรรยาย ค่าเฉลี่ย 3.19

การบริหารจัดการกลุ่ม เกษตรกรมีระดับความต้องการวิธีการส่งเสริม ระดับมากที่สุด ได้แก่ การฝึกปฏิบัติ และการสาธิต ค่าเฉลี่ย 4.78 และ 4.23 ตามลำดับ ระดับมาก การทัศนศึกษา ค่าเฉลี่ย 4.10 และระดับปานกลาง การบรรยาย ค่าเฉลี่ย 3.19

การจัดทำบัญชี เกษตรกรมีระดับความต้องการวิธีการส่งเสริม ระดับมากที่สุด ได้แก่ การฝึกปฏิบัติ และการสาธิต ค่าเฉลี่ย 4.78 และ 4.23 ตามลำดับ ระดับมาก การทัศนศึกษา ค่าเฉลี่ย 4.10 และระดับปานกลาง การบรรยาย ค่าเฉลี่ย 3.19

4.2 จากการสัมภาษณ์เกษตรกรเกี่ยวกับความต้องการการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทอง ด้านการสนับสนุนการเข้าร่วมของเกษตรกรสมาชิกแปลงใหญ่จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 105 ราย ในประเด็น การสนับสนุนด้าน และแหล่งสนับสนุน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏดังนี้

ตารางที่ 4.26 ความต้องการการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองด้านการสนับสนุนการเข้าร่วมของเกษตรกรสมาชิกแปลงใหญ่จังหวัดชัยภูมิ

n=105

ความต้องการด้านการสนับสนุนการเข้าร่วม			
การสนับสนุน	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ความหมาย
1. องค์กรความรู้การผลิต	4.12	.840	มาก
2. ปัจจัยการผลิต	4.27	.683	มากที่สุด
3. เครื่องมือ/อุปกรณ์	4.18	.662	มาก
4. แหล่งเงินทุนการผลิต	3.42	1.207	มาก
5. การเชื่อมโยงการตลาด	4.14	4.140	มาก
แหล่งสนับสนุน			
1. หน่วยงานภาครัฐ	4.68	.628	มากที่สุด
2. หน่วยงานภาคเอกชน	4.09	.606	มาก
3. ผู้นำชุมชน/องค์กรท้องถิ่น	4.10	.692	มาก

จากตารางที่ 4.26 ความต้องการการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองด้านการสนับสนุนการเข้าร่วมของเกษตรกรสมาชิกแปลงใหญ่จังหวัดชัยภูมิ พบว่า

การสนับสนุน เกษตรกรต้องการการสนับสนุนด้านปัจจัยการผลิตระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.27 รองลงมาในระดับมาก ได้แก่ เครื่องมือ/อุปกรณ์ ค่าเฉลี่ย 4.18 การเชื่อมโยงการตลาด ค่าเฉลี่ย 4.14 องค์กรความรู้การผลิต ค่าเฉลี่ย 4.12 และแหล่งเงินทุนการผลิต ค่าเฉลี่ย 3.42 ตามลำดับ

แหล่งสนับสนุน เกษตรกรต้องการการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.68 รองลงมาในระดับมาก ได้แก่ หน่วยงานภาคเอกชน ค่าเฉลี่ย 4.09 และผู้นำชุมชน/องค์กรท้องถิ่น ค่าเฉลี่ย 4.10

แนวทางการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองแบบแปลงใหญ่

จากการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้สามารถสรุปแนวทางการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองแบบแปลงใหญ่ของเกษตรกรจังหวัดชัยภูมิ ดังภาพที่ 4.6

ภาพที่ 4.6 แสดงแนวทางการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองแบบแปลงใหญ่ของเกษตรกร

จังหวัดชัยภูมิ

จากแผนภาพที่ 1 แสดงแนวทางการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองแบบแปลงใหญ่ของเกษตรกรจังหวัดชัยภูมิ โดยหน่วยงานราชการทั้งหน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และหน่วยงานภาคีเครือข่ายต่างๆ เช่น พาณิชยกรรมมหาดไทย องค์กรส่วนท้องถิ่น และทรัพยากร ร่วมบูรณาการทำงานประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานราชการ และเอกชน ส่งเสริมสนับสนุน องค์ความรู้ ปัจจัยการผลิต และเครื่องมืออุปกรณ์ ด้านเทคโนโลยีการผลิตที่เหมาะสม ด้วยการใช้ พันธุ์ดี ปลูกและดูแลรักษา การป้องกัน กำจัด โรค แมลงศัตรูกล้วย และส่งเสริมการรับรอง GAP ด้านการจัดการผลผลิตให้ได้คุณภาพ การวางแผนการผลิต / การเก็บเกี่ยว การคัดแยกชั้นคุณภาพ กล้วย ส่งเสริมการรับรอง GMP บรรจุภัณฑ์ป้องกันการปนเปื้อน ด้านการเพิ่มมูลค่า การทำ Packaging เพิ่มมูลค่า ส่งเสริมการขอรับรองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) การแปรรูปกล้วยให้มีผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย อีกทั้งยังประสานความร่วมมือจัดหาแหล่งเงินทุน และเชื่อมโยงการตลาด ส่งเสริมการรวบรวมผลผลิตจัดจำหน่ายส่งเสริมการส่งออก (Export) และเพิ่มช่องทางการตลาด ผ่านช่องทางสื่อ บุคคลโดยหน่วยงานราชการ สื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ คู่มือ และโปสเตอร์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ วิดีโอ โทรศัพท์ อินเทอร์เน็ต อาทิเช่น เว็บไซต์ ไลน์ เฟซบุ๊ก โดยใช้วิธีการบรรยายถ่ายทอดความรู้ การสาธิตวิธี การฝึกปฏิบัติ และการทัศนศึกษาดูงาน ผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นกับเกษตรกร ทำให้ ต้นทุน และมีผลผลิตที่เพิ่มขึ้น กล้วยได้มาตรฐานทั้งปริมาณและคุณภาพ เกษตรกรมีผลิตภัณฑ์ที่หลากหลายและมีอัตลักษณ์ ซึ่งส่งผลให้เกษตรกรมีอาชีพและรายได้ที่มั่นคง ยั่งยืน

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย เรื่อง แนวทางการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองแบบแปลงใหญ่ของเกษตรกรจังหวัดชัยภูมิ ผู้วิจัยได้นำเสนอในประเด็นสำคัญจำแนกเป็น 3 ส่วน คือ สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. สรุปการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์การวิจัย

1.1.1 เพื่อศึกษาสภาพส่วนบุคคล สังคม และเศรษฐกิจของเกษตรกร

1.1.2 เพื่อศึกษาการผลิตกล้วยหอมทองแบบแปลงใหญ่ของเกษตรกร

1.1.3 เพื่อศึกษาปัญหา และข้อเสนอแนะในการผลิตกล้วยหอมทองของเกษตรกร

1.1.4 เพื่อศึกษาความต้องการ และแนวทางการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองแบบแปลงใหญ่

1.2 วิธีการดำเนินการวิจัย

1.2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เป็นเกษตรกรสมาชิกแปลงใหญ่กล้วยหอมทองจังหวัดชัยภูมิ จำนวน 4 กลุ่ม จำนวนรวม 144 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย โดยใช้สูตรของ Taro Yamame (Yamana 1973:1088 อ้างใน จินดา ขลิบทอง , 2556:18) ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 105 คน

1.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสัมภาษณ์ (Interview schedule) จำนวน 105 ชุด แบบมีโครงสร้าง แบ่งออกเป็น 4 ตอน ประกอบด้วย คำถามแบบปลายปิดและคำถามแบบปลายเปิด กำหนดตัวแปรที่ต้องการในประเด็นต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ตรวจสอบเครื่องมือด้วยการทดสอบความตรงของเครื่องมือ (Index of Item-Objective Congruence : IOC) และใช้วิธีการหาค่า Cronbach's alpha ตอนที่ 2 ได้ค่า 0.786 เก็บรวบรวมข้อมูลโดยผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้อภิปรายด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้วิเคราะห์ ประกอบด้วย สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ (frequency) ร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) ค่าต่ำสุด (minimum) ค่าสูงสุด (maximum) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และใช้สถิติทดสอบปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ (Pearson

correlation) และทดสอบความแตกต่างด้วยสถิติ (t-test) และการแปลความหมายตามเกณฑ์ มาวิเคราะห์เนื้อหาและสังเคราะห์เป็นแนวทางการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองแบบแปลงใหญ่ จังหวัดชัยภูมิ

1.3 ผลการวิจัย แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

1.3.1 สภาพส่วนบุคคล สังคม และเศรษฐกิจของเกษตรกรสมาชิกแปลงใหญ่ กล้วยหอมทองจังหวัดชัยภูมิ

1) สภาพส่วนบุคคล เกษตรกรร้อยละ 52.4 เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 55.51 ปี เกษตรกรร้อยละ 72.4 จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.97 คน จำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.10 คน

2) สภาพทางสังคม นอกจากเป็นสมาชิกแปลงใหญ่เกษตรกรยังเป็นสมาชิก ธ. ก.ส. กลุ่มวิสาหกิจชุมชน แม่บ้านเกษตรกร และสหกรณ์การเกษตร ตามลำดับ แหล่งข่าวสารความรู้ได้รับจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ผู้นำกลุ่ม เพื่อนบ้าน และสื่อโซเชียล Network Facebook/Line ตามลำดับ

3) สภาพเศรษฐกิจ พื้นที่ถือครองเฉลี่ย 22.41 ไร่ ใช้เงินทุนของตนเองทั้งหมด

1.3.2 การผลิตกล้วยหอมทองแบบแปลงใหญ่ของเกษตรกรจังหวัดชัยภูมิ

1) ข้อมูลสภาพการผลิตกล้วยหอมทองทั่วไปของเกษตรกร เกษตรกรมีประสบการณ์การปลูกกล้วยหอมทองเฉลี่ย 2.95 ปี ได้รับการฝึกอบรมเฉลี่ย 2.97 ครั้ง โดยเฉลี่ย 1.10 ครั้งต่อปี พื้นที่ปลูกเฉลี่ย 2.98 ไร่ เป็นพื้นที่เขตปฏิรูปที่ดิน (ส.ป.ก.4-01) ต้นทุนการผลิตเฉลี่ย 29,174.85 บาทต่อไร่ ปริมาณผลผลิตเฉลี่ย 3,651.33 กิโลกรัมต่อไร่ รายได้จากการปลูกกล้วยหอมทองเฉลี่ย 69,862.05 บาทต่อไร่ จำหน่ายผลผลิตที่ตลาดในท้องถิ่น รวบรวมผลผลิตจำหน่ายผ่านกลุ่ม และส่งออกต่างประเทศ โดยต้นทุนการผลิตเฉลี่ย เมื่อเปรียบเทียบกับต้นทุนการผลิตของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร และสำนักงานเกษตรจังหวัดชัยภูมิ มีค่าสูงกว่า

2) การผลิตกล้วยหอมทองตามมาตรฐาน GAP และ GMP

ด้านพันธุ์และการปลูก พบว่าเกษตรกรปฏิบัติมากที่สุด ได้แก่ การเลือกพื้นที่ปลูกไม่อยู่ในสภาพแวดล้อมซึ่งก่อให้เกิดการปนเปื้อน การไถเตรียมดินก่อนปลูก และปลูกในพื้นที่ที่มีเอกสารสิทธิ์ถูกต้องตามกฎหมาย รองลงมาปฏิบัติมาก ด้านการใช้ต้นพันธุ์หรือส่วนขยายพันธุ์จากแหล่งที่เชื่อถือได้ และปฏิบัติน้อยในด้านการวางแผนและจัดทำรหัสข้อมูลประจำแปลง

ด้านการดูแลรักษา พบว่าเกษตรกรปฏิบัติมากที่สุด ด้านการใช้ปุ๋ยและสารปรับปรุงดินตามคำแนะนำ มีวิธีการให้น้ำที่เหมาะสมกับความต้องการของพืช ใช้แหล่งน้ำจากแหล่งที่ไม่มีสภาพแวดล้อมซึ่งก่อให้เกิดการปนเปื้อน มีวิธีการจัดการกับวัชพืชที่ได้จากการตัดแต่ง

หน่อและใบกล้วย ทำค้ำยันต้นกล้วย ทำการตัดแต่งและดูแลเครือ ใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร ตามคำแนะนำของฉลาก และเก็บเกี่ยวผลผลิตที่มีอายุเก็บเกี่ยวที่เหมาะสม ปฏิบัติปานกลาง ในด้านการคัดแยกและจัดชั้นคุณภาพผลผลิตและขนาดก่อนจำหน่าย ดูแลรักษาอุปกรณ์และภาชนะบรรจุ เพื่อป้องกันการปนเปื้อน การวิเคราะห์ความอุดมสมบูรณ์ก่อนฤดูกาลผลิต และทำการคลุมถุง ป้องกันแมลง

ด้านการจัดการผลผลิตหลังเก็บเกี่ยว พบว่าเกษตรกรปฏิบัติตามก ด้าน เครื่องมือและอุปกรณ์เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน มีสถานที่เก็บรวบรวมอยู่ในบริเวณที่ไม่เกิดการปนเปื้อน และแหล่งน้ำสะอาดในปริมาณเพียงพอ ปฏิบัติปานกลาง ในด้านการจัดเก็บเอกสารและบันทึกข้อมูลกระบวนการผลิต การรักษาความสะอาดส่วนบุคคลของผู้ปฏิบัติงาน ที่พักผลผลิตมีความเหมาะสมสามารถป้องกันการชุกชุมของผลผลิตได้ มีมีการฝึกอบรมเกี่ยวกับสุขลักษณะส่วนบุคคล การขนส่งมีการป้องกันการปนเปื้อนและการเสื่อมคุณภาพของผลผลิต มีระบบจัดการของเสียในบริเวณอาคารและส่วนการผลิต ภาชนะบรรจุ (Packaging) สามารถป้องกันการปนเปื้อนได้ และมีระบบการตามสอบผลผลิต

3) การปฏิบัติตามการส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ของเกษตรกร พบว่าเกษตรกรปฏิบัติตามมากที่สุด ในด้านความสมัครใจเข้าร่วมกลุ่มแปลงใหญ่ สามารถรวมกันเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปลงใหญ่ มีการผลิตในพื้นที่เหมาะสม พื้นที่อยู่ภายในชุมชนที่ใกล้เคียงกัน มีการจำหน่ายผลผลิตร่วมกัน และได้รับการถ่ายทอดความรู้ในการพัฒนา กลุ่ม ปฏิบัติมาก ในด้านการรวมกันผลิตเพื่อลดต้นทุนเพิ่มผลผลิต ปลูกในพื้นที่เอกสารสิทธิ์ และมีการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม ปฏิบัติปานกลาง ด้านการเก็บข้อมูลแผนการผลิต และมีการวางแผนการผลิตของกลุ่ม และการบริหารจัดการกลุ่มร่วมกัน ปฏิบัติน้อยและน้อยที่สุดด้านการกำหนดเป้าหมายแผนการผลิต แผนธุรกิจของกลุ่มร่วมกัน และสินค้าผ่านการรับรองมาตรฐาน GAP และการพัฒนาเป็นเกษตรกรปราดเปรื่อง (Smart Farmer)

จากผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยการปฏิบัติของเกษตรกร มีปัจจัยที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ อายุเฉลี่ย ประสบการณ์ และต้นทุนการผลิตกล้วยหอมทอง

1.3.3 ปัญหาและข้อเสนอของเกษตรกรในการผลิตกล้วยหอมทองแปลงใหญ่ จังหวัดชัยภูมิ

1) ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรในการผลิตกล้วยหอมทอง

ด้านพันธุ์และการปลูก พบว่าเกษตรกรมีระดับปัญหาปานกลาง ด้านการวางแผนแปลงและจัดทำรหัสข้อมูลประจำแปลง และการกำหนดระยะปลูกที่เหมาะสม ระดับปัญหาน้อย

ด้านการเอกสารสิทธิ์ที่ดิน การเตรียมดิน การใช้ต้นพันธุ์จากแหล่งที่น่าเชื่อถือ และการเลือกพื้นที่ที่เหมาะสมไม่ก่อให้เกิดการปนเปื้อน

ด้านการดูแลรักษา พบว่าเกษตรกร มีปัญหาระดับปานกลาง ด้านการตรวจวิเคราะห์ดินก่อนฤดูการผลิต การคลุมถุ่กด้วยหมอง การทำค้ำยันต้นถุ่ก การเก็บเกี่ยวผลผลิตที่มีอายุเก็บเกี่ยวที่เหมาะสม และการเก็บเกี่ยวผลผลิตที่มีอายุเก็บเกี่ยวที่เหมาะสมก่อนจำหน่าย มีปัญหาระดับน้อย ด้านการดูแลรักษาอุปกรณ์และภาชนะบรรจุป้องกันการปนเปื้อน การตัดแต่งและดูแลเครือ การใช้ปุ๋ยและสารปรับปรุงดินตามคำแนะนำ อุปกรณ์การเกษตรและสถานที่จัดเก็บที่เหมาะสมและเพียงพอ การให้น้ำที่เหมาะสมกับความต้องการของพืช การใช้แหล่งน้ำจากแหล่งที่ไม่มีสภาพแวดล้อมซึ่งก่อให้เกิดการปนเปื้อน การจัดการกับวัสดุที่ได้จากการตัดแต่งหน่อและใบถุ่กด้วยงดการไถพรวนดินในแปลงถุ่กในช่วงอายุ 3 เดือนขึ้นไป ใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตรตามคำแนะนำของฉลาก และปลูกพืชคลุมดินในแปลงปลูก

ด้านการจัดการผลผลิตหลังเก็บเกี่ยว พบว่าเกษตรกร มีระดับปัญหาภาคด้านการจัดการเก็บเอกสารและบันทึกข้อมูลกระบวนการผลิต ระดับปัญหาปานกลาง ด้านภาชนะบรรจุไม่สามารถป้องกันการปนเปื้อนได้ ระบบการตามสอบผลผลิต ระบบจัดการของเสียในบริเวณอาคารและส่วนการผลิต การฝึกอบรมเกี่ยวกับสุขลักษณะส่วนบุคคล ที่พักผลผลิตมีความเหมาะสมสามารถป้องกันการชูดขีดผลผลิตได้ การขนส่งมีการป้องกันการปนเปื้อนและการเสื่อมคุณภาพของผลผลิต แหล่งน้ำสะอาดในปริมาณเพียงพอ เครื่องมือและอุปกรณ์เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน และผู้ปฏิบัติงานและบุคคลภายนอกรักษาความสะอาดส่วนบุคคล และระดับปัญหาน้อย ด้านสถานที่เก็บรวบรวมอยู่ในบริเวณที่ไม่เกิดการปนเปื้อน

ข้อเสนอแนะของเกษตรกร ด้านพันธุ์และการปลูก ควรใช้พันธุ์จากแหล่งที่เชื่อถือได้ และปลอดโรค เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ ไม่ควรปลูกระยะชิดจนเกินไป และควรปลูกในที่ดินเอกสารสิทธิ์เพื่อการขอรับรองมาตรฐานปลอดภัย การดูแลรักษา ควรใช้วิธีการให้น้ำแบบน้ำราดร่องถุ่ก และปลูกพืชคลุมดินหรือใช้วัสดุที่ได้จากการตัดแต่งหน่อและใบถุ่ก คลุมดินเพื่อลดการคายน้ำ วางแผนการผลิตถุ่กให้สามารถได้ผลผลิตถุ่กตลอดทั้งปี โดยเว้นระยะการปลูกถุ่กถุ่กอย่างน้อย 2-3 เดือน การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว อุปกรณ์ ภาชนะในการเก็บเกี่ยวและพักผลผลิตควรมีมาตรฐานและรักษาความสะอาด สถานที่เก็บรวบรวมผลผลิตถุ่ก ควรเป็นโรงเรือนสำหรับคัดแยกบรรจุภัณฑ์ผลไม้ตามมาตรฐาน GMP ที่ไม่เสี่ยงต่อการปนเปื้อนที่มีผลต่อคุณภาพ และควรมีระบบตามสอบผลผลิต หรือเครื่องหมายแสดงแหล่งผลิต เพื่อสามารถตรวจสอบย้อนกลับและเป็นมาตรฐานที่ต้องการสำหรับการส่งออกถุ่ก

2) ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรในการการปฏิบัติตามการส่งเสริมเกษตรกรแบบแปลงใหญ่ พบว่าเกษตรกร มีระดับปัญหามาก ด้านการพัฒนาสมาชิกเป็นเกษตรกรปราดเปรื่อง (Smart Farmer) ระดับปัญหาปานกลาง ในด้านการรับรองมาตรฐาน GAP การวางแผนการผลิตของกลุ่มและการบริหารจัดการกลุ่มร่วมกัน การเก็บข้อมูลแผนการผลิต การกำหนดเป้าหมายแผนการปฏิบัติแผนธุรกิจของกลุ่มร่วมกัน การถ่ายทอดความรู้ในการพัฒนา กลุ่ม การใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม และการรวมกันผลิตเพื่อลดต้นทุนเพิ่มผลผลิต ระดับปัญหาน้อย ด้านการจำหน่ายผลผลิตร่วมกัน พื้นที่เอกสารสิทธิ์ ความสามารถรวมกันเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปลงใหญ่ การผลิตในพื้นที่เหมาะสม และพื้นที่อยู่ภายในชุมชนที่ใกล้เคียงกัน ระดับปัญหาน้อย ด้านความสมัครใจเข้าร่วมกลุ่มแปลงใหญ่

ข้อเสนอแนะของเกษตรกร ควรเก็บข้อมูลการผลิตของสมาชิกแปลงใหญ่ เพื่อนำมาวางแผนการผลิตด้วยเพื่อให้ได้ผลผลิตตามความต้องการของตลาดตลอดทั้งปี และสามารถให้บริหารจัดการผลผลิตได้ด้วยได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประชุมหารืออย่างต่อเนื่องเพื่อกำหนดเป้าหมาย และแผนการปฏิบัติงานร่วมกัน เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย การพัฒนาคนรุ่นใหม่ให้เป็นแกนนำในการบริหารจัดการแปลงใหญ่ ร่วมกับผู้นำกลุ่มเป็นกำลังในด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมพัฒนาการผลิต พัฒนาการผลิตต่อยอดให้ได้มาตรฐาน GAP แบบกลุ่ม เพื่อให้สามารถส่งออกผลผลิตไปยังต่างประเทศ และถ่ายทอดความรู้ด้านเทคโนโลยีการผลิตที่เหมาะสมแก่เกษตรกรที่ไม่มีประสบการณ์

1.3.4 ความต้องการการส่งเสริมการผลิตด้วยหอมทองแบบแปลงใหญ่ของเกษตรกรจังหวัดชัยภูมิ

ระดับความรู้ที่ได้รับ และความต้องการการส่งเสริม พบว่าเกษตรกรมีระดับความรู้ปานกลาง ด้านการปลูก การดูแลรักษา พันธุ์และการคัดเลือกพันธุ์ การเก็บเกี่ยวและวิทยาการหลังการเก็บเกี่ยว การจัดการผลผลิตให้ได้คุณภาพ และ โรค แมลง ศัตรูพืชและการป้องกันกำจัด ระดับความรู้น้อย ด้านการแปรรูปและการเพิ่มมูลค่าสินค้า การตลาด และการบริหารจัดการกลุ่ม ระดับความรู้น้อยที่สุด ด้านการจัดทำบัญชี เกษตรกรต้องการการส่งเสริมระดับมากที่สุด ด้านพันธุ์และการคัดเลือกพันธุ์ การดูแลรักษา การปลูก โรค แมลง ศัตรูพืชและการป้องกันกำจัด การจัดการผลผลิตให้ได้คุณภาพ การเก็บเกี่ยวและวิทยาการหลังการเก็บเกี่ยว การแปรรูปและการเพิ่มมูลค่าสินค้า และการตลาด ระดับมาก ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม และการจัดทำบัญชี

จากผลการวิเคราะห์ ค่าเฉลี่ยความรู้ที่ได้รับ และความต้องการการส่งเสริมของเกษตรกร ภาพรวม และทุกประเด็นความรู้ มีความแตกต่างกันมีนัยสำคัญทางสถิติ

ระดับความต้องการช่องทางส่งเสริม สื่อบุคคล เกษตรกรมีระดับความต้องการช่องทางส่งเสริม ระดับมากที่สุด จากหน่วยงานราชการ รองลงมาระดับมากชจากหน่วยงานเอกชน สื่อสิ่งพิมพ์ ระดับปานกลาง จากคู่มือ โปสเตอร์ และแผ่นพับ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ระดับมาก จากวิดีโอ และโทรทัศน์ ระดับปานกลางจากอินเทอร์เน็ต และระดับน้อย วิทยู

ระดับความต้องการวิธีการส่งเสริม ระดับมากที่สุด ด้วยวิธีการฝึกปฏิบัติ และการสาธิต ระดับมาก การทัศนศึกษา และระดับปานกลาง การบรรยาย

ความต้องการด้านการสนับสนุน พบว่าเกษตรกรต้องการการสนับสนุนด้านปัจจัยการผลิตระดับมากที่สุด รองลงมาระดับมาก ด้านเครื่องมือ/อุปกรณ์ การเชื่อมโยงการตลาด องค์ความรู้การผลิต และแหล่งเงินทุนการผลิต โดยต้องการจากหน่วยงานภาครัฐระดับมากที่สุด รองลงมาระดับมาก จากหน่วยงานภาคเอกชน และผู้นำชุมชน/องค์กรท้องถิ่น

แนวทางการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองแบบแปลงใหญ่ของเกษตรกรจังหวัดชัยภูมิ หน่วยงานราชการและหน่วยงานภาคีเครือข่าย ภาคเอกชน ร่วมกันบูรณาการทำงาน ด้านส่งเสริมสนับสนุนองค์ความรู้ ปัจจัยการผลิต ด้านเทคโนโลยีการผลิตที่เหมาะสม ด้านการจัดการผลผลิตให้ได้มาตรฐานและมีคุณภาพ จัดหาแหล่งเงินทุน เชื่อมโยงการตลาด ส่งเสริมการส่งออก (Export) และเพิ่มช่องทางตลาด โดยผ่านช่องทางสื่อบุคคลของหน่วยงานราชการ สื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ คู่มือ โปสเตอร์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ วิดีโอ โทรทัศน์ ใช้วิธีการบรรยาย ถ่ายทอดความรู้ การสาธิตวิธี การฝึกปฏิบัติ และทัศนศึกษาดูงาน

2. อภิปรายผล

จากผลการศึกษาแนวทางการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองแบบแปลงใหญ่ของเกษตรกรจังหวัดชัยภูมิ มีประเด็นที่ควรนำมาอภิปราย ดังนี้

2.1 สภาพส่วนบุคคล สังคม และเศรษฐกิจของเกษตรกร พบว่าเกษตรกรเป็นเพศหญิง ร้อยละ 52.4 อายุเฉลี่ย 55.51 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 72.4 พื้นที่ถือครองเฉลี่ย 22.41 จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.97 คน แรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.10 คน ได้รับความรู้การผลิตกล้วยหอมทองจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ผู้นำกลุ่มและเพื่อนบ้าน ซึ่งสอดคล้องกับพิมพ์พิชชา ประเสริฐศรี (2562) ได้ศึกษาข้อมูลพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ผลิตกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออกในอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี เกษตรกรส่วนใหญ่จบการศึกษาภาคบังคับ ได้รับความรู้ด้านการผลิตกล้วยหอมทองจากเครือข่ายและเพื่อนบ้านมากที่สุด และสิริภัทร อันไชยศรี (2560) ศึกษาสภาพพื้นฐานส่วนบุคคล ทางด้านสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิก

วิสาหกิจชุมชนกลุ่มกล้วยหอมทองตำบลบ้านโคก อำเภอสร้างคอม จังหวัดอุดรธานี พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 66.7 อายุเฉลี่ย 50.15 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวนสมาชิกอยู่ระหว่าง 5-6 คน แรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.37 คน

2.2 การผลิตกล้วยหอมทองแบบแปลงใหญ่ของเกษตรกร

2.2.1 ข้อมูลการผลิตกล้วยหอมทองทั่วไปของเกษตรกร พบว่าเกษตรกรมีประสบการณ์ปลูกกล้วยหอมทองเฉลี่ย 2.95 ปี ปริมาณผลผลิตเฉลี่ย 3,651.33 กิโลกรัมต่อไร่ ต้นทุนการผลิตเฉลี่ย 29,174.85 และจำหน่ายในตลาดท้องถิ่น ร้อยละ 90.5 ส่งออกต่างประเทศ ร้อยละ 21.0 ซึ่งสอดคล้องกับ พิมพ์พิชชา ประเสริฐศรี (2562) กล่าวว่าไว้ว่าเกษตรกรผู้ผลิตกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออกในอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีประสบการณ์ผลิตกล้วยหอมทอง 1 ถึง 5 ปี และสิริภัทร อันไชยศรี (2560) ได้ศึกษาศึกษาสภาพเศรษฐกิจของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนกลุ่มกล้วยหอมทองส่วนใหญ่ไม่ได้ส่งออกกล้วยหอมทอง มีเพียงร้อยละ 18.5 ที่ส่งออกตลาดต่างประเทศ ต้นทุนการผลิตและผลผลิต ไม่สอดคล้องกับ ต้นทุนการผลิตกล้วยหอมทองของ ศูนย์สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2563) มีค่าเฉลี่ย 16,996.6 บาทต่อไร่ และไม่สอดคล้องกับ สำนักงานเกษตรจังหวัดชัยภูมิ (2564) กล่าวว่าไว้ว่า ต้นทุนการผลิตและผลผลิตเฉลี่ยกล้วยหอมทองของจังหวัดชัยภูมิเท่ากับ 12,990 บาทต่อไร่ และ 2,540 กิโลกรัมต่อไร่ ตามลำดับ

2.2.2 การผลิตกล้วยหอมทองตามมาตรฐาน GAP และ GMP ของเกษตรกร ด้านการปลูกและดูแลรักษากล้วยหอมทอง พบว่า เกษตรกรปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) โดย เลือกพื้นที่ปลูกไม่อยู่ในสภาพแวดล้อมซึ่งก่อให้เกิดการปนเปื้อน ปลูกในพื้นที่ที่มีเอกสารสิทธิ์ และไถเตรียมดินก่อนปลูก ใช้ปุ๋ยและสารปรับปรุงดินตามคำแนะนำ และมีการจัดการที่ดีในการใช้ปุ๋ยและสารปรับปรุงดิน และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการปฏิบัติของเกษตรกร ได้แก่ อายุเฉลี่ย ประสบการณ์ และต้นทุนการผลิต ซึ่งสอดคล้องกับ สิริภัทร อันไชยศรี (2560) กล่าวว่าไว้ว่าสภาพการผลิตและการตลาดของกล้วยหอมทอง ตำบลบ้านโคก อำเภอสร้างคอม จังหวัดอุดรธานี มีการเตรียมดิน การปลูก การดูแลรักษา การเก็บเกี่ยว เฉลิมพล อังศุสิงห์ (2558) กล่าวว่าไว้ว่าการผลิตกล้วยไข่ตามมาตรฐานการส่งออกของเกษตรกร จังหวัดจันทบุรี พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับการเลือกพื้นที่ปลูก การจัดการพื้นที่ในการปลูก ปุ๋ยที่ใช้ในการปลูกกล้วยไข่ มีวิธีการป้องกันและกำจัดแมลงศัตรู กำจัดโรค การปฏิบัติของเกษตรกรสอดคล้องกับมาตรฐานการส่งออก เกษตรกรมีการปฏิบัติอย่างเหมาะสมและมีความรู้ความเข้าใจในการผลิตกล้วยไข่ตามมาตรฐานการส่งออก และ ณัฐวุฒิ เชื้อเมืองพาน (2557) กล่าวว่าไว้ว่าความรู้ของเกษตรกรเกี่ยวกับการผลิตมะม่วง

ตามมาตรฐานส่งออกของเกษตรกรใน อำเภอสาเกเหล็ก จังหวัดพิจิตร พบว่าเกษตรกรมีความรู้เกี่ยวกับปฏิบัติตามมาตรฐาน GAP โดยจากผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติของเกษตรกร ทำให้ทราบว่าอายุของเกษตรกร และประสบการณ์ มีความสัมพันธ์ต่อการปฏิบัติของเกษตรกร นักส่งเสริมการเกษตรควรปรับวิธีการส่งเสริมแก่ที่มีอายุมากหรือน้อยเกินไป และเกษตรกรที่มีประสบการณ์ไม่มากนัก การรับรู้ค่อนข้างน้อยอาจต้องใช้ระยะเวลาในการถ่ายทอดความรู้มากกว่าปกติหรืออาจต้องปรับรูปแบบให้เหมาะสมกับเกษตรกร

2.2.3 การปฏิบัติตามการส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรสมัครใจเข้าร่วมกลุ่มแปลงใหญ่ สามารถรวมกันเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปลงใหญ่ มีการผลิตในพื้นที่เหมาะสม พื้นที่อยู่ภายในชุมชนที่ใกล้เคียงกัน มีการรวมกันผลิตและจำหน่าย เพื่อลดต้นทุน เพิ่มผลผลิต ซึ่งสอดคล้องกับ บุนงา จินดาพานิชกุล (2561) ได้ศึกษาการปฏิบัติตามการส่งเสริมการเกษตรแปลงใหญ่ ของเกษตรกรจังหวัดสระแก้ว พบว่าเกษตรกรเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติตามการส่งเสริมการเกษตรแปลงใหญ่ ร้อยละ 100.0 ในประเด็นการเข้าร่วมกลุ่มแปลงใหญ่ ต้องมาจากความสมัครใจที่จะเข้าร่วมกลุ่ม การผลิตสินค้าชนิดเดียวกัน มีพื้นที่ใกล้เคียงกัน การถ่ายทอดความรู้ในการพัฒนา กลุ่ม การรวมกันผลิตเพื่อลดต้นทุน เพิ่มผลผลิต และการพัฒนาเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปลงใหญ่

2.3 ปัญหา และข้อเสนอแนะในการผลิตกล้วยหอมทองของเกษตรกร

2.3.1 การผลิตกล้วยหอมทองตามมาตรฐาน GAP และ GMP ของเกษตรกร ด้านการปลูกและการดูแลรักษา เกษตรกรมีปัญหาในด้านการตรวจวิเคราะห์ความอุดมสมบูรณ์ของดิน ดิน การวางแผนจัดการผลผลิต ทำการห่อคลุมถุงเพื่อป้องกันแมลงและทำการค้ำยันต้นกล้วย การเก็บเกี่ยวผลผลิต การตัดแยกผลผลิตตามชั้นคุณภาพ การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว เกษตรกรมีปัญหาด้านภาชนะบรรจุ (Packaging) ไม่สามารถป้องกันการปนเปื้อนและความเสียหายของผลผลิตกล้วยหอมทอง เครื่องมืออุปกรณ์ไม่เพียงพอ การจัดการของเสียภายในอาคาร แหล่งน้ำสะอาดในกระบวนการผลิต ความเหมาะสมของที่พักผลผลิต การรักษาความสะอาดส่วนบุคคลของผู้ปฏิบัติงาน การฝึกอบรมเกี่ยวกับสุขลักษณะส่วนบุคคล การขนส่งที่ปราศจากการปนเปื้อน ซึ่งสอดคล้องกับ พิมพ์พิชชา ประเสริฐศรี (2562) กล่าวว่า ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรเกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตและการตลาดกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออก พบว่าเกษตรกรพบปัญหาเกี่ยวกับการผลิตกล้วยหอมทอง ได้แก่ ปัญหาเกี่ยวกับดินขาดความอุดมสมบูรณ์มากที่สุด พื้นที่ปลูกกล้วยหอมทองไม่เหมาะสม และการขาดน้ำในฤดูแล้ง มีข้อเสนอแนะว่าควรมีการให้ความรู้ในเรื่องการป้องกัน และกำจัดศัตรูพืช และการปลูกการดูแลรักษาสวนกล้วยหอมทอง ตลอดจนการ

สนับสนุนเงินทุนเพื่อการผลิต และ สิริภัทร อันไชยศรี (2560) ได้ศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะในการบริหารกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยหอมทอง ตำบลบ้านโคก อำเภอสร้างคอม จังหวัดอุดรธานี พบว่าปัญหาที่สำคัญคือเรื่องผลผลิตกล้วยหอมทองไม่ได้คุณภาพ ปัญหาการขนส่ง ขาดต้นทุนในการผลิต และการจัดการระบบน้ำในแปลง ข้อเสนอแนะ ควรให้ความช่วยเหลือด้านเงินทุนแก่สมาชิก การพัฒนาองค์ความรู้แก่สมาชิก

2.3.2 การปฏิบัติตามการส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ ด้านการวางแผนการผลิต ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม ด้านการจัดเก็บข้อมูลการผลิต การกำหนดเป้าหมายแผนการปฏิบัติ แผนธุรกิจของกลุ่มที่ชัดเจน เกษตรกรเสนอแนะด้านพัฒนาการผลิตกล้วยหอมทองให้ได้มาตรฐาน GAP แบบกลุ่ม และถ่ายทอด แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อให้เกษตรกรสามารถพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง และยั่งยืน แก่เกษตรกรที่ไม่มีประสบการณ์ ซึ่งสอดคล้องกับ บุญงา จินดาพานิชกุล (2561) ได้ศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการเกษตรแปลงใหญ่ พบว่า เกษตรกรมีปัญหาระดับปานกลาง 2 ประเด็น ได้แก่ ความเข้มแข็งของกลุ่มแปลงใหญ่ และความรู้และประสบการณ์การผลิตลำไยนอกฤดู

2.4 ความต้องการ และแนวทางการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองแบบแปลงใหญ่

2.4.1 ความต้องการการส่งเสริม พบว่าค่าเฉลี่ยความรู้ที่ได้รับ และความต้องการการส่งเสริมของเกษตรกรในแต่ละประเด็นความรู้ เกษตรกรมีความต้องการการส่งเสริมมากกว่าความรู้ที่ได้รับ โดยเกษตรกรต้องการการส่งเสริมมากที่สุด ด้านพันธุ์ การปลูกและดูแลรักษา โรคแมลงศัตรูพืชและการป้องกันกำจัด การจัดการผลผลิตให้ได้คุณภาพ การเก็บเกี่ยวและวิทยาการหลังการเก็บเกี่ยว การแปรรูปกล้วยหอมทอง และด้านการตลาด ระดับมาก ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม และการจัดทำบัญชี **ช่องทางในการส่งเสริม** เกษตรกรต้องการสื่อบุคคลระดับมากที่สุด หน่วยงานราชการ รองลงมา ระดับมาก หน่วยงานเอกชน ต้องการสื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ คู่มือ ไปสเตอร์ และแผ่นพับ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ วิดีโอ โทททัศน์ และอินเทอร์เน็ต **วิธีการส่งเสริม** เกษตรกรต้องการระดับมากที่สุด คือ การฝึกปฏิบัติ และการสาธิต รองลงมา การทัศนศึกษา และการบรรยาย **ด้านการสนับสนุน** เกษตรกรต้องการด้านปัจจัยการผลิต ด้านเครื่องมืออุปกรณ์ การตลาด องค์ความรู้การผลิต และแหล่งเงินทุน จากหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งสอดคล้องกับพิมพ์พิชชา ประเสริฐศรี (2562) ได้ศึกษาความต้องการข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออก เกษตรกรมีความต้องการส่งเสริมการผลิตและการตลาดกล้วยหอมทองจากสื่อบุคคล มากที่สุด รองลงมาคือ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และสื่อสิ่งพิมพ์ โดยต้องการให้มีการสาธิต บรรยาย ฝึกปฏิบัติ แล้วทัศนศึกษามยุเรศ เทศหรีง (2563) กล่าวไว้ว่าความต้องการและแนวทางการส่งเสริมการผลิตมะม่วงน้ำดอกไม้ส่งออกของเกษตรกร อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก เกษตรกรต้องการความรู้ใน

ระดับมากที่สุด ด้านการตลาดและการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี โดยผ่านช่องทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ชื่อบุคคล และสื่อสิ่งพิมพ์ ใช้วิธีการส่งเสริม ได้แก่ การศึกษาดูงาน การให้คำแนะนำ และการฝึกอบรม จิรสุดา ปัญญาไศย (2563) กล่าวว่าไว้ว่าความต้องการและแนวทางการส่งเสริมการเกษตรนาแปลงใหญ่ของเกษตรกร อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก พบว่าเกษตรกรมีความต้องการการส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับปุ๋ยและการลดต้นทุน การเพิ่มประสิทธิภาพข้าว ในระดับมากที่สุด ผ่านช่องทางสื่อบุคคลในระดับมาก วิธีการส่งเสริมในระดับมากที่สุด คือ การบรรยาย วิทยุชุมชน ภัทรชนนวรพล (2561) กล่าวว่าไว้ว่าความต้องการการส่งเสริมของเกษตรกรผู้ปลูกส้มโอตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรในอำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ เกษตรกรต้องการช่องทางการส่งเสริมในระดับมากจากราชการ คู่มือ อินเทอร์เน็ต และวิธีการส่งเสริมระดับมากในรูปแบบทัศนศึกษา ฝึกปฏิบัติ สาธิต และการบรรยาย และ บุษงา จินดาวานิชสกุล (2561) กล่าวว่าไว้ว่าความต้องการการสนับสนุนการเข้าร่วมโครงการแปลงใหญ่ลำไยของเกษตรกรมากที่สุดด้านปัจจัยการผลิต

2.4.2 แนวทางการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองแบบแปลงใหญ่ หน่วยงาน

ราชการ และหน่วยงานภาคีเครือข่าย ภาคเอกชน ร่วมกันบูรณาการทำงาน ด้านส่งเสริมสนับสนุนองค์ความรู้ ปัจจัยการผลิต เครื่องมืออุปกรณ์ ด้านเทคโนโลยีการผลิตที่เหมาะสม ด้านการจัดการผลผลิตให้ได้มาตรฐานและมีคุณภาพเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร รวมถึงการประสานความร่วมมือจัดหาแหล่งเงินทุน เชื่อมโยงการตลาด การรวบรวมผลผลิตจัดจำหน่าย ส่งเสริมการส่งออก (Export) และเพิ่มช่องทางตลาด ซึ่งสอดคล้องกับ สุวริย์ เคนหงษ์ (2563) กล่าวว่าไว้ว่าแนวทางการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวดอกมะลิ 105 ของเกษตรกรนาแปลงใหญ่ในอำเภอบางบาล จังหวัดมหาสารคาม การส่งเสริมในระบบแปลงใหญ่จำเป็นต้องมีการทำงานเชิงบูรณาการ ร่วมกันระหว่างเกษตรกรเจ้าหน้าที่ภาครัฐ และภาคเอกชน ด้วยหน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนและอำนวยความสะดวก เป็นการเพิ่มอำนาจการต่อรองของเกษตรกรตลอดกระบวนการผลิต ตลอดอุปทาน หน่วยงานภาคเอกชนสนับสนุนด้านการตลาด และการพัฒนาคุณภาพเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร ส่งเสริมการจัดทำแปลงเรียนรู้เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต และ จิรสุดา ปัญญาไศย (2563) กล่าวว่าไว้ว่าแนวทางการส่งเสริมการเกษตรนาแปลงใหญ่ของเกษตรกร โดยเจ้าหน้าที่ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องบูรณาการทำงานร่วมกัน ในด้านการส่งเสริม สนับสนุน ติดตามงาน และให้คำปรึกษาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่กระบวนการผลิตไปจนถึงการจำหน่าย

3. ข้อเสนอแนะ

วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย ดังนี้

3.1 ข้อเสนอแนะต่อเกษตรกร เกษตรกรควรเล็งเห็นถึงความสำคัญของทุกขั้นตอนการผลิตกล้วยหอมทอง การเลือกพื้นที่ที่มีความเหมาะสม การคัดเลือกพันธุ์ การเตรียมดิน การปลูกและดูแลรักษากล้วยหอมทอง การเก็บเกี่ยวและวิทยาการหลังการเก็บเกี่ยว เพื่อให้มีผลผลิตมีคุณภาพตรงตามความต้องการของตลาด และมีผลผลิตตลอดทั้งปี ตามแนวทางปฏิบัติตามมาตรฐานภายใต้การบริหารจัดการกลุ่มแปลงใหญ่ที่ดี การจัดเก็บข้อมูลการผลิตของสมาชิก ร่วมกันกำหนดเป้าหมายการปฏิบัติงานที่ชัดเจนร่วมกัน จัดหาปัจจัยการผลิต การใช้เทคโนโลยีเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต เพื่อช่วยให้ลดต้นทุนการผลิต เพิ่มผลผลิต ใช้กลไกการรวมกลุ่มเจรจาต่อรองเพิ่มช่องทางการตลาด เช่น การส่งออก

3.2 ข้อเสนอแนะเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร จากผลการวิจัยเกษตรกรอายุ ประสบการณ์และต้นทุนการผลิตมีผลต่อการปฏิบัติของเกษตรกร และเกษตรกรมีความต้องการการส่งเสริมมากกว่าความรู้ที่ได้รับ ในด้านพันธุ์ การปลูกและดูแลรักษา การจัดการผลผลิตให้ได้คุณภาพ และการเก็บเกี่ยวและวิทยาการหลังการเก็บเกี่ยว ได้รับความรู้น้อย ในด้านการจัดทำบัญชี การแปรรูปและเพิ่มมูลค่าสินค้า การตลาด การบริหารจัดการกลุ่ม เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรปรับรูปแบบและวิธีการส่งเสริมให้เหมาะสมกับเกษตรกรที่มีความแตกต่างกันทั้งด้านอายุ ประสบการณ์ตามความต้องการของเกษตรกร ฝึกอบรมถ่ายทอดความรู้แก่เกษตรกร ให้มีทักษะและทัศนคติที่ดีสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง พร้อมทั้งติดตามให้คำแนะนำเกษตรกรอย่างสม่ำเสมอ โดยใช้วิธีการบรรยายถ่ายทอดความรู้ การสาธิตวิธี การฝึกปฏิบัติ และการทัศนศึกษาดูงาน เกษตรกรมีความเชื่อมั่นและต้องการสื่อบุคคลจากหน่วยงานราชการ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรภาครัฐ จึงควรเป็นแกนหลักในการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภาคีทั้งในภาครัฐและเอกชน ส่งเสริมสนับสนุนองค์ความรู้ ปัจจัยการผลิต และเครื่องมืออุปกรณ์ ด้านเทคโนโลยีการผลิตที่เหมาะสม ด้านการจัดการผลผลิตให้ได้คุณภาพในขั้นตอนการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวให้มีการบรรจุ การขนส่ง ประสานความร่วมมือจัดหาแหล่งเงินทุน และเชื่อมโยงการตลาด ส่งเสริมการรวบรวมผลผลิตจัดจำหน่ายส่งเสริมการส่งออก (Export) และเพิ่มช่องทางการตลาด ผ่านช่องทางสื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ คู่มือและโปสเตอร์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ วิดีโอ โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต อาทิเช่น เว็บไซต์ ไลน์ เฟซบุ๊ก

3.3 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ศึกษาในกลุ่มตัวอย่างที่มีการปฏิบัติตามมาตรฐาน GAP /GMP และผลการบริหารจัดการกลุ่มแปลงใหญ่ที่มีความแตกต่างกัน เพื่อหาปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติของเกษตรกร
- 2) ศึกษาองค์ความรู้ด้านเทคโนโลยีการผลิตที่เหมาะสม เพื่อกำหนดเนื้อหา รูปแบบและวิธีการส่งเสริมที่เหมาะสมแก่เกษตรกร
- 3) ศึกษาเปรียบเทียบความต้องการการส่งเสริมของเกษตรกรสมาชิกแปลงใหญ่ กล้วยหอมทอง และเกษตรกรทั่วไป

รายการบรรณานุกรม บทที่ 5

จิรศุดา ปัญญาไสย. (2563). แนวทางการส่งเสริมแบบนาแปลงใหญ่ของเกษตรกร อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก. Paper presented at the การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10 ณ อาคารเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา 5 ธันวาคม 2550 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

เฉลิมพล อังสุสิงห์. (2558). ศักยภาพการผลิตกล้วยไข่ของเกษตรกรให้ได้มาตรฐานการส่งออกใน จังหวัดจันทบุรี. Paper presented at the การเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 5, ณ อาคารเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา 5 ธันวาคม 2550 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ณัฐวดี เชื้อเมืองพาน. (2557). การผลิตมะม่วงเพื่อคุณภาพตามมาตรฐานการส่งออกของเกษตรกร ในอำเภอสามโก้ จังหวัดพิจิตร. Paper presented at the การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4, ณ อาคารเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา 5 ธันวาคม 2550 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ธัญญรัตน์ ภัทรชนนวรพล. (2561). ความต้องการส่งเสริมการผลิตส้มโอดตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรในอำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์. Paper presented at the การประชุมเสนอผลงานระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8, ณ อาคารเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา 5 ธันวาคม 2550 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

บุหงา จินดาวานิชสกุล. (2561). แนวทางการส่งเสริมการเกษตรแปลงใหญ่ในการผลิตลำไยนอกฤดู จังหวัดสระแก้ว. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.

พิมพ์พิชชา ประเสริฐศรี. (2562). ความต้องการส่งเสริมการผลิตและการตลาดกล้วยหอมทองส่งออกของเกษตรกร อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี. Paper presented at the การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 9, ณ อาคารเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา 5 ธันวาคม 2550 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

มยุเรศ เทศหรั่ง. (2563). แนวทางการส่งเสริมการผลิตมะม่วงน้ำดอกไม้ส่งออกของเกษตรกร อำเภอนีนมะพร้าว จังหวัดพิษณุโลก. Paper presented at the การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10 ณ อาคารเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา 5 ธันวาคม 2550 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ศูนย์สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2563).

คำนวณต้นทุนการผลิตกล้วยหอมทอง. Retrieved from

<http://www.oae.go.th/view/1/%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%84%E0%B8%B3%E0%B8%99%E0%B8%A7%E0%B8%93%E0%B8%95%E0%B9%89%E0%B8%99%E0%B8%97%E0%B8%B8%E0%B8%99/TH-TH>

สำนักงานเกษตรจังหวัดชัยภูมิ. (2564). ข้อมูลพื้นฐานด้านการเกษตรจังหวัดชัยภูมิ. ชัยภูมิ:

สำนักงานเกษตรจังหวัดชัยภูมิ.

สิริกัทร อันไชยศรี. (2560). แนวทางพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มกล้วยหอมทอง ตำบลบ้านโคก

อำเภอสร้างคอม จังหวัดอุดรธานี. Paper presented at the การประชุมเสนอผลงาน

ระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ครั้งที่ 7, ณ อาคารเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา 5 ธันวาคม 2550 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

สุวริย์ เคนหงษ์. (2563). แนวทางการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 ของเกษตรกร

นาแปลงใหญ่ในอำเภวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม. Paper presented at the การประชุม

เสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ครั้งที่ 10 ณ อาคารเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา 5 ธันวาคม 2550 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2558). *คู่มือการดำเนินงานการส่งเสริมการเกษตรในรูปแบบแปลงใหญ่ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2558*.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2561). *คู่มือโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2561*.
- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2561). *สรุปสาระสำคัญของโครงการตามนโยบายสำคัญ(Agenda) 15 โครงการ*.
- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2563). *กำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร : มาตรฐานการปฏิบัติที่ดี สำหรับรวบรวมผักและผลไม้สด ตามพรบ.มาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ. 2551*.
- จิรศุดา ปัญญาไศย. (2563). *แนวทางการส่งเสริมแบบนาแปลงใหญ่ของเกษตรกร อำเภอบางกระท่อม จังหวัดพิจิตร โลก*. Paper presented at the การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ครั้งที่ 10 ณ อาคารเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา 5 ธันวาคม 2550 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- เฉลิมพล อังสุสิงห์. (2558). *ศักยภาพการผลิตกล้วยไข่ของเกษตรกรให้ได้มาตรฐานการส่งออกใน จังหวัดจันทบุรี*. Paper presented at the การเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 5, ณ อาคารเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา 5 ธันวาคม 2550 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- เฉลิมศักดิ์ คุ้มศิริ. (2560). *ประมวลสาระชุดวิชาการบริหารและการสื่อสารเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ณัฐวุฒิ เชื้อเมืองพาน. (2557). *การผลิตมะม่วงเพื่อคุณภาพตามมาตรฐานการส่งออกของเกษตรกร ในอำเภอสามโก้ จังหวัดพิจิตร*. Paper presented at the การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ครั้งที่ 4, ณ อาคารเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา 5 ธันวาคม 2550 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ทำนอง สิงคาลวนิช. (2514). *ความหมายปรัชญา นโยบายและวัตถุประสงค์ ของการส่งเสริมการเกษตร ในเอกสารการสอนชุดวิชา ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตร*. นนทบุรี: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- เทคโนโลยีชาวบ้านออนไลน์. (2560). “สหกรณ์การเกษตรท่าช้าง” ส่งออกกล้วยหอมทองรายใหญ่ที่สุด. Retrieved from https://www.sentangsedtee.com/career-channel/article_41029

- ชัยรัตน์ ภัทรชนนวรพล. (2561). *ความต้องการการส่งเสริมการผลิตส้มโอตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรในอำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์*. Paper presented at the การประชุมเสนอผลงานระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ครั้งที่ 8, ณ อาคารเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา 5 ธันวาคม 2550 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- บำเพ็ญ เขียวหวาน. (2560). *ประมวลสาระชุดวิชาการบริหารและการสื่อสารเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- บุหงา จินดาพานิชกุล. (2561). *แนวทางการส่งเสริมการเกษตรแปลงใหญ่ในการผลิตลำไยนอกฤดูจังหวัดสระแก้ว*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, นนทบุรี.
- เบญจมาศ ศิลาชัย. (2558). *กล้วย* (พิมพ์ครั้งที่ 4 ed.). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พงษ์ศักดิ์ อังกสิทธิ์. (2560). *เอกสารการสอนชุดวิชาการส่งเสริมการเกษตรเพื่อการพัฒนา*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- พลาด ฐานะ. (2563). *การส่งเสริมการดำเนินงานของกลุ่มนาแปลงใหญ่ตำบลหนองชัยศรี อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์*. Paper presented at the การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ครั้งที่ 10 ณ อาคารเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา 5 ธันวาคม 2550 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- พิมพ์พิชชา ประเสริฐศรี. (2562). *ความต้องการการส่งเสริมการผลิตและการตลาดกล้วยหอมทองส่งออกของเกษตรกร อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี*. Paper presented at the การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 9, ณ อาคารเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา 5 ธันวาคม 2550 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- มยุเรศ เทศหรั่ง. (2563). *แนวทางการส่งเสริมการผลิตมะม่วงน้ำดอกไม้ส่งออกของเกษตรกร อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก*. Paper presented at the การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ครั้งที่ 10 ณ อาคารเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา 5 ธันวาคม 2550 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

ศูนย์สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2563).

คำนวณต้นทุนการผลิตกล้วยหอมทอง. Retrieved from

<http://www.oae.go.th/view/1/%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%84%E0%B8%B3%E0%B8%99%E0%B8%A7%E0%B8%93%E0%B8%95%E0%B9%89%E0%B8%99%E0%B8%97%E0%B8%B8%E0%B8%99/TH-TH>

สำนักงานเกษตรจังหวัดชัยภูมิ. (2564). *ข้อมูลพื้นฐานด้านการเกษตรจังหวัดชัยภูมิ*. ชัยภูมิ:

สำนักงานเกษตรจังหวัดชัยภูมิ.

สำนักงานเกษตรจังหวัดชัยภูมิ. (2564). *สรุปข้อมูลแปลงใหญ่จังหวัดชัยภูมิ ปี 2559-2564 จากระบบสารสนเทศระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่*. Retrieved from co-

farm.doae.go.th/news.php

สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดชัยภูมิ. (2563). *แผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ จังหวัดชัยภูมิ (พ.ศ. 2561 - 2565) ฉบับทบทวน ปีงบประมาณ 2563*.

สำนักงานจังหวัดชัยภูมิ. (2564, 21 มีนาคม 2564). ข้อมูลจังหวัดชัยภูมิ ด้านกายภาพ. Retrieved from http://www.chaiyaphum.go.th/page_about/about1.php

สำนักงานจังหวัดชัยภูมิ. (2564, 21 มีนาคม 2564). ประวัติ "เมืองชัยภูมิ". Retrieved from http://www.chaiyaphum.go.th/page_about/history.php

สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ. (2562). GAP พืช ข้อกำหนด 8 ประการ.

Retrieved from <https://warning.acfs.go.th/th/articles-and-research/view/?page=34>

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2564). สถิติการส่งออก (Export) กล้วยสด ปี 2559-2564. Retrieved from <http://impexp.oae.go.th/service/export.php>

สำนักปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์, (2563, 21 มีนาคม 2564). ข้อมูลเพื่อการวางแผนสินค้าเกษตรที่สำคัญของจังหวัดสุโขทัย กล้วยน้ำว้า. Retrieved from

<https://www.opsmoac.go.th/sukhothai-dwl-files-421491791101>

สิริกัทร อันไชยศรี. (2560). *แนวทางพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มกล้วยหอมทอง ตำบลบ้านโคก อำเภอสร้างคอม จังหวัดอุดรธานี*. Paper presented at the การประชุมเสนอผลงานระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ครั้งที่ 7, ณ อาคารเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา 5 ธันวาคม 2550 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

- สุวริย์ เคนหงษ์. (2563). แนวทางการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 ของเกษตรกรนาแปลงใหญ่ในอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดมหาสารคาม. Paper presented at the การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10 ณ อาคารเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา 5 ธันวาคม 2550 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- อนุชิต พรแดง. (2558). การผลิตชมพูเพชรสายรุ้งให้มีคุณภาพได้มาตรฐานเพื่อการส่งออกของเกษตรกรจังหวัดเพชรบุรี. Paper presented at the การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5, ณ อาคารเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา 5 ธันวาคม 2550 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- อัชดา มนต์เทัญญ. (2561). ศักยภาพในการพัฒนาการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวมะม่วงเพื่อการส่งออกของเกษตรกรจังหวัดฉะเชิงเทรา. Paper presented at the การประชุมเสนอผลงานระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8, ณ อาคารเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา 5 ธันวาคม 2550 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัย

สกลนครราชภัฏ

แบบสัมภาษณ์สำหรับการทำวิจัย

เรื่อง แนวทางการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองแบบแปลงใหญ่ของเกษตรกรจังหวัดชัยภูมิ

ตอนที่ 1 สภาพส่วนบุคคล สังคม และเศรษฐกิจของเกษตรกรสมาชิกแปลงใหญ่กล้วยหอมทองจังหวัดชัยภูมิ

1. เพศ ชาย หญิง
2. อายุ ปี
3. ระดับการศึกษา
 1. ประถมศึกษา 2. มัธยมศึกษาตอนต้น 3. มัธยมศึกษาตอนปลาย / ปวช.
 4. อนุปริญญา/ปวส. 5.ปริญญาตรี 6. สูงกว่าปริญญาตรี
 7. อื่นๆ (ระบุ).....
4. พื้นที่ถือครองทั้งหมด..... ไร่
5. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวน..... คน (รวมผู้ให้สัมภาษณ์)
6. เป็นแรงงานในครัวเรือน.....คน (รวมผู้ให้สัมภาษณ์)
7. การเป็นสมาชิกองค์กร
 - ไม่เป็น เป็น(ระบุ) (ตอบ ได้มากกว่า 1 ข้อ)
 1. กลุ่มสหกรณ์การเกษตร 2. กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร
 3. กลุ่มส่งเสริมอาชีพเกษตร 4. กลุ่มวิสาหกิจชุมชน/เครือข่ายวสช.
 5. กลุ่มสมาชิกแปลงใหญ่/เครือข่าย ศพก. 6. ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์
 7. อื่นๆ (ระบุ)
8. ท่านได้รับข้อมูลข่าวสาร ความรู้ในการผลิตกล้วยหอมทองจากแหล่งใดบ้าง (ตอบ ได้มากกว่า 1ข้อ)
 1. เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร 2. หนังสือ/สิ่งพิมพ์ 3. โทรทัศน์
 4. วิทยุ 5. ผู้นำ 6. เพื่อนบ้าน
 7. สื่อโซเชียล Network Facebook/ Line 8. อื่นๆ(ระบุ).....
9. ท่านใช้แหล่งเงินทุนการผลิตกล้วยหอมทองจากแหล่งใด
 1. แหล่งเงินทุนของตัวเองทั้งหมด 2. แหล่งเงินทุนกู้ยืมทั้งหมด
 3. แหล่งเงินทุนของตัวเองและแหล่งเงินทุนกู้ยืม 4. อื่น ๆ (ระบุ).....

ตอนที่ 2 การผลิตกล้วยหอมทองแบบแปลงใหญ่ของเกษตรกรจังหวัดชัยภูมิ**ตอนที่ 2.1** ข้อมูลการผลิตกล้วยหอมทองของเกษตรกร

1. พื้นที่ปลูกกล้วยหอมทอง ไร่

ราคาเฉลี่ยต่ำสุด บาทต่อกิโลกรัม

ราคาเฉลี่ยสูงสุด บาทต่อกิโลกรัม

3. รายได้จากการแปรรูปบาทต่อปี จากผลิตภัณฑ์ (ระบุ).....

4. รายได้จากการการขายต้นพันธุ์..... บาทต่อปี

5. รายได้อื่น ๆ (ระบุ).....บาทต่อปี

8. ท่านมีช่องทางการจำหน่ายกล้วยหอมทองอย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1ข้อ)

1. รวบรวมผลผลิตจำหน่ายผ่านกลุ่ม

4. ส่งออกต่างประเทศ

2. จำหน่ายตลาดอำเภอหรือจังหวัด

5. จำหน่ายออนไลน์

3. ห้างสรรพสินค้า

6. อื่น ๆ (ระบุ).....

ตอนที่ 2.2 การผลิตกล้วยหอมทองตามมาตรฐาน GAP และ GMP

ประเด็น	การปฏิบัติของเกษตรกร	
	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ
การปลูกและดูแลรักษา		
1. พันธุ์		
1.1 ใช้ต้นพันธุ์ หรือส่วนขยายพันธุ์จากแหล่งที่เชื่อถือได้ ตรงตามพันธุ์ สามารถตรวจสอบแหล่งที่มาและ ประวัติได้		
2. การปลูก		
2.1 เลือกพื้นที่ปลูกไม่อยู่ในสภาพแวดล้อมซึ่งก่อให้เกิดการปนเปื้อนวัตถุหรือสิ่งที่เป็นอันตรายต่อผลิต		
2.2 ปลูกในพื้นที่ที่มีเอกสารสิทธิ์ถูกต้องตามกฎหมาย		
2.3 วางผังแปลง และจัดทำรหัสข้อมูลประจำแปลงปลูก โดยคำนึงถึงผลกระทบต่อคุณภาพผลผลิต		
2.4 กำหนดระยะปลูกไม่ชิดจนเกินไปที่ระยะ 3x3 เมตร		
2.5 ไถเตรียมดินก่อนปลูก และตากหน้าดินอย่างน้อย 7 วัน		
3. การดูแลรักษา		
3.1 ใช้แหล่งน้ำในกระบวนการผลิตจากแหล่งน้ำที่ไม่มีสภาพแวดล้อมซึ่งก่อให้เกิดการปนเปื้อนวัตถุหรือสิ่งที่เป็นอันตรายต่อผลิตผล		
3.2 มีวิธีการให้น้ำที่เหมาะสมกับความต้องการของพืช ลดการสูญเสียน้ำ และจัดการน้ำเสียที่เกิดขึ้น		
3.3 ใช้ปุ๋ยและสารปรับปรุงดิน ตามคำแนะนำ และมีการจัดการที่ดีในการใช้ปุ๋ยและสารปรับปรุงดิน		
3.4 ใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตรตามคำแนะนำของฉลาก		
3.5 ปลูกพืชคลุมดินในแปลงปลูก หรือใช้วิธีอื่นๆ เพื่อช่วยลดการสูญเสียจากหน้าดิน		

ประเด็น	การปฏิบัติของเกษตรกร	
	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ
3.6 เก็บตัวอย่างดินวิเคราะห์ความอุดมสมบูรณ์ก่อนฤดูการผลิต อย่างน้อย 1 ครั้งต่อปี		
3.7 งดการไถพรวนดินในแปลงกล้วย ในช่วงอายุ 3 เดือนขึ้นไป		
3.8 มีอุปกรณ์การเกษตรที่เหมาะสมและเพียงพอต่อการ ปฏิบัติงาน และมีสถานที่เก็บรักษา		
3.9 มีวิธีการจัดการกับวัสดุที่ได้จากการตัดแต่งหน่อและใบกล้วย		
3.10 มีการวางแผนจัดการผลผลิต ทำค้ำยันต้นกล้วย เพื่อให้ได้คุณภาพ		
3.11 มีการวางแผนจัดการผลผลิต ทำการตัดแต่งและดูแลเครือ เพื่อให้ได้คุณภาพดีตามความต้องการของตลาด		
3.12 มีการวางแผนจัดการผลผลิต ทำการคลุมถุงป้องกันแมลง เพื่อให้ได้คุณภาพดีตามความต้องการของตลาด		
3.13 เก็บเกี่ยวผลผลิตที่มีอายุเก็บเกี่ยวที่เหมาะสม ตามความต้องการของตลาด		
3.14 คัดแยกผลผลิตที่ไม่ได้คุณภาพออก และคัดแยกชั้นคุณภาพและ ขนาดก่อนจำหน่าย		
3.15 ดูแลรักษาอุปกรณ์และภาชนะบรรจุให้สะอาด เพื่อป้องกันการ ปนเปื้อนสู่ผลผลิต		
การจัดการผลผลิตหลังเก็บเกี่ยว		
1 สถานที่เก็บรวบรวมผลผลิต อยู่ในบริเวณที่ไม่เกิดการปนเปื้อนที่มีผลต่อคุณภาพและความปลอดภัยของกล้วยหอมทอง		
2 สถานที่เก็บรวบรวมผลผลิตมีเครื่องมือและอุปกรณ์เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน		
3 มีระบบจัดการของเสียในบริเวณอาคารและส่วนการผลิตหรือไม่		
4 มีแหล่งน้ำสะอาดในปริมาณเพียงพอสำหรับใช้ในการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว		
5 ที่พักผลผลิตมีความเหมาะสม สามารถป้องกันการเกิดรอยแผลที่ผลิตผลจากการขีดขูดได้		
6 ภาชนะบรรจุ (Packaging) สามารถป้องกันการปนเปื้อนและความเสียหายของผลิตผลได้		
7 มีจัดการเก็บเอกสารและบันทึกข้อมูลกระบวนการผลิตไว้ เพื่อสามารถตรวจประเมินและตามสอบได้		
8 ผู้ปฏิบัติงานและบุคคลภายนอกที่เข้าไปในบริเวณผลิตต้องรักษาความสะอาดส่วนบุคคล		
9 มีการฝึกอบรมเกี่ยวกับสุขลักษณะส่วนบุคคล สามารถปฏิบัติงานได้อย่างถูกสุขลักษณะ		
10 การขนส่งมีมาตรการป้องกันการปนเปื้อนและการเสื่อมคุณภาพของผลิตภัณฑ์ระหว่างการขนส่ง		
11 มีระบบการตามสอบผลผลิต หรือฉลากติดรหัส เครื่องหมายแสดงแหล่งผลิต วันที่เก็บเกี่ยวบนผลิตภัณฑ์		

ตอนที่ 2.3 การปฏิบัติตามการส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ของเกษตรกร

ประเด็น	การปฏิบัติของเกษตรกร	
	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ
1. เกษตรกรสมัครใจเข้าร่วมกลุ่มแปลงใหญ่		
2. พื้นที่อยู่ภายในชุมชนที่ใกล้เคียงกัน		
3. มีการผลิตในพื้นที่เหมาะสม ตามข้อมูลแผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก (Agri Map)		
4. เป็นพื้นที่ที่มีเอกสารสิทธิ์		
5. มีการเก็บข้อมูลแผนการผลิต		
6. มีการกำหนดเป้าหมายแผนการปฏิบัติ แผนธุรกิจของกลุ่มที่ชัดเจนร่วมกัน		
7. มีการวางแผนการผลิตของกลุ่มและการบริหารจัดการกลุ่มร่วมกัน		
8. ได้รับการถ่ายทอดความรู้ในการพัฒนาจากทั้งภาครัฐและเอกชน		
9. มีการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม หรือนวัตกรรม เพื่อพัฒนาการผลิต		
10. มีการจำหน่ายผลผลิตร่วมกัน มีช่องทางการตลาดรองรับและมีอำนาจต่อรองตลาด		
11. มีการรวมกันผลิต เพื่อลดต้นทุน เพิ่มผลผลิต		
12. สินค้าผ่านการรับรองมาตรฐาน GAP		
13. เป็นเกษตรกรปราดเปรื่อง (Smart Farmer)		
14. สามารถรวมกันเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปลงใหญ่		

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอของเกษตรกร ในการผลิตกล้วยหอมทองแปลงใหญ่จังหวัดชัยภูมิ

ตอนที่ 3.1 ระดับของปัญหา และข้อเสนอแนะในการผลิตกล้วยหอมทองแปลงใหญ่จังหวัดชัยภูมิ
ท่านคิดว่าท่านมีประเด็นปัญหาในการผลิตกล้วยหอมทองแปลงใหญ่ ต่อไปนี้ในระดับใด โดย 1=น้อยที่สุด 2=น้อย 3=ปานกลาง 4=มาก 5=มากที่สุด

ประเด็นปัญหา	ระดับของปัญหา					ข้อเสนอแนะ
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด	
1. พันธุ์						
1.1 ใช้ต้นพันธุ์ หรือส่วนขยายพันธุ์จากแหล่งที่เชื่อถือได้ ตรงตามพันธุ์ สามารถตรวจสอบแหล่งที่มาและ ประวัติได้						
1.2 อื่นๆ (ระบุ).....						
2. การปลูก						

ประเด็นปัญหา	ระดับของปัญหา					ข้อเสนอแนะ
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด	
2.1 เลือกพื้นที่ปลูกไม่อยู่ในสภาพแวดล้อมซึ่งก่อให้เกิดการปนเปื้อนวัตถุหรือสิ่งที่เป็นอันตรายต่อผลิต						
2.2 ปลูกในพื้นที่ที่มีเอกสารสิทธิ์ถูกต้องตามกฎหมาย						
2.3 วางผังแปลง และจัดทำรหัสข้อมูลประจำแปลงปลูก โดยคำนึงถึงผลกระทบต่อคุณภาพผลผลิต						
2.4 กำหนดระยะปลูกไม่ชิดจนเกินไปที่ระยะ 3x3 เมตร						
2.5 ไถเตรียมดินก่อนปลูก และตากหน้าดินอย่างน้อย 7 วัน						
2.6 อื่นๆ (ระบุ).....						
3. การดูแลรักษา						
3.1 แหล่งน้ำในกระบวนการผลิตจากแหล่งน้ำที่ไม่มีสภาพแวดล้อมซึ่งก่อให้เกิดการปนเปื้อนวัตถุหรือสิ่งที่เป็นอันตรายต่อผลิตผล						
3.2 วิธีการให้น้ำที่เหมาะสมกับความต้องการของพืช ลดการสูญเสีย น้ำ และจัดการน้ำเสียที่เกิดขึ้น						
3.3 ใช้น้ำและสารปรับปรุงดิน ตามคำแนะนำ และมีการจัดการที่ดีในการใช้น้ำและสารปรับปรุงดิน						
3.4 ใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตรตามคำแนะนำของฉลาก						
3.5 ปลูกพืชคลุมดินในแปลงปลูก หรือใช้วิธีอื่นๆ เพื่อช่วยลดการสูญเสียจากหน้าดิน						
3.6 เก็บตัวอย่างดินวิเคราะห์ความอุดมสมบูรณ์ก่อนฤดูกาลผลิตอย่างน้อย 1 ครั้งต่อปี						
3.7 งดการไถพรวนดินในแปลงกล้วย ในช่วงอายุ 3 เดือนขึ้นไป						
3.8 มีอุปกรณ์การเกษตรที่เหมาะสมและเพียงพอต่อการปฏิบัติงาน และมีสถานที่เก็บรักษา						
3.9 มีวิธีการจัดการกับวัสดุที่ได้จากการตัดแต่งหน่อและใบกล้วย						
3.10 มีการวางแผนจัดการผลผลิต ทำค้ำยันต้นกล้วย เพื่อให้ได้คุณภาพดีตามความต้องการของตลาด						
3.11 มีการวางแผนจัดการผลผลิต ทำการตัดแต่งและดูแลเครือ เพื่อให้ได้คุณภาพดีตามความต้องการของตลาด						
3.12 มีการวางแผนจัดการผลผลิต ทำการคลุมถุงป้องกันแมลง เพื่อให้ได้คุณภาพดีตามความต้องการของตลาด						
3.13 เก็บเกี่ยวผลผลิตที่มีอายุเก็บเกี่ยวที่เหมาะสม ตามความต้องการของตลาด						

ประเด็นปัญหา	ระดับของปัญหา					ข้อเสนอแนะ
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด	
3.14 คัดแยกผลิตผลที่ไม่ได้คุณภาพออก และคัดแยกชั้นคุณภาพและขนาดก่อนจำหน่าย						
3.15 ดูแลรักษาอุปกรณ์และภาชนะบรรจุให้สะอาด เพื่อป้องกันการปนเปื้อนสู่ผลิตผล						
3.16 อื่นๆ (ระบุ).....						
4. การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว						
4.1 สถานที่เก็บรวบรวมผลผลิต อยู่ในบริเวณที่ไม่เกิดการปนเปื้อนที่มีผลต่อคุณภาพและความปลอดภัยของกล้วยหอมทอง						
4.2 สถานที่เก็บรวบรวมผลผลิตมีเครื่องมือและอุปกรณ์เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน						
4.3 มีระบบจัดการของเสียในบริเวณอาคารและส่วนการผลิตหรือไม่						
4.4 มีแหล่งน้ำสะอาดในปริมาณเพียงพอสำหรับการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว						
4.5 ที่พักผลผลิตมีความเหมาะสม สามารถป้องกันการเกิดรอยแผลที่ผลิตผลจากการ चुดขีดได้						
4.6 ภาชนะบรรจุ (Packaging) สามารถป้องกันการปนเปื้อนและความเสียหายของผลิตผลได้						
4.7 มีจัดการเก็บเอกสารและบันทึกข้อมูลกระบวนการผลิตไว้เพื่อสามารถตรวจประเมินและตามสอบได้						
4.8 ผู้ปฏิบัติงานและบุคคลภายนอกที่เข้าไปในบริเวณผลิตต้องรักษาความสะอาดส่วนบุคคล						
4.9 มีการฝึกอบรมเกี่ยวกับสุขลักษณะส่วนบุคคล เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างถูกสุขลักษณะ						
4.10 การขนส่งมีมาตรการป้องกันการปนเปื้อนและการเสื่อมคุณภาพของผลิตภัณฑ์ระหว่างการขนส่ง						
4.11 มีระบบการตามสอบผลผลิต หรือฉลากติดรหัส เครื่องหมาย แสดงแหล่งผลิต วันที่เก็บเกี่ยวบนผลิตภัณฑ์						
4.12 อื่นๆ (ระบุ).....						

ตอนที่ 3.2 ระดับของปัญหา และข้อเสนอแนะในการปฏิบัติตามการส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ของเกษตรกร

ท่านคิดว่าท่านมีประเด็นปัญหาในการปฏิบัติตามการส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ ต่อไปนี้ในระดับใด โดย 1=น้อยที่สุด 2=น้อย 3=ปานกลาง 4=มาก 5= มากที่สุด

ประเด็นปัญหา	ระดับของปัญหา					ข้อเสนอแนะ
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด	
1. เกษตรกรสมัครใจเข้าร่วมกลุ่มแปลงใหญ่						
2. พื้นที่อยู่ในชุมชนที่ใกล้เคียงกัน						
3. การผลิตในพื้นที่เหมาะสม ตามข้อมูลแผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก (Agri Map)						
4. เป็นพื้นที่ที่มีเอกสารสิทธิ์						
5. การเก็บข้อมูลแผนการผลิต						
6. การกำหนดเป้าหมายแผนการปฏิบัติ แผนธุรกิจของกลุ่มที่ชัดเจนร่วมกัน						
7. การวางแผนการผลิตของกลุ่มและการบริหารจัดการกลุ่มร่วมกัน						
8. ได้รับการถ่ายทอดความรู้ในการพัฒนาจากทั้งภาครัฐและเอกชน						
9. การใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม หรือนวัตกรรม เพื่อพัฒนาการผลิต						
10. การจำหน่ายผลผลิตร่วมกัน มีช่องทางการตลาดรองรับ และมีอำนาจต่อรองตลาด						
11. การรวมกันผลิต เพื่อลดต้นทุน เพิ่มผลผลิต						
12. สินค้าผ่านการรับรองมาตรฐาน GAP						
13 เป็นเกษตรกรปราดเปรื่อง (Smart Farmer)						
14. สามารถรวมกันเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปลงใหญ่						
15 อื่นๆ (ระบุ).....						

ตอนที่ 4 ความต้องการ และแนวทางการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองแบบแปลงใหญ่

ตอนที่ 4.1 ระดับความต้องการ การส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทอง ด้านเนื้อหา และด้านช่องทางและวิธีการส่งเสริม
ท่านได้รับความรู้เกี่ยวกับการผลิตกล้วยหอมทองแบบแปลงใหญ่ และมีความต้องการส่งเสริมในประเด็นต่าง ๆ ระดับใด โดย
5= มากที่สุด 4=มาก 3=ปานกลาง 2=น้อย 1=น้อยที่สุด

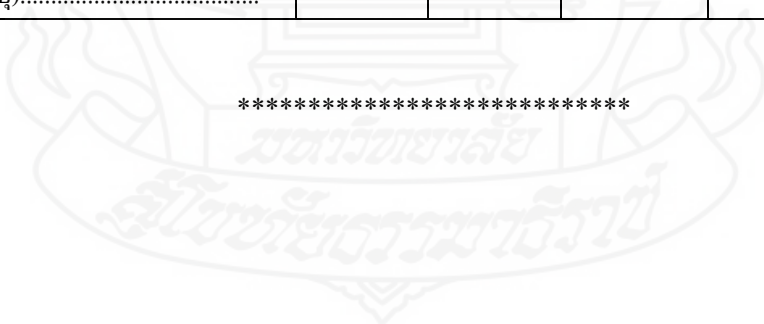
เนื้อหาที่ต้องการส่งเสริมเกษตรกร	ระดับ ความรู้ที่ ได้รับ	ระดับ ความ ต้องการ การ ส่งเสริม	ระดับความต้องการช่องทางในการส่งเสริม									ระดับความต้องการวิธีการ ส่งเสริม					
			สื่อบุคคล			สื่อสิ่งพิมพ์			สื่ออิเล็กทรอนิกส์			การบรรยาย	การสาธิต	การฝึกอบรม	การทัศนศึกษา	กิจกรรม ระบุ.....	
			ราชการ	เอกชน	อื่นๆ	แผ่นพับ	คู่มือ	โปสเตอร์	วิทยุ	โทรทัศน์	วิดีโอ						อินเทอร์เน็ต
1. พันธุ์ และการคัดเลือกพันธุ์																	
2. การปลูก																	
3. การดูแลรักษา																	
4. โรค แมลง ศัตรูพืช และการป้องกันกำจัด																	
5. การจัดการผลผลิตให้ได้คุณภาพ																	
6. การเก็บเกี่ยวและวิทยาการหลังการเก็บเกี่ยว																	
7. การแปรรูปและการเพิ่มมูลค่าสินค้า																	
8. การตลาด																	
9. การบริหารจัดการกลุ่ม																	
10.การจัดทำบัญชี																	
11. อื่นๆ (ระบุ).....																	

ตอนที่ 4.2 ระดับความต้องการการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทอง ด้านการสนับสนุนการเข้าร่วม

ท่านมีความต้องการการส่งเสริมในประเด็นการสนับสนุนการเข้าร่วมต่าง ๆ ระดับใด โดย

5= มากที่สุด 4=มาก 3=ปานกลาง 2=น้อย 1=น้อยที่สุด

ความต้องการ	ระดับความต้องการการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองแปรรูปใหญ่				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
ด้านการสนับสนุนการเข้าร่วม					
1) การสนับสนุนด้าน					
- องค์ความรู้การผลิต					
- บัญชีการผลิต					
- เครื่องมือ/อุปกรณ์					
- แหล่งเงินทุนการผลิต					
- การเชื่อมโยงการตลาด					
- อื่น ๆ (ระบุ).....					
2) แหล่งสนับสนุน					
- หน่วยงานภาครัฐ					
- หน่วยงานภาคเอกชน					
- ผู้นำชุมชน/องค์กรท้องถิ่น					
- อื่น ๆ (ระบุ).....					

ภาคผนวก ข
การทดสอบเครื่องมือ

1. การทดสอบความตรงของเครื่องมือ (Index of Item-Objective Congruence : IOC)

แบบแสดงความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่มีต่อเครื่องมือวิจัย

แบบสัมภาษณ์งานวิจัยเรื่อง แนวทางการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองแบบแปลงใหญ่ของ
เกษตรกรจังหวัดชัยภูมิ

คำชี้แจง

1. การวิจัยมีวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1.1 เพื่อศึกษาสภาพส่วนบุคคล สังคม และเศรษฐกิจของเกษตรกร

1.2 เพื่อศึกษาการผลิตกล้วยหอมทองแบบแปลงใหญ่ของเกษตรกร

1.3 เพื่อศึกษาปัญหา และข้อเสนอแนะในการผลิตกล้วยหอมทองของเกษตรกร

1.4 เพื่อศึกษาความต้องการ และแนวทางการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองแบบแปลงใหญ่

2. ขอให้ท่านผู้เชี่ยวชาญได้กรุณาแสดงความคิดเห็นของท่านที่มีต่อเครื่องมือการวิจัยนี้ โดยใส่
เครื่องหมาย (✓) ลงในช่องความคิดเห็นของท่านพร้อมเขียนข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ในการ
นำไปพิจารณาปรับปรุงต่อไป

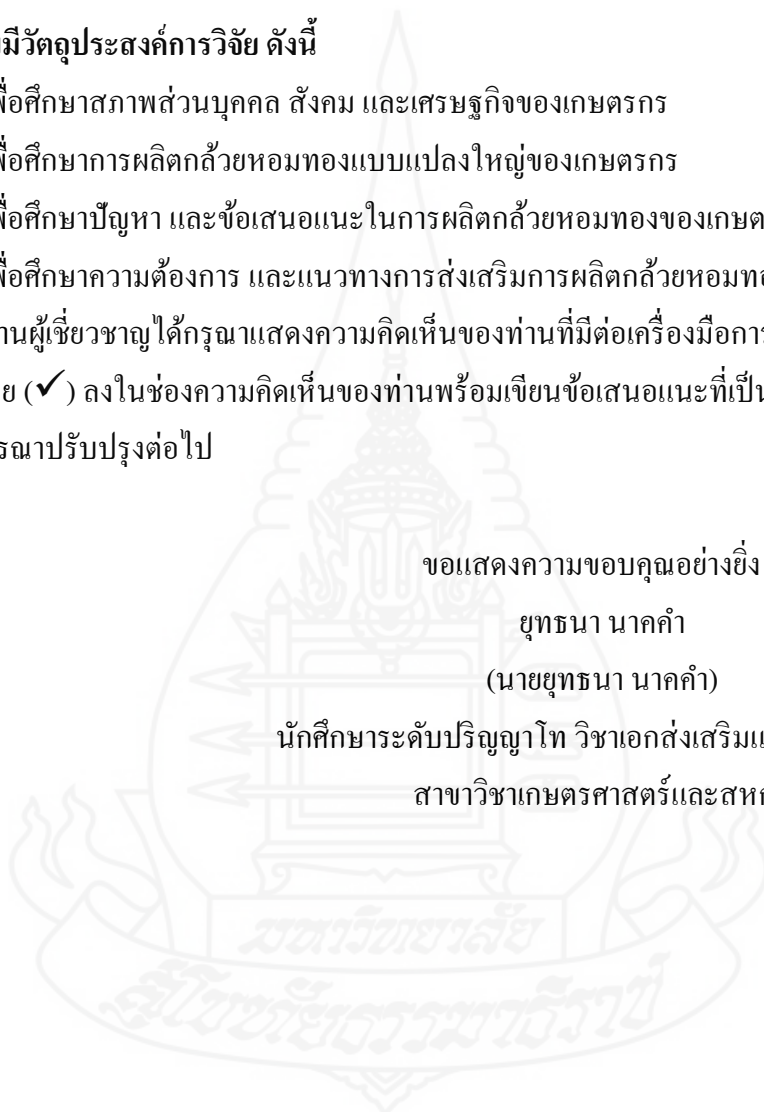
ขอแสดงความขอบคุณอย่างยิ่ง

ยุทธนา นาคคำ

(นายยุทธนา นาคคำ)

นักศึกษาระดับปริญญาโท วิชาเอกส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร

สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์

ตารางที่ 1 คำถามจากการวิเคราะห์การผลิตกล้วยหอมทองของเกษตรกร ตามมาตรฐานการ GAP และ GMP

ข้อที่	รายการคำถาม	ความตรงเชิงเนื้อหา			ข้อ เสนอแนะ
		เหมาะสม +1	ไม่แน่ใจ 0	ไม่เหมาะสม -1	
สภาพการผลิตกล้วยหอมทองของเกษตรกร มาตรฐานการ GAP และ GMP					
การปลูกและดูแลรักษา					
1	ใช้ต้นพันธุ์ หรือส่วนขยายพันธุ์จากแหล่งที่เชื่อถือได้ ตรงตามพันธุ์ สามารถตรวจสอบแหล่งที่มา และ ประวัติได้				
2	เลือกพื้นที่ปลูกไม่อยู่ในสภาพแวดล้อมซึ่งก่อให้เกิดการปนเปื้อนวัตถุหรือสิ่งที่เป็นอันตรายต่อผลิต				
3	ปลูกในพื้นที่ที่มีเอกสารสิทธิ์ถูกต้องตามกฎหมาย				
4	วางแผนแปลง และจัดทำรหัสข้อมูลประจำแปลงปลูก โดยคำนึงถึงผลกระทบต่อคุณภาพผลผลิต				
5	กำหนดระยะปลูกไม่ชิดจนเกินไปที่ระยะ 3x3 เมตร				
6	ไถเตรียมดินก่อนปลูก และตากหน้าดินอย่างน้อย 7 วัน				
7	ใช้แหล่งน้ำในกระบวนการผลิตจากแหล่งน้ำที่ไม่มีสภาพแวดล้อมซึ่งก่อให้เกิดการปนเปื้อนวัตถุหรือสิ่งที่เป็นอันตรายต่อผลิตผล				
8	มีวิธีการให้น้ำที่เหมาะสมกับความต้องการของพืช ลดการสูญเสียน้ำ และจัดการน้ำเสียที่เกิดขึ้น				
9	ใช้ปุ๋ยและสารปรับปรุงดิน ตามคำแนะนำ และมีการจัดการที่ดีในการใช้ปุ๋ยและสารปรับปรุงดิน				
10	ใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตรตามคำแนะนำของฉลาก				
11	ปลูกพืชคลุมดินในแปลงปลูก หรือใช้วิธีอื่นๆ เพื่อช่วยลดการสูญเสียจากหน้าดิน				
12	เก็บตัวอย่างดินวิเคราะห์ความอุดมสมบูรณ์ก่อนฤดูกาลผลิต อย่างน้อย 1 ครั้งต่อปี				
13	งดการไถพรวนดินในแปลงกล้วย ในช่วงอายุ 3 เดือนขึ้นไป				

ข้อที่	รายการคำถาม	ความตรงเชิงเนื้อหา			ข้อ เสนอแนะ
		เหมาะสม +1	ไม่แน่ใจ 0	ไม่เหมาะสม -1	
สภาพการผลิตกล้วยหอมทองของเกษตรกร มาตรฐานการ GAP และ GMP					
14	มีอุปกรณ์การเกษตรที่เหมาะสมและเพียงพอต่อการ ปฏิบัติงาน และมีสถานที่เก็บรักษา				
15	มีวิธีการจัดการกับวัสดุที่ได้จากการตัดแต่งหน่อ และใบกล้วย				
16	มีการวางแผนจัดการผลผลิต ทำค้ำยันต้นกล้วย เพื่อให้ได้คุณภาพดีตามความต้องการของตลาด				
17	มีการวางแผนจัดการผลผลิต ทำการตัดแต่งและดูแลเครือ เพื่อให้ได้คุณภาพดีตามความต้องการของตลาด				
18	มีการวางแผนจัดการผลผลิต ทำการคลุมถุง ป้องกันแมลง เพื่อให้ได้คุณภาพดีตามความต้องการของตลาด				
19	เก็บเกี่ยวผลผลิตที่มีอายุเก็บเกี่ยวที่เหมาะสม ตาม ความต้องการของตลาด				
20	คัดแยกผลผลิตที่ไม่ได้คุณภาพออก และคัดแยกชั้นคุณภาพและ ขนาดก่อนจำหน่าย				
21	ดูแลรักษาอุปกรณ์และภาชนะบรรจุให้สะอาด เพื่อป้องกันการ ปนเปื้อนสู่ผลผลิต				
การจัดการผลผลิตหลังเก็บเกี่ยว					
22	สถานที่เก็บรวบรวมผลผลิต อยู่ในบริเวณที่ไม่เกิดการปนเปื้อนที่มีผลต่อคุณภาพและความปลอดภัยของกล้วยหอมทอง				
23	สถานที่เก็บรวบรวมผลผลิตมีเครื่องมือและ อุปกรณ์เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน				
24	มีระบบจัดการของเสียในบริเวณอาคารและส่วน การผลิตหรือไม่				
25	มีแหล่งน้ำสะอาดในปริมาณเพียงพอสำหรับใช้ในการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว				
26	ที่พักผลผลิตมีความเหมาะสม สามารถป้องกันการ เกิดรอยแผลที่ผลิตผลจากการขูดขีดได้				

ข้อที่	รายการคำถาม	ความตรงเชิงเนื้อหา			ข้อ เสนอแนะ
		เหมาะสม +1	ไม่แน่ใจ 0	ไม่เหมาะสม -1	
สภาพการผลิตด้วยหอมทองของเกษตรกร มาตรฐานการ GAP และ GMP					
27	ภาชนะบรรจุ (Packaging) สามารถป้องกันการปนเปื้อนและความเสียหายของผลิตผลได้				
28	มีจัดการเก็บเอกสารและบันทึกข้อมูลกระบวนการผลิตไว้เพื่อสามารถตรวจประเมินและตามสอบได้				
29	ผู้ปฏิบัติงานและบุคคลภายนอกที่เข้าไปในบริเวณผลิตต้องรักษาความสะอาดส่วนบุคคล				
30	มีการฝึกอบรมเกี่ยวกับสุขลักษณะส่วนบุคคลเพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างถูกสุขลักษณะ				
31	การขนส่งมีมาตรการป้องกันการปนเปื้อนและการเสื่อมคุณภาพของผลิตภัณฑ์ระหว่างการขนส่ง				
32	มีระบบการตามสอบผลผลิต หรือฉลากติดรหัสเครื่องหมายแสดงแหล่งผลิต วันที่เก็บเกี่ยวบนผลิตภัณฑ์				

ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....

(.....)

ผู้ทรงคุณวุฒิ

ตารางที่ 2 แสดงผลการทดสอบความตรงของเครื่องมือ

ข้อที่	ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ			IOC	แปลผล	หมายเหตุ
	คนที่1	คนที่2	คนที่3			
1	1	1	0	0.67	ใช้ได้	
2	1	1	1	1.00	ใช้ได้	
3	1	1	1	1.00	ใช้ได้	
4	1	1	1	1.00	ใช้ได้	
5	1	0	1	0.67	ใช้ได้	
6	1	1	1	1.00	ใช้ได้	
7	1	1	1	1.00	ใช้ได้	
8	1	1	0	0.67	ใช้ได้	
9	1	1	1	1.00	ใช้ได้	
10	1	1	1	1.00	ใช้ได้	
11	1	1	1	1.00	ใช้ได้	
12	1	1	1	1.00	ใช้ได้	
13	1	1	1	1.00	ใช้ได้	
14	1	1	1	1.00	ใช้ได้	
15	1	0	1	0.67	ใช้ได้	
16	1	1	1	1.00	ใช้ได้	
17	1	1	1	1.00	ใช้ได้	
18	1	1	1	1.00	ใช้ได้	
19	1	1	1	1.00	ใช้ได้	
20	1	1	1	1.00	ใช้ได้	
21	1	1	1	1.00	ใช้ได้	
22	1	1	1	1.00	ใช้ได้	
23	1	1	1	1.00	ใช้ได้	
24	1	1	1	1.00	ใช้ได้	
25	1	1	1	1.00	ใช้ได้	
26	1	1	1	1.00	ใช้ได้	
27	1	1	1	1.00	ใช้ได้	
28	1	1	1	1.00	ใช้ได้	
29	1	1	1	1.00	ใช้ได้	

ข้อที่	ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ			IOC	แปลผล	หมายเหตุ
	คนที่1	คนที่2	คนที่3			
30	1	1	1	1.00	ใช้ได้	
31	1	1	1	1.00	ใช้ได้	
32	1	1	1	1.00	ใช้ได้	

ภาคผนวก ค

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตารางที่ 1 ผลวิเคราะห์การปฏิบัติด้านการผลิตกล้วยหอมทองของเกษตรกร

ประเด็นการปฏิบัติ	การปฏิบัติของเกษตรกร			
	ปฏิบัติ		ไม่ปฏิบัติ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
การปลูกและดูแลรักษา				
1. พันธุ์				
1.1 ใช้ต้นพันธุ์ หรือส่วนขยายพันธุ์จากแหล่งที่เชื่อถือได้ ตรงตามพันธุ์ สามารถตรวจสอบแหล่งที่มาและ ประวัติได้	83	79.0	22	21.0
2. การปลูก				
2.1 เลือกพื้นที่ปลูกไม่อยู่ในสภาพแวดล้อมซึ่งก่อให้เกิดการปนเปื้อนวัตถุหรือสิ่งที่เป็นอันตรายต่อผลิต	98	93.3	7	6.7
2.2 ปลูกในพื้นที่ที่มีเอกสารสิทธิ์ถูกต้องตามกฎหมาย	91	86.7	14	13.3
2.3 วางผังแปลง และจัดทำรหัสข้อมูลประจำแปลงปลูก โดยคำนึงถึงผลกระทบต่อคุณภาพผลผลิต	42	40.0	63	60.0
2.4 กำหนดระยะปลูกไม่ชิดจนเกินไปที่ระยะ 3x3 เมตร	51	48.6	54	51.4
2.5 ไถเตรียมดินก่อนปลูก และตากหน้าดินอย่างน้อย 7 วัน	92	87.6	13	12.4
3. การดูแลรักษา				
3.1 ใช้แหล่งน้ำในกระบวนการผลิตจากแหล่งน้ำที่ไม่มีสภาพแวดล้อมซึ่งก่อให้เกิดการปนเปื้อนวัตถุหรือสิ่งที่เป็นอันตรายต่อผลิตผล	97	92.4	8	7.6
3.2 มีวิธีการให้น้ำที่เหมาะสมกับความต้องการของพืช ลดการสูญเสีย และจัดการน้ำเสียที่เกิดขึ้น	98	93.3	7	6.7
3.3 ใช้ปุ๋ยและสารปรับปรุงดิน ตามคำแนะนำ และมีการจัดการที่ดีในการใช้ปุ๋ยและสารปรับปรุงดิน	101	96.2	4	3.8
3.4 ใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตรตามคำแนะนำของฉลาก	90	85.7	15	14.3
3.5 ปลูกพืชคลุมดินในแปลงปลูก หรือใช้วิธีอื่นๆ เพื่อช่วยลดการสูญเสียน้ำจากหน้าดิน	83	79.0	22	21.0
3.6 เก็บตัวอย่างดินวิเคราะห์ความอุดมสมบูรณ์ก่อนฤดูกาลผลิต อย่างน้อย 1 ครั้งต่อปี	50	47.6	55	52.4
3.7 จดการไถพรวนดินในแปลงกล้วย ในช่วงอายุ 3 เดือนขึ้นไป	78	74.3	27	25.7
3.8 มีอุปกรณ์การเกษตรที่เหมาะสมและเพียงพอต่อการปฏิบัติงาน และมีสถานที่เก็บรักษา	76	72.4	29	27.6

ประเด็นการปฏิบัติ	การปฏิบัติของเกษตรกร			
	ปฏิบัติ		ไม่ปฏิบัติ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
3.9 มีวิธีการจัดการกับวัสดุที่ได้จากการตัดแต่งหน่อและใบกล้วย	96	91.4	9	8.6
3.10 มีการวางแผนจัดการผลผลิต ทำค้ำยันต้นกล้วย เพื่อให้ได้คุณภาพดีตามความต้องการของตลาด	95	90.5	10	9.5
3.11 มีการวางแผนจัดการผลผลิต ทำการตัดแต่งและดูแลเครือเพื่อให้ได้คุณภาพดีตามความต้องการของตลาด	93	88.6	12	11.4
3.12 มีการวางแผนจัดการผลผลิต ทำการคลุมถุงป้องกันแมลงเพื่อให้ได้คุณภาพดีตามความต้องการของตลาด	46	43.8	59	56.2
3.13 เก็บเกี่ยวผลผลิตที่มีอายุเก็บเกี่ยวที่เหมาะสม ตามความต้องการของตลาด	90	85.7	15	14.3
3.14 คัดแยกผลผลิตที่ไม่ได้คุณภาพออก และคัดแยกชั้นคุณภาพและ ขนาดก่อนจำหน่าย	53	50.5	52	49.5
3.15 ดูแลรักษาอุปกรณ์และภาชนะบรรจุให้สะอาด เพื่อป้องกันการ ปนเปื้อนสู่ผลิตผล	52	49.5	53	50.5
การจัดการผลผลิตหลังเก็บเกี่ยว				
1 สถานที่เก็บรวบรวมผลผลิต อยู่ในบริเวณที่ไม่เกิดการปนเปื้อนที่มีผลต่อคุณภาพและความปลอดภัยของกล้วยหอมทอง	67	63.8	38	36.2
2 สถานที่เก็บรวบรวมผลผลิตมีเครื่องมือและอุปกรณ์เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน	69	65.7	36	34.3
3 มีระบบจัดการของเสียในบริเวณอาคารและส่วนการผลิตหรือไม่	45	42.9	60	57.1
4 มีแหล่งน้ำสะอาดในปริมาณเพียงพอสำหรับการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว	64	61.0	41	39.0
5 ที่พักผลผลิตมีความเหมาะสม สามารถป้องกันการเกิดรอยแผลที่ผลิตผลจากการขีดขีดได้	53	50.5	52	49.5
6 ภาชนะบรรจุ (Packaging) สามารถป้องกันการปนเปื้อนและความเสียหายของผลิตผลได้	43	41.0	62	59.0
7 มีจัดการเก็บเอกสารและบันทึกข้อมูลกระบวนการผลิตไว้เพื่อสามารถตรวจประเมินและตามสอบได้	57	54.3	48	45.7
8 ผู้ปฏิบัติงานและบุคคลภายนอกที่เข้าไปในบริเวณผลิตต้อง	57	54.3	48	45.7

ประเด็นการปฏิบัติ	การปฏิบัติของเกษตรกร			
	ปฏิบัติ		ไม่ปฏิบัติ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
รักษาความสะอาดส่วนบุคคล				
9 มีการฝึกอบรมเกี่ยวกับสุขลักษณะส่วนบุคคล เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างถูกสุขลักษณะ	53	50.5	52	49.5
10 การขนส่งมีมาตรการป้องกันการปนเปื้อนและการเสื่อมคุณภาพของผลิตภัณฑ์ระหว่างการขนส่ง	50	47.6	55	52.4
11 มีระบบการตามสอบผลผลิต หรือฉลากติดรหัสเครื่องหมายแสดงแหล่งผลิต วันที่เก็บเกี่ยวบนผลิตภัณฑ์	43	41.0	62	59.0

ตารางที่ 2 ผลวิเคราะห์การปฏิบัติตามการส่งเสริมแบบแปลงใหญ่ของเกษตรกร

ประเด็นการปฏิบัติ	การปฏิบัติของเกษตรกร			
	ปฏิบัติ		ไม่ปฏิบัติ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. เกษตรกรสนใจเข้าร่วมกลุ่มแปลงใหญ่	105	100.0	-	-
2. พื้นที่อยู่ภายในชุมชนที่ใกล้เคียงกัน	92	87.6	13	12.4
3. มีการผลิตในพื้นที่ที่เหมาะสม ตามข้อมูลแผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก (Agri Map)	97	92.4	8	7.6
4. เป็นพื้นที่ที่มีเอกสารสิทธิ์	81	77.1	24	22.9
5. มีการเก็บข้อมูลแผนการผลิต	47	44.8	58	55.2
6. มีการกำหนดเป้าหมายแผนการปฏิบัติ แผนธุรกิจของกลุ่มที่ชัดเจนร่วมกัน	41	39.0	64	61.0
7. มีการวางแผนการผลิตของกลุ่มและการบริหารจัดการกลุ่มร่วมกัน	45	42.9	60	57.1
8. ได้รับการถ่ายทอดความรู้ในการพัฒนาจากทั้งภาครัฐและเอกชน	88	83.8	17	16.2
9. มีการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม หรือนวัตกรรม เพื่อพัฒนาการผลิต	73	69.5	32	30.5
10. มีการจำหน่ายผลผลิตร่วมกัน มีช่องทางการตลาดรองรับ และมีอำนาจต่อรองตลาด	89	84.8	16	15.2
11. มีการรวมกันผลิต เพื่อลดต้นทุน เพิ่มผลผลิต	84	80.0	21	20.0

ประเด็นการปฏิบัติ	การปฏิบัติของเกษตรกร			
	ปฏิบัติ		ไม่ปฏิบัติ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
12. สินค้าผ่านการรับรองมาตรฐาน GAP	27	25.7	78	74.3
13 เป็นเกษตรกรปราดเปรื่อง (Smart Farmer)	15	14.3	90	85.7
14. สามารถรวมกันเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปลงใหญ่	102	97.1	3	2.9

ตารางที่ 3 ผลวิเคราะห์การปัญหาด้านการผลิตกล้วยหอมทองของเกษตรกร

ประเด็นปัญหา	ระดับปัญหา					ค่าเฉลี่ย (S.D.)	ความหมาย
	1	2	3	4	5		
1. พันธุ์							
1.1 ใช้ต้นพันธุ์ หรือส่วนขยายพันธุ์จากแหล่งที่เชื่อถือได้ ตรงตามพันธุ์ สามารถตรวจสอบแหล่งที่มาและ ประวัติได้	63	15	8	13	6	1.90	น้อย
2. การปลูก							
2.1 เลือกพื้นที่ปลูกไม่อยู่ในสภาพแวดล้อมซึ่งก่อให้เกิดการปนเปื้อนวัตถุหรือสิ่งที่เป็นอันตรายต่อผลิต	51	30	13	10	1	1.86	น้อย
2.2 ปลูกในพื้นที่ที่มีเอกสารสิทธิ์ถูกต้องตามกฎหมาย	33	30	13	19	10	2.46	น้อย
2.3 วางผังแปลง และจัดทำรหัสข้อมูลประจำแปลงปลูก โดยคำนึงถึงผลกระทบต่อคุณภาพผลผลิต	14	21	27	34	9	3.03	ปานกลาง
2.4 กำหนดระยะปลูกไม่ชิดจนเกินไปที่ระยะ 3x3 เมตร	8	24	41	32	-	2.923	ปานกลาง
2.5 ไถเตรียมดินก่อนปลูก และตากหน้าดินอย่างน้อย 7 วัน	7.6	22.9	39.0	30.5	-	.917	
3. การดูแลรักษา							
3.1 แหล่งน้ำในกระบวนการผลิตจากแหล่งน้ำที่ไม่มีสภาพแวดล้อมซึ่งก่อให้เกิดการปนเปื้อนวัตถุหรือสิ่งที่เป็นอันตรายต่อผลิตผล	25	39	30	9	2	2.28	น้อย
	23.8	37.1	28.6	8.6	1.9	.985	

ประเด็นปัญหา	ระดับปัญหา					ค่าเฉลี่ย (S.D.)	ความหมาย
	1	2	3	4	5		
3.2 วิธีการให้น้ำที่เหมาะสมกับความ ต้องการของพืช ลดการสูญเสียน้ำ และ จัดการน้ำเสียที่เกิดขึ้น	21	35	41	7	1	2.35	น้อย
	20.0	33.3	39.0	6.7	1.0	.909	
3.3 ใช้ปุ๋ยและสารปรับปรุงดิน ตาม คำแนะนำ และมีการจัดการที่ดีในการใช้ ปุ๋ยและสารปรับปรุงดิน	20	36	36	11	2	2.42	น้อย
	19.0	34.3	34.3	10.5	1.9	.978	
3.4 ใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตรตาม คำแนะนำของฉลาก	22	49	29	5	-	2.16	น้อย
	21.0	46.7	27.6	4.8		.810	
3.5 ปลุกพืชคลุมดินในแปลงปลูก หรือ ใช้วิธีอื่นๆ เพื่อช่วยลดการสูญเสียจาก หน้าดิน	25	56	18	6	-	2.05	น้อย
	23.8	53.3	17.1	5.7		.801	
3.6 เก็บตัวอย่างดินวิเคราะห์ความอุดม สมบูรณ์ก่อนฤดูกาลผลิต อย่างน้อย 1 ครั้ง ต่อปี	9	31	32	20	13	2.97	ปานกลาง
	8.6	29.5	30.5	19.0	12.4	1.156	
3.7 งดการไถพรวนดินในแปลงกล้วย ในช่วงอายุ 3 เดือนขึ้นไป	20	54	22	9	-	2.19	น้อย
	19.0	51.4	21.0	8.6		.845	
3.8 มีอุปกรณ์การเกษตรที่เหมาะสมและ เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน และมีสถานที่ เก็บรักษา	11	58	21	14	1	2.39	น้อย
	10.5	55.2	20.0	13.3	1.0	.882	
3.9 มีวิธีการจัดการกับวัสดุที่ได้จากการ ตัดแต่งหน่อและใบกล้วย	23	40	36	6	-	2.24	น้อย
	21.9	38.1	34.3	5.7		.861	
3.10 มีการวางแผนจัดการผลผลิต ทำการ ย่นต้นกล้วย เพื่อให้ได้คุณภาพดีตามความ ต้องการของตลาด	9	37	24	32	3	2.84	ปานกลาง
	8.6	35.2	22.9	30.5	2.9	1.048	
3.11 มีการวางแผนจัดการผลผลิต ทำการ ตัดแต่งและดูแลเครือ เพื่อให้ได้คุณภาพดี ตามความต้องการของตลาด	18	34	30	23	-	2.55	น้อย
	17.1	32.4	28.6	21.9		1.019	
3.12 มีการวางแผนจัดการผลผลิต ทำการ คลุมถุงป้องกันแมลง เพื่อให้ได้คุณภาพดี ตามความต้องการของตลาด	6	33	32	32	2	2.91	ปานกลาง
	5.7	31.4	30.5	30.5	1.9	.962	
3.13 เก็บเกี่ยวผลผลิตที่มีอายุเก็บเกี่ยวที่ เหมาะสม ตามความต้องการของตลาด	13	39	25	19	9	2.73	ปานกลาง
	12.4	37.1	23.8	18.1	8.6	1.154	

ประเด็นปัญหา	ระดับปัญหา					ค่าเฉลี่ย (S.D.)	ความหมาย
	1	2	3	4	5		
3.14 คัดแยกผลิตผลที่ไม่ได้คุณภาพออก และคัดแยกชั้นคุณภาพและ ขนาดก่อน จำหน่าย	21 20.0	33 31.4	19 18.1	25 23.8	7 6.7	2.66 1.231	ปานกลาง
3.15 คูแลร์รักษาอุปกรณ์และภาชนะบรรจุ ให้สะอาด เพื่อป้องกันการ ปนเปื้อนสู่ ผลิตผล	22 21.0	38 36.2	14 13.3	25 23.8	6 5.7	2.57 1.224	น้อย
4. การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว							
4.1 สถานที่เก็บรวบรวมผลผลิต อยู่ใน บริเวณที่ไม่เกิดการปนเปื้อนที่มีผลต่อ คุณภาพและความปลอดภัยของกล้วยหอม ทอง	30 28.6	24 22.9	25 23.8	21 20.0	5 4.8	2.50 1.233	น้อย
4.2 สถานที่เก็บรวบรวมผลผลิตมี เครื่องมือและอุปกรณ์เพียงพอต่อการ ปฏิบัติงาน	21 20.0	25 23.8	22 21.0	32 30.5	5 4.8	2.76 1.221	ปานกลาง
4.3 มีระบบจัดการของเสียในบริเวณ อาคารและส่วนการผลิตหรือไม่	19 18.1	20 19.0	24 22.9	37 35.2	5 4.8	2.90 1.208	ปานกลาง
4.4 มีแหล่งน้ำสะอาดในปริมาณเพียงพอ สำหรับใช้ในการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว	24 22.9	21 20.0	17 16.2	41 39.0	2 1.9	2.77 1.242	ปานกลาง
4.5 ที่พักผลผลิตมีความเหมาะสม สามารถป้องกันการเกิดรอยแผลที่ผลิตผล จากการขูดขีดได้	18 17.1	22 21.0	23 21.9	41 39.0	1 1.0	2.86 1.147	ปานกลาง
4.6 ภาชนะบรรจุ (Packaging) สามารถ ป้องกันการปนเปื้อนและความเสียหายของ ผลิตผลได้	18 17.1	21 20.0	15 14.3	49 46.7	2 1.9	2.96 1.200	ปานกลาง
4.7 มีจัดการเก็บเอกสารและบันทึกข้อมูล กระบวนการผลิตไว้ เพื่อสามารถตรวจ ประเมินและตามสอบได้	7 6.7	10 9.5	28 26.7	52 49.5	8 7.6	3.42 .998	มาก
4.8 ผู้ปฏิบัติงานและบุคคลภายนอกที่เข้า ไปในบริเวณผลิตต้องรักษาความสะอาด ส่วนบุคคล	17 16.2	23 21.9	35 33.3	29 27.6	1 1.0	2.75 1.063	ปานกลาง
4.9 มีการฝึกอบรมเกี่ยวกับสุขลักษณะ ส่วนบุคคล เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้	4 3.8	25 23.8	57 54.3	19 18.1	-	2.87 .748	ปานกลาง

ประเด็นปัญหา	ระดับปัญหา					ค่าเฉลี่ย (S.D.)	ความหมาย
	1	2	3	4	5		
อย่างถูกสุขลักษณะ							
4.10 การขนส่งมีมาตรการป้องกันการปนเปื้อนและการเสื่อมคุณภาพของผลิตภัณฑ์ระหว่างการขนส่ง	13	22	39	30	1	2.85	ปานกลาง
4.11 มีระบบการตามสอบผลผลิต หรือ ฉลากดิครหัส เครื่องหมายแสดงแหล่งผลิต วันที่เก็บเกี่ยวบนผลิตภัณฑ์	12	18	43	29	3	2.93	ปานกลาง
	11.4	17.1	41.0	27.6	2.9	1.012	

ตารางที่ 4 ผลวิเคราะห์การปัญหาด้านการปฏิบัติตามการส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่

ประเด็นปัญหา	ระดับปัญหา					ค่าเฉลี่ย (S.D.)	ความหมาย
	1	2	3	4	5		
1. เกษตรกรสมัครใจเข้าร่วมกลุ่มแปลงใหญ่	49	42	9	5	-	1.71	น้อยที่สุด
	46.7	40.0	8.6	4.8		.817	
2. พื้นที่อยู่ภายในชุมชนที่ใกล้เคียงกัน	39	45	11	5	5	1.97	น้อย
	37.1	42.9	10.5	4.8	4.8	1.051	
3. การผลิตในพื้นที่เหมาะสม ตามข้อมูลแผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก (Agri Map)	26	57	15	4	3	2.06	น้อย
	24.8	54.3	14.3	3.8	2.9	.897	
4. เป็นพื้นที่ที่มีเอกสารสิทธิ์	23	43	29	5	5	2.30	น้อย
	21.9	41.0	27.6	4.8	4.8	1.018	
5. การเก็บข้อมูลแผนการผลิต	10	26	26	40	3	3.00	ปานกลาง
	9.5	24.8	24.8	38.1	2.9	1.065	
6. การกำหนดเป้าหมายแผนการปฏิบัติแผนธุรกิจของกลุ่มที่ชัดเจนร่วมกัน	13	23	23	43	3	3.00	ปานกลาง
	12.4	21.9	21.9	41.0	2.9	1.118	
7. การวางแผนการผลิตของกลุ่มและการบริหารจัดการกลุ่มร่วมกัน	13	18	23	48	3	3.10	ปานกลาง
	12.4	17.1	21.9	45.7	2.9	1.114	
8. ได้รับการถ่ายทอดความรู้ในการพัฒนา กลุ่ม จากทั้งภาครัฐและเอกชน	5	34	35	30	1	2.89	ปานกลาง
	4.8	32.4	33.3	28.6	1.0	.913	
9. การใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม หรือ นวัตกรรม เพื่อพัฒนาการผลิต	8	40	30	23	4	2.76	ปานกลาง
	7.6	38.1	28.6	21.9	3.8	1.005	

ประเด็นปัญหา	ระดับปัญหา					ค่าเฉลี่ย (S.D.)	ความหมาย
	1	2	3	4	5		
10. การจำหน่ายผลผลิตร่วมกัน มีช่องทาง การตลาดรองรับ และมีอำนาจต่อรองตลาด	12	45	29	18	1	2.53	น้อย
11. การรวมกันผลิต เพื่อลดต้นทุน เพิ่ม ผลผลิต	11.4	42.9	27.6	17.1	1.0	.941	
12. สินค้าผ่านการรับรองมาตรฐาน GAP	10	31	47	17	-	2.68	ปานกลาง
13 เป็นเกษตรกรปราดเปรื่อง (Smart Farmer)	9.5	29.5	44.8	16.2		.860	
14. สามารถรวมกันเป็นกลุ่มวิสาหกิจ ชุมชนแปลงใหญ่	7	21	13	60	4	3.31	ปานกลาง
	6.7	20.0	12.4	57.1	3.8	1.050	
	1	8	24	64	8	3.67	มาก
	1.0	7.6	22.9	61.0	7.6	.768	
	20	55	19	9	2	2.22	น้อย
	19.0	52.4	18.1	8.6	1.9	.920	

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นายยุทธนา นาคคำ
วัน เดือน ปีเกิด	7 สิงหาคม 2534
สถานที่เกิด	อำเภอด่านขุนทด จังหวัดนครราชสีมา
ประวัติการศึกษา	ปริญญาตรี วิทยาศาสตร์บัณฑิต (เทคโนโลยีchnerณ์) มหาวิทยาลัยขอนแก่น ปีการศึกษา 2557
สถานที่ทำงาน	1. สำนักงานเกษตรอำเภอซำใหญ่ อำเภอซำใหญ่ จังหวัดชัยภูมิ ตั้งแต่ 30 พฤษภาคม 2561 ถึง 9 ตุลาคม 2562 2. กลุ่มส่งเสริมและพัฒนาการผลิต สำนักงานเกษตรจังหวัดชัยภูมิ อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ ตั้งแต่ 10 ตุลาคม 2562 ถึง ปัจจุบัน
ตำแหน่ง	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร ระดับ ปฏิบัติการ

